MİMARLAR ODASI
İZMİR ŞUBESİ

EGE MİMARLIK

ISSN 1301-9694
2016/3 94

İÇİNDEKİLER

YIL **26** SAYI **94** **2016/3**

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi tarafından üç ayda bir yayınlanır.
Yerel Süreli Yayın
Mimarlar Odası İzmir Şubesi Üyelerine ücretsiz gönderilir.

Yayınlayan
Mimarlar Odası İzmir Şubesi adına;
Yayın Komitesi
Sahibi Halil İbrahim Alpaslan
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Nilüfer Çınarlı Mutlu
Grafik Tasarım Güler Özsakarya Ertan
Konsept Tasarım Emre Çıkınoğlu

Yayın Komitesi
Yenal Akgün
Hümeyra Birol Akkurt
H. İbrahim Alpaslan
T. Didem Akyol Altun
Erdal Onur Diktaş
Hikmet Gökmen
Ülkü İnceköse
Emel Kayın
Nezihat Köşklük Kaya
Seçkin Kutucu
Nilüfer Çınarlı Mutlu
Elif Sağlamer
Necdet Ulema
Ali Okan Yılmaz
Ebru Yılmaz
(Soyadına göre alfabetik)

Tarandığı Veritabanları
DAAI - Design and Applied Arts Index

Yayın Yeri
1474 Sokak No: 9 Alsancak İzmir
Tel: (232) 463 66 25 (pbx)
Faks: (232) 463 52 12
egemim@izmimod.org.tr
www.izmimod.org.tr

Akhisar Temsilciliği: (0236) 414 86 50
Aydın Temsilciliği: (0256) 213 45 33
Dikili Temsilciliği: (0232) 671 85 02
Kuşadası Temsilciliği: (0256) 612 00 91
Manisa Temsilciliği: (0236) 232 68 07
Nazilli Temsilciliği: (0256) 312 84 83
Ödemiş Temsilciliği: (0232) 545 73 73
Salihli Temsilciliği: (0236) 715 08 23
Turgutlu Temsilciliği: (0236) 312 04 21
Uşak Temsilciliği: (0276) 212 29 57

Baskı
Mas Matbaacılık A.Ş.
Hamidiye Mahallesi Soğuksu Caddesi No: 3
34408 Kağıthane / İstanbul
Tel: (212) 294 10 00
www.masmat.com.tr
Tarih: Temmuz 2016
Sertifika No: 12055

Yayın Koşulları
•Gönderilecek yazılar 1600 sözcüğü geçmemelidir.
•Görsel malzeme, teknik işlemlere uygun orjinal fotoğraf, dia olabilir (Dijital ortamda iletiliyor ise min. 20 cm. eninde, gerçek 300 dpi çözünürlükte olmalıdır). Çizimler, küçüldüklerinde okunabilir olmalıdır.
•Yazıların her türlü sorumluluğu yazarına aittir.
•Yazı ve fotoğraflar için kaynak gösterilmesi zorunludur.
•Yayın Komitesi'nin kararı yazara yazılı olarak iletilir.

KAPAK **T-Evi**
FOTOĞRAF **Yerçekim Architectural Photography**

BAŞYAZI **...2**

İNGİLİZCE ÖZET **...4**

HABERLER **...5**

KENT GÜNDEMİ **...8**

MAKALE
Emel Kayın
İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark İçin Bir Koruma Çerçevesi: Modern Miras, Kültürel Peyzaj ve Hafıza Temelli İrdelemeler...10

YARIŞMA
Bornova Belediyesi Çocuk Dünyası Mimari Proje Yarışması...16

KOLOKYUM
Bornova Belediyesi Çocuk Dünyası Mimari Proje Yarışması Kolokyumu...26

MAKALE
Mert Çelik, Hümeyra Birol Akkurt
Buca Tarihi Konut Stoku ve Kültürel Değerlerinin Sürekliliği...30

MAKALE
Esra Kut, Neriman Yörür
Terk Edilmekte Olan Köyler Üzerine Bir Araştırma: Ödemiş Lübbey Köyü...36

YAPI TANITIM
Didem Özdel
Çağdaş Bir Yerellik Arayışı: T-Evi...40

YAYIN TANITIM**...48**

ŞUBE'DEN

Ülke ve kent ölçeğinde olağanüstü yoğunluklaki bir gündemle karşı karşıyayız. 15 Temmuz darbe girişimi her alanda olduğu gibi mimarlık alanında da bir anda mevcut gündemleri geri plana atarken yeni gündemleri de beraberinde getirdi.

Öncelikle bu darbe girişiminin bastırılmış olmasının önemini vurgulamak gerekiyor. Bu bağlamda yaşamını yitirenlerin ailelerine ve tüm topluma baş sağlığı, yaralılara acil şifa diliyoruz. Darbelerin ülkeye, demokratik sisteme, meslek odaları ve demokrasinin diğer kurumlarına ne kadar zarar verdiği geçmiş deneyimlerle sabit. Mimarlar Odası olarak Anayasa'da yeralan, "demokratik, lâik ve sosyal hukuk devleti" tanımından taviz verilmemesi ve sistemdeki sorunların demokratik yollarla düzeltilmesinden yanayız.

Darbe girişiminin bir yansıması da kapatılan eğitim kurumları. Ciddi bir yasadışı yapılanmaya karşı soruşturmaların yapılması doğaldır ancak bu soruşturmaların toptan suçlamalara, cadı avına dönüşmemesine dikkat etmek gerekir. İzmir'de kapatılan üniversitelerden mimarlık bölümleri bulunan Gediz ve İzmir üniversitelerinde sürdürülen işlemlerde suçsuz öğrencilerin ve eğitimcilerin maddi, manevi zarar görmemelerini gözetmek adaletin gereğidir. Bu kurumlarda çalışan meslektaşlarımızın topyekün zan altında bırakılması kabul edilemez.

Darbe girişiminin hemen ardından kent içindeki askeri birliklerin taşınması kararı ile bu alanların nasıl değerlendirileceği tartışmaları başlamış, kamu arazisi olan bu değerli araziler hızlı bir biçimde sermayenin gözünü diktiği yerler haline gelmiştir. Bu alanların kamunun elinden çıkmaması ve en doğru biçimde değerlendirilmesi bağlamında çalışmalarımız başlamış bulunmaktadır. Benzer gelişmeler Alsancak'ta onyıllardır atıl durumda bulunan TRT blokları için de geçerli. Bu konunun da yakın takipçisiyiz.

Bu gündemlerin yanısıra Kültürpark, Tramvay ve Kıyı Tasarımı projelerindeki sorunlu süreçler ile meslektaşlarımızın belediyelerde yaşadıkları sıkıntılar yerel gündemimizi oluşturuyor. Bu konularda komisyonlarımıza destek veren meslektaşlarımız ve yönetim kurulumuzla birlikte raporlar oluşturuyor, yetkililere sunarak süreçlerin sağlıklı yürümesi için çaba harcıyoruz.

Son olarak, Şube etkinlik alanımızda açılan iki yarışma mimarlık adına heyecan ve umut verici gelişmelerden. Aydın Efeler Belediyesi Hizmet Binası ve İzmir Selçuk Belediyesi Kültür ve Gençlik Merkezi Mimari Proje yarışmalarının nitelikli projeler elde edilerek sonuçlanmasını ve bölgemize nitelikli mimari eserler kazandırmalarını umut ediyoruz.

YÖNETİM KURULU

T-Evi
FOTOĞRAF
Yerçekim Architectural Photography

EGE MİMARLIK'TAN

Bu sayımızda kent gündeminde "İzmir Daha Iyisini Hak Ediyor" başlığıyla tramvay projesi, "İzmir Büyükşehir Belediyesi'ni Tarihi Bir Hatadan Dönmeye Davet Ediyoruz" başlığıyla Izmir Ticaret Odası binası yer alırken, "Kültürpark Alanı için Hazırlanan Proje Hakkında Görüş, Eleştiri Ve Öneriler" başlığıyla Kültürpark projesi raporu bulunmaktadır. Ardından "Bornova Belediyesi Çocuk Dünyası Mimari Proje Yarışması"nın ödül alan projeleri ve kolokyum metni yer almaktadır.

Emel Kayın'ın "İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark için Bir Koruma Çerçevesi: Modern Miras, Kültürel Peyzaj ve Hafıza Temelli İrdelemeler" başlıklı makalesinde İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın korunmasıyla yeniden tasarlanması arasindaki ince çizgiye odaklanılmaktadır. Mert Çelik ve Hümeyra Birol Akkurt'un "Buca Tarihi Konut Stoku ve Kültürel Değerlerinin Sürekliliği" başlıklı makalesinde 18. Yüzyılın sonlarından itibaren tarihi anıtların ve sitlerin üzerine odaklanan koruma kavramının günümüzde kabul gören tanımı 20. Yüzyılda şekillenmiştir. Kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalar sonucunda, koruma kavramı tekilden bütüne, nesnelden somut ve somut olmayan değerlerin bir arada ele alındığı bir tanıma kavuştuğu aktarılırken, Esra Kut ve Neriman Yörür'ün "Terk Edilmekte Olan Köyler Üzerine Bir Araştırma: Ödemiş Lübbey Köyü" başlıklı makalesinde Türkiye'de çeşitli sebeplerle terk edilen tarihi, doğal ve kültürel değeri olan kırsal alanların ve yerleşmelerin korunması gerektiği vurgulanmaktadır.

Yapı tanıtım bölümümüzde, "Çağdaş Bir Yerellik Arayışı" Başlıklı T-Evi projesi üzerinde bulunduğu doğal ege peyzajını ezmeden, uyum ve duyarlılık içinde ona eklemlenirken, yapının yerel yapım pratiği içinde ve çağdaş bir mimari dil ile gerçekleştirilmesine ilişkin bir çabanın ürünü olması Didem Özdel tarafından anlatılmaktadır.

Bir sonraki sayımızda buluşmak dileğiyle. Iyi okumalar...

YAYIN KOMİTESİ

URBAN AGENDA The Reviews About The Project Designed for Kültürpark Region Has Been Shared

H. İbrahim Alpaslan, President of Executive Board of Chamber of Architects İzmir Branch

Besides its' cultural and recreational importance in the urban context, Kültürpark has a prime importance in the city of Izmir being both as a financial historical site, that is well-known all around the country, and urban history and urban planning history. Regarding this, it has a very strong and integrated relation with Izmir International Fair. These criteria of Kültürpark means that it needs to be considered in a careful and attentive way of design and planning approach while adapting it to the city with integration to its historical, cultural and landscape values in the urban context.

COMPETITION The Architectural Competition of Designing a Childrens' World by Bornova Municipality

Projects that are won the awards on "Architectural Project Competition of İzmir Konak Municipal Services Building and Arrangement Nearby Environment".

ARTICLE A Framework of Conversation for İzmir International Fair and Kültürpark: The Inquires of Modern Heritage, Cultural Landscape Design and Memory

Emel Kayın, Assoc. Prof. Dr., Dokuz Eylül University, Faculty of Architecture, Department of Architecture

Izmir International Fair and Kültürpark, which is designed as an urban space that represents the ideals of modernization of Early Republican Period, has the character of becoming an urban memory place for the city of Izmir with its' importance of everyday life, heritage of modernization and cultural landscape up till today. By considering this, it has a very important role in the urban context and needs to be protected by considering the socio-economic, cultural, ideological and spatial variables. As it is decided to set up the new fairground in Gaziemir, this created a new critical question of debate about the future of Kültürpark as an urban space. There is a need to design an urban project on this urban space by considering an approach of conservation that regards the key elements of the site such as its character of modern Early Republican Era, cultural landscape and urban memory.

ARTICLE Buca's Historic Housing Stock and Continuity of Cultural Values

Mert Çelik, Master Degree Student, Dokuz Eylul University, Faculty of Architecture, Department of Architecture
Hümeyra Birol Akkurt, Assoc. Prof. Dr., Dokuz Eylul University, Faculty of Architecture, Department of Architecture

Last quarter century of the ongoing debate, discourse produced and developed the document, '' Heritage ' ' concept has been identified through an identification with cultural values. Cultural values that constitute tangible / intangible value and the location of the protected areas where the concept of the spirit of the place has found strongly and success in the application of these values continuity protection were among the criteria. In this context, Buca historic housing area of this study offered a challenge to the definition and continuity of cultural values.Izmir is one of the most important historical structure of the city has survived, Buca historic housing area defined as a working area owing to preserved texture, to host a housing with a combination of different scale and typology, until today the formation of a multi -cultural structure feature. In this study , physical texture of Buca's historical , demographic, architectural features and changes are highlighted. In addition to with this, it is discussed how the changes occurring in tangible and intangible values of the area affects the spirit of the place and identify whether the continuity of these values provided or not.

ARTICLE A Comprehensive Look Into The Abandoned Villages Case Of The Odemis Lübbey Village

Esra KUT, Res. Asst., Dokuz Eylül University, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning
Neriman YÖRÜR, Assist.Prof.Dr., Dokuz Eylül University, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning

The article focuses on the value of natural and cultural rural areas that are abandoned for various reasons in Turkey. The study also emphasizes the importance of protecting and developing rural areas. Odemis Lübbey Village is one of the natural and cultural villages with its distinctive rural pattern and close location to the ancient roads.

ARCHITECTURES The Quest for a Contemporary Locality: T-House

Design; Onur Teke, Architect
Text; Didem Özdel, Architect

T-House is a private family residence located on a hillside land within the typically Mediterranean landscape of the coastal village of Mordoğan. Aiming to design a living environment that would respond to the rural and sustainable life of the clients; the house offers interior spaces transparently connected with nature and the surrounding environment; melting the barrier between exterior and interior and reinforcing the sense of "place". The project can be evaluated as an experimentation with the creation of a low-cost and sustainable living environment and a challenge to construct a modest and contemporary work of architecture in collaboration with the local contractors and craftsmen.

BASIN AÇIKLAMASI

İzmir Daha İyisini Hak Ediyor

Mimarlar Odası olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi'ni Tramvay ve Kıyı Tasarımı projelerindeki mesleğe, bilime, çevreye duyarsız tavrından vazgeçmeye davet ediyoruz.

Tramvay, doğru projelendirildiğinde ve uygulandığında kent içi araç yoğunluğunu azaltan, kentlilere konforlu ulaşım olanağı sunan ve birçok çağdaş kentin yüzyılı aşkın süredir toplu taşım alternatiflerinden biri olan ulaşım aracıdır. Aynı zamanda İzmir'in de ne yazık ki geliştirilemeden terk edilen bir tramvay geçmişi bulunmaktadır. Bu bağlamda İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kent merkezindeki araç yoğunluğu ve merkezin çevre ilçelerle olan bağlantılarında yoğunlaşan trafik yükünün azaltılması amacıyla tramvay seçeneğini hayata geçirmesi olumlu bir adım olarak değerlendirilmişti.

Ancak kent için büyük önem taşıyan ve maliyeti yüksek bu projenin süreci ne yazık ki katılımcı yönetim anlayışından uzak, kentlilerin, ilgili meslek odaları ve bilimsel kurumların görüş ve önerilerine kapalı olarak sürdürülmektedir. Önceki açıklamalarımızda defalarca eleştirdiğimiz bu kapalı süreç birçok soruna yol açmakla birlikte son günlerde özellikle tramvay projesinin rasyonel, kamu yararına uygun ve çevreye duyarlı olduğuna dair ciddi şüphe ve endişelere yol açmaktadır.

Projenin güzergah ve çevre duyarsızlığı olmak üzere iki temel sorunu bulunmaktadır.

Hem Karşıyaka hem de Konak'ta güzergahların önemli kısımlarının yolcu talebinin yoğun olmadığı, deniz ulaşımı alternatifine sahip kıyı şeridinden devam etmesi tramvayın trafikte amaçlanan rahatlamayı sağlayacağına kuşku düşürmektedir. Birçok uzmanın uzlaştığı görüş İzmir'de kıyı kesiminde paralel bir hattın değil kıyıdan iç kesimlere uzanacak hatların gerekli olduğu yönündedir. Kıyı kesimindeki toplu ulaşım, geliştirilmeye çalışılsa da hala çağdaş standartların çok altında yararlanılabilen deniz ulaşımıyla karşılanmalıdır.

Bir diğer sorun da bir yandan inşaatlar başlamışken bir yandan hala güzergahın netleşmemiş olmasıdır. Yakın zamandaki bir değişiklikle Şehit Nevres Bulvarı'ndan Cumhuriyet Meydanı'na çıkması planlanan hat Gazi Bulvarı'na alınmıştır. Bu tip revizyonlar projenin yeterli ön çalışma yapılarak oluşturulduğuna dair ciddi şüphelere yol açmaktadır.

En önemlisi tramvay güzergahındaki ağaçların kesilmesi ya da taşınması kabul edilebilir değildir. Kent merkezindeki sınırlı yeşil alanları arttırmak için çaba harcanması gerekirken var olan yetişkin ağaçları kesmek veya taşımak kentsel mekanların niteliğinin düşmesine yol açacaktır. Kaldı ki nadir istisnalar dışında yetişkin ağaçların saksı bitkisi gibi kolaylıkla taşınması mümkün değildir. Gezi Parkı'ndaki ağaçlar için canı pahasına direnen bu topluma artık "biz sizin ağaçlarınızı taşıdık" deme cüreti gösterilmemelidir. Bu bağlamda şimdiye kadar nereden, kaç ağacın kesildiğinin, kaç ağacın taşındığının, taşınan ağaçların şu anki durumlarının ne olduğunun ve süreçte ağaç kesimi ya da taşınmasının söz konusu olup olmadığı açıklanmalıdır.

Gündemdeki bir diğer önemli proje olan Kıyı Tasarımı projesi de benzer şüphe ve aksaklıklarla sürdürülmektedir. Üst ölçekte kentin mekânsal niteliği iç kesimlerine göre oldukça iyi durumda olan kıyı bandına bu kadar maliyetli ve rekreatif ağırlıklı projeler geliştirilmesinin kentin önceliği olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Aynı tasarım emeği ve maddi kaynağı kentin tasarıma, nitelikli mekanlara muhtaç iç bölgelerine yönlendirmektense kıyı bandında yeşil yaya üstgeçitleri yapmak, döşeme taşlarını değiştirmek gibi projelere öncelik vermek tartışılması gereken bir stratejidir.

Ayrıca özellikle Mustafa Kemal Sahil Bulvarı'nda kıyının gerekli raporlar hazırlanıp, planlar onanmadan, çevresel etkileri değerlendirilmeden doldurulması ve bir çok ağacın yok edilmesi ne yazık ki çevresel duyarsızlığın tramvay projesi ile sınırlı bir istisna değil belediyede yerleşen bir tavır olduğunu göstermektedir.

Tüm bu gelişmeler bağlamında demokratik ve katılımcı yerel yönetimi hak eden kentimizin sosyal demokrat belediyeciliği benimsediğini iddia eden yerel yönetim mekanizmasının kenti ve kentliyi yakından ilgilendiren böylesine kritik projeleri daha şeffaf, katılımcı ve çevreci bir süreçle yürütmesini beklemekteyiz. Tramvay gibi kentin toplu ulaşım sorununa yeni bir soluk getirebilecek bir alternatifin yeterli bilgilendirme yapılmadan, mesleki ve bilimsel kuruluşların görüş ve önerileri dikkate alınmadan özensizce yapılmasına, kentin iç kesimlerinin acil altyapı ve nitelikli mekan gereksinimi içindeyken kaynakların kıyıya aktarılmasına bu kentte kimsenin hoşgörü göstermeyeceğini vurgulamak isteriz.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu
27 Nisan 2016

BASIN AÇIKLAMASI

İzmir Büyükşehir Belediyesi'ni Tarihi Bir Hatadan Dönmeye Davet Ediyoruz

İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından 13.03.2015 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe konan "Yürürlükteki 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planlarında sadece kat adeti belirlenmiş imar adalarında, planlarda yeni bir düzenlemeye gerek kalmaksızın yürürlükteki imar yönetmeliklerinin tariflediği yüksekliklerin uygulanmasına" kararın, kentimizi güneşsiz, ışıksız, hava almayan kalitesiz mekanlara mahkum etmeye başlayacağı konusunda uyarmıştık.

Kordon ve Körfez kıyılarında kentlilerin "Çin Seddi" benzetmesiyle tanımladığı mevcut 24.80m. olan yapı yüksekliği bu yönetmelikle artırılarak 31,7 - 35m.'ye çıkarılıyor. Yapı yükseklikleri Karşıyaka, Güzelyalı kıyılarında 8 katlı yapılar olan bölgelerde ve ana caddelerde 7 ve 10 m., 5 katlı bina bulunan sokaklarda ise 5 m. artırılmaktadır. Bu öngörüsüz, yalnızca ranta hizmet eden ve mevcut planları yok sayan dönüşüm, kent yaşamının bütününde niteliği 'yeniden' tahrip eden sonuçlar doğuracaktır. İmar Kanunu eki yönetmeliklerde yapı yüksekliklerinin yol genişlikleri ile doğrudan bir ilişkisi vardır. Cadde, sokak vb. yol genişliklerini "Mekansal Plan Yapım Yönetmeliğine" uygun olarak artırmadan yapı yüksekliklerinin artırılması, imar planlarının öngördüğü yapı yüksekliklerinin yönetmelikle değiştirilmesi, İmar Kanunu'na, açıkça aykırıdır.

Bugün bu sorunlu kararın ilk somut örneği olarak Ticaret Odası binası mevcut kütlelerden yaklaşık 7 m. daha yüksek olarak projelendirilmiş, belediye tarafından ruhsatlandırılmış ve inşa süreci devam etmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'ni, Çevre ve fiehircilik Bakanlığı'nı bu tarihi hatadan dönmeleri için tekrar uyarıyoruz. Bu meclis kararı, yapılaşmış bölgelerde ilgili mevzuata uygun imar planı değişiklik ve revizyonları yapılmadan her yapı özelinde uygulanırsa İzmir yaşanamaz hale gelecektir.

Kent ve kentlilerin açıkça aleyhine olan bu durumdan, gerekli düzenlemeleri yapma irade ve becerisini gösterememiş, zaten kentsel estetiği, mekanı ve sağlığı olumsuz etkileyecek yükseklikteki yapıların daha da yükselmesine göz yuman Büyükşehir Belediyesi öncelikle sorumludur.

Bugün Kordon'daki ne Osmanlı ne de Erken Cumhuriyet döneminden kalan nitelikli tarihi dokuyu koruyamayıp çoğu zaman "Çin Seddi" olarak adlandıran yapılaşmanın önünü açanlar her zaman bu eylemleriyle birlikte anılmışlardır. Bu yapılaşmanın daha da yükselmesine neden olacak kararlara imza atanlar bu kadim kentin belleğinde onlardan daha iyi bir yer edinemeyeceklerdir.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu

Basın Açıklaması / 07 Haziran 2016

BASIN AÇIKLAMASI

Darbe ve Diktatörlük Süreçlerini Reddediyoruz

15 Temmuz 2016 günü yaşanan; halkın egemenliği temeline dayanan demokrasinin; baskı kurularak ve zor kullanılarak darbeyle ortadan kaldırılması girişimi kabul edilemez. Bu girişim ile güç ve erk elde etmek üzere uygulanan şiddet; tüm siyasal kudreti elinde bulundurmak, gücü ve erki sürdürmek için uygulanan şiddet kadar vahimdir.

Ülkemizde bu kaygı verici süreçler, katılımcı, yasama organının yetkilerine saygılı, temel insan hak ve özgürlükleri ile hukukun üstünlüğü ilkelerini gözeten, sosyal, kültürel ve demokratik haklar için verilen mücadelelere duyarlılık gösterecek politikalarla aşılabilecektir. Bugün olduğu gibi siyasi yetkileri kendisinde toplayan ve anayasal yasama organını yok sayan aksine uygulama ve politikaların ise; var olan kaosu büyüteceği açıktır.

Yaşanan olayların ardından toplumsal birlikteliği zedeleyen ve ayrışmaya sebep olan süreç, halkın sokağa çıkmaya çağrılması ile daha da vahimleşmiştir. Kaygıyla izlediğimiz süreçlerin, barışçıl ve akılcı politikalar yoluyla aşılabileceği umudu ve inancımızı; "yaşamın, barışın ve demokrasinin" yanında açık tavır aldığımızı vurguluyoruz.

Ülkemizin geçmiş dönemlerde de yaşadığı ve bugün yeni acılara sebep olan demokrasi sınavları nedeniyle hayatını kaybeden tüm yurttaşlarımızı saygı ile anıyor, ailelerine ve toplumumuza başsağlığı, yaralanan yurttaşlarımıza acil şifalar diliyoruz.

TMMOB Mimarlar Odası / 16 Temmuz 2016

BASIN AÇIKLAMASI

İzmir Kültürpark Projesi Hakkında...

Ülkemizin ve İzmir kentinin tarihi, ekonomik, kültürel ve sosyal yapısı üzerinde son derece önemli izler bırakan Kültürpark, doğa ile kültürün iç içe geçtiği kültürel peyzajdır. İzmir kent merkezinde stratejik ve en önemli kent parkı olma özelliğini taşımaktadır. Kültürpark, 78 yıl önce insan eliyle oluşturulmuş, günümüze kadar korunarak geliştirilmeye çalışılmış bir kent ekosistemidir. Kapladığı 420.000 m^2'lik alanda, 200.000 m^2'nin üzerinde yeşil alana sahip olan Kültürpark, 200`den fazla türe ait 7.200'den fazla bitki varlığını barındırmaktadır. Bütün bu özellikleri temel alınarak, İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 12.11.1992 gün ve 4072 sayılı kararla 2. Derece Doğal Sit ve Tarihi Sit olarak tescil edilmiştir.

• 2014 yılından bu yana İBŞB tarafından yürütülen İzmir Kültürpark Projesi'yle ilgili gerçekleştirilen toplantılarda sunulan bilgi ve belgeler kapsamında, projenin gerek sürecin katılımcılığı gerekse ilkesel olarak alana yaklaşımdaki izlenen politikalara dair bilimsel ve teknik görüşlerimizi meslek odaları olarak yazılı ve sözlü olarak dile getirmiştik. En son 29.11.2014 tarihinde gerçekleştirilmiş toplantı sonrasında geçen iki yılda herhangi bir toplantı veya görüşme yapılmamıştır. Dolayısıyla çalışmaların iki yıllık sürede projeye dönüşümüne ilişkin sürece dâhil edilmemiş bulunmaktayız. Geldiğimiz süreçte söz konusu projenin idare tarafından tamamlandığı ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun görüşüne sunulduğunu öğrenmiş bulunmaktayız.

• Ayrıca 10.09.2014 tarihinde TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu olarak yaptığımız basın açıklamasında "Kültürpark'ta yeni işlevlere yer verilmemesi ve kesinlikle yoğunluk arttırıcı kapalı hacim oluşturabilecek her türlü müdahaleden kaçınılması gerekmektedir. İzmir için önemsenen Kongre Merkezi önerisi gibi bir önerinin Kültürpark yerine, kent bütününde ele alınması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu işlevin ihtiyaçları da dikkate alındığında, bu ihtiyaçların karşılanabileceği ve söz konusu işlevle önerildiği alanın kente kazanılmasına katkı koyabileceği nitelikteki bir alanda önerilmesi, gerek fuar alanı gerekse İzmir kenti için faydalı olacaktır.

İhtisas fuarlarının Gaziemir'de oluşacak yeni fuar alanına taşınması ile birlikte, bu işleve yönelik mevcut yapıların; yeşil alan/açık alan olarak değerlendirilecek şekilde ele alınması gerekmektedir" denilmiştir.

• Ancak meslek odaları olarak projeyi incelediğimizde baştaki endişelerimizin öneri proje ile somutlaştığını görmekteyiz. Her an uygulama aşamasına geçebilecek bir proje olması nedeni ile konu hakkındaki görüşlerimizi kamuoyuna bildirmeyi bir görev olarak biliyoruz.

İBBŞB Tarafından Sunulan Kültürpark Tasarım Projesine İlişkin Görüşlerimiz

• 2. derece doğal sit alanı ve tarihi sit alanı statüsüne sahip olan Kültürpark, öneri proje ile tarihsel ve mekânsal karakterinin zarar görmesi açısından tehdit altındadır.

• Projede, alanın özgün peyzajını başka bir peyzaja evirme yönünde tepe, yol, sert zemin vb. kapsamda çok sayıda müdahale söz konusudur. Bunun yerine özgün peyzajın kendi karakteristiği doğrultusunda korunması ve sağlıklaştırılması gereklidir. Öneri proje bu doğrultuda Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun alana ilişkin verilmiş olan ilke kararlarına uymamaktadır.

• Öneri projede yıkılan hangar binalarının yerine sergi binası adı altında, sergi, kongre merkezi ve toplantı işlevlerini yüklenen bir yapı önerisi olduğu görülmektedir. Bu alanda rekreatif yeşil alanlar yapılmalıdır.

• 2004 yılında 30 bin m^2 olarak Koruma Kurulu onayı ile İzmir Fuarı kent dışına taşındığında sökülebilecek şekilde konstrüksiyonla inşa edilen yapının kaldırılmasını beklerken, bugün geldiğimiz noktada 'geçici' olma niteliği ortadan kaldırılmıştır, hatta bodrum katına otopark yapılacak ciddi büyüklükte bir yapı öneri projede karşımıza çıkmaktadır. Geçici ihtiyaçla ortaya çıkan bu yapı yeni düzenleme ile kalıcı hale getirilmek istenmektedir. Bu kararın, alanın yeraltı su dengesini bozmakla birlikte alana ciddi kullanım yükü getireceği açıktır.

• Yeni kent merkezi olarak geçen Bayraklı bölgesinde yürürlükteki imar planlarında, otel ve sergi salonları, kongre merkezleri bulunmaktadır. Ancak Kültürpark Avan Projesi kapsamında önerilen yapıda yer alan bu kullanımların İzmir ili genelinde bütüncül bir yaklaşımla düşünülmediği ortadadır. Bu alanda önerilen sergi salonu ve kongre ihtiyacına yönelik yapı önerisi bütüncül bir anlayıştan ve bilimsellikten uzaktır.

• Kültürpark'ın bitki varlığına ait ayrıntılı bir proje Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi tarafından hazırlanmaktadır. Kültürpark'ın bitki varlığına yönelik önemli bilgileri içerecek olan ve toplumun da kullanımına açılacak olan projenin Kültürpark için proje üretilmeden önce tamamlanması ve proje kapsamında dikkate alınabilmesi gerekirdi.

• Ekolojik açıdan, kent içerisindeki orman alanları, yeşil alanlar çok sayıda flora ve faunaya ev sahipliği yaptığından İzmir Fuar Alanı da bölgedeki biyolojik çeşitliliğe önemli katkı sağlamaktadır. Saha, bu açıdan da sağlıklı koşullarda varlığını sürdürmelidir. Benzer bir irdeleme "modern mimarlık mirası" kapsamındaki kültürel miras yapıları için de gerçekleştirilmelidir.

• Alanın İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark olarak yaşanmış tarihsel-kültürel geçmişine ilişkin yapıların, alanların, heykellerin ve izlerin iyileştirilmesi ve alanda vurgulanması yönündeki düzenlemelerin yetersiz kaldığı görülmektedir.

• Kent merkezinde otopark yapılarının azaltılması, merkezin araç trafiğinden arındırılması, çevresel etkilerinin azaltılması gerekirken bu alana getirilen araç yükü ve yeni bir otopark alanı ile çevre kirliliği arttırılmaktadır.

• Kültürpark alanı flora acısından değerlendirmenin yanı sıra fauna açısından da uzman bir ekip tarafından özellikle kuşlar ile ilgili değerlendirilmeli ve kuşlar tarafından ihtiyaç duyulan ekosistemin devamlılığını sağlanmalıdır. Bu gerekliliğin projede dikkate alınmadığı görülmektedir.

• Dolayısıyla kazanç amacı gütmeden, Kültürpark'ta yapılaşma yoğunluğunun azaltılarak, kentin tarihsel belleğine saygılı ve kentlinin ihtiyacı olan kamusal alanların arttırılması ile dinlenme ve kültürel faaliyet alanlarının yaratılması önem arz etmektedir. Kültürpark'ın mevcutta var olan kullanımını arttırmak adına bu alana yeniden bir proje geliştirmek yerine, park içerisinde yer alan cafe-restoran-gazino gibi kullanımların kalitesinin arttırılması, güvenliğin sağlanması, çevreci ulaşım alternatiflerinin geliştirilmesi, peyzaj elemanlarının niteliklerinin yükseltilmesi gibi düzenlemeler ile alanın rehabilite edilmesinin yeterli olacağını düşünmekteyiz.

• Ayrıca proje hakkında Şehir Plancıları, Peyzaj Mimarları, Mimarlar, Çevre Mühendisleri ve Orman Mühendisleri Odalarının İzmir Şubelerinin konuyu detaylı ele aldığı 'TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu Kültürpark Öneri Proje Değerlendirme Raporu' hazırlanmıştır. Rapor İl Koordinasyon Kurulumuzun web sayfasında bulunmaktadır.

TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu / 28 Haziran 2016

Kültürpark Alanı İçin Hazırlanan Proje Hakkında Görüş, Eleştiri ve Öneriler

İzmir Kültürpark alanı, kentin 1925 Rene Danger-Prost planlarında yangın alanlarının ortasında büyük bir park olarak tasarlanan, 1930'larda Dr. Behçet Uz'un Belediye Başkanlığı döneminde büyütülerek "Kültürpark" olarak projelendirilen, yaklaşık 42 hektar büyüklüğü ile halen aktif olarak kullanılan kentin en önemli yeşil alanıdır. Kent için, 91 yıldır süregelen kültürel ve rekreatif değerinin yanısıra kent tarihi ve kent planlama tarihi açısından olduğu kadar bölgenin, hatta ülkenin iktisadi tarihi açısından da çok önemli bir alandır. Bununla bağlantılı olarak, İzmir Enternasyonal Fuarı ile bütünleşmiş algısı yine bu alanı ayrıcalıklı bir konuma taşımakta, tarihsel, kültürel ve peyzaj değerleri korunarak yaşatılması ve gelişmelere bu bağlamda adaptasyon sağlanarak dönüşümü herhangi bir alandan daha fazla özen ve dikkat gerektirmektedir.

Koruma Kararları

Kültürpark, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Tarafından 1990'lı yıllarda 2. DERECE DOĞAL SİT ve TARİHİ SİT ALANI olarak tescil edilmiştir.

Mevcut Durum

Kültürpark alanı inşa edilmeye başlandığı dönemden yakın zamana kadar bir çok dönüşüm geçirmiştir. Bugün mevcut durumun en önemli belirleyicisi İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği ve 1990 yılında sonuçlanan "Uluslararası İzmir Fuarı Kültürpark Düzenleme ve Mimari Proje Yarışması" ile başlayan süreç olmuştur. Kent gündeminde ciddi tartışmalara neden olan yarışmaya en önemli eleştiri, fuar işlevi başka yere taşınacak olmasına rağmen fuar için gerekli olduğu savunulan büyük sergi hollerinin yarışma ile Kültürpark'ta kalıcı hale getirilmesi olmuştur.

Uzun tartışmalar sonucunda İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu yarışma alanını A-B-C bölgeleri olarak tanımlamış, A bölgesinde Kültürpark'ın kimliğini oluşturan özgün yapılar dışında bütün yapıların yıkılmasına, B bölgesinde de kalıcı olmayacak sergi hollerinin yapılmasına karar vermiştir. C bölgesi ise bugün Kültürpark dışındaki eski otogar alanıdır. Günümüzde "Basmane Çukuru" olarak anılan ve Büyükşehir Belediyesi'nin de hissedarı olduğu bu bölgede yeni bir projenin tasarlanmakta olduğu bilinmektedir.

1990-2000 yılları arasındaki süreçte, yarışma ile belirlenen projenin kararları büyük oranda uygulanmamış, değişmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde İzmir'in fuarcılık geleneğinin sürmesi için büyük sergi hollerine ihtiyaç duyulmuş, bu bağlamda Gaziemir'de yeni fuar alanı yapılıncaya kadar B bölgesinde geçici sergi hollerinin sökülebilir elemanlarla uygulanmasına karar verilmiş ve günümüze kadar varlığını sürdüren hangarlar inşa edilmiştir.

Bugüne kadar alandan kaldırılması gereken yapıların çoğu yıkılmış, yarışma projesinde yer almayan İzmir Sanat, Arkeoloji Müzesi ekleri, mevcut yapılara eklentiler ve yeraltı otoparkı inşa edilmiştir.

Özetlenen gelişmelerin ardından Gaziemir'de inşası tamamlanan yeni fuar alanı ile birlikte fuar işlevi bu bölgeye taşınmış, Kültürpark'ın bu süreçteki dönüşümü tekrar kent gündemine gelmiştir.

Genel Değerlendirme ve Öneriler

1- Kültürpark alanı, Kültürpark işlevleri dışındaki tüm kullanımlardan arınmalıdır. Sergileme bağlamında Kültürpark'ın canlanmasına olumlu etkisi olacak küçük el sanatları ve kültürel amaçlı doğrudan tüketiciye yönelik fuarlar dışında büyük ölçekteki fuarcılık veya kongre etkinlikleri bu alanda gerçekleştirilmemelidir.

2- Temel işlevlerle birlikte süreç içerisinde bu temel işlevlerin bir parçası haline gelen ve bütünlenen yardımcı işlevler olarak tanımlanabilecek spor - kültür/sanat - eğlence gibi işlevler oluşmuştur. Bu işlevler tarihsel-toplumsal bağlamlarıyla irdelenmeli ve alanın kültürel değerini taşıyan mevcut işlevler sürdürülmelidir.

3- Kültürpark'ın hassas ekolojik yapısı ve özgün peyzajına ilişkin kaybolan değerler yeniden var edilmeli ve mevcut değerler mutlaka korunmalıdır. Hiç bir ağaç kesilmemeli, taşınmamalıdır.

4- Kültürpark'ın "modern mimarlık mirası" bağlamında kültürel miras teşkil eden yapıları (özellikle 1930'lu ve 40'lı yılların farklı mimarlık üsluplarını yansıtan Kültür Pavyonu, Vakıflar Pavyonu, Paraşüt Kulesi ve Ada Gazinosu) korunmalıdır.

5- Kültürpark'ta yeni işlevlere yer verilmemesi ve yoğunluk artırıcı kapalı hacim oluşturabilecek her türlü müdahaleden kaçınılması gerekmektedir. İzmir için önemsenen kongre merkezi ya da aynı nitelikteki çok amaçlı sergi-etkinlik binası önerisi gibi büyük ölçekli yapılaşma temelli bir önerinin Kültürpark yerine, kent bütününde ele alınması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

6- İhtisas fuarlarının Gaziemir'de oluşacak yeni fuar alanına taşınması ile birlikte, bu işleve yönelik mevcut yapıların; yeşil alan/açık alan olarak değerlendirilecek şekilde yıkılması gerekmektedir.

7- Kültürpark'a kapalı otopark haricinde zorunlu durumların dışındaki resmi veya sivil araçların girişi ve belediyelere veya diğer kurumlara ait araçların bu alanı otopark olarak kullanması engellenmelidir. Hatta mümkünse yeraltı otoparkının araç giriş-çıkışları da yaya sirkülasyonunu kesmeyecek şekilde revize edilmelidir. Bu konuda Belediye Başkanı'nın yeraltı otoparkı yapılırken, yüzeyde tek bir otomobil görülmeyeceği sözü hatırlatılmalıdır.

8- Mevcut durumda Kültürpark'ta yiyecek-içecek ve eğlence mekanlarının hizmet kalitesi, yarattıkları yapısal ve estetik kirlilikler ciddi eleştiri konusudur. Bu konuda nitelik yükseltici tedbirler alınmalıdır.

9- Kültürpark'ın ticari bir alan mantığıyla, bir anonim şirket (İZFAŞ) tarafından "işletilmesi" yerine bu alan daha doğru bir yöntemle PARK olarak yönetilmeli, organize edilmelidir.

İzmir Büyükşehir Tarafından Sunulan Proje Hakkında Değerlendirmeler

1- Öneri proje, İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark olarak kimlik bulmuş olan alanın tarihsel ve mekânsal karakteri açısından aşırı müdahale içermektedir. Bunun yerine kültürel-doğal mekânın özgün tasarım kararını ön plana alan iyileştirici bir yaklaşım geliştirilmesi ve mevcut değerlerin sağlıklaştırılarak yaşatılması daha doğru olacaktır.

2- Yıkılan hangar binalarının yerine sergi binası adı altında, sergi, kongre merkezi ve toplantı işlevlerini yüklenen bir yapı değil rekreatif yeşil alanlar yapılmalıdır. Zamanında geçici olarak, sökülüp takılabilen malzemeden yapılan fuar binaları yerlerine bina yapılmamak üzere kaldırılmalıdır. Kongre veya diğer toplantılar için bir yapı ihtiyacı varsa yukarıda değinildiği gibi bu, Kültürpark'ın içinde değil kent bütününde yapılacak bir değerlendirmeyle en uygun alanda yapılmalıdır. Yapılacak değerlendirme sonucu C bölgesinde (Basmane Çukuru olarak bilinen bölge), belediyenin de hissedarı olduğu, büyük boyutlarda inşaat alanına sahip ve günümüzde tasarım süreci devam eden yapının belediyeye ait olacak kısmı bu anlamda değerlendirilebilir. Bunun yanısıra Yeni Kent Merkezi'nde de kongre merkezi için planda ayrılmış alanlar mevcuttur.

3- Alanın İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark olarak yaşanmış tarihsel-kültürel geçmişine ilişkin yapıların, alanların, heykellerin ve izlerin iyileştirilmesi ve alanda vurgulanması gereklidir.

4- Projede, alanın özgün peyzajını başka bir peyzaja evirme yönünde tepe, yol, sert zemin vb. kapsamda çok sayıda müdahale söz konusudur. Bunun yerine özgün peyzajın kendi karakteristiği doğrultusunda korunması ve sağlıklaştırılması gereklidir. Kültürpark'ın topoğrafik özellikleri değiştirilmemelidir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 16.01.2014 tarih, 20 Nolu toplantısında alınan (271 No'lu İlke Kararı) "Tarihi Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı"nın a maddesinde "...bitki örtüsünü, topografik yapıyı, siluet etkisini bozabilecek, tahribata yönelik hiçbir inşai ve fiziki uygulamada bulunulamayacağına," Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 19.06.2007 tarih, 75 No'lu Toplantısında alınan (728 No'lu İlke Kararı) "Doğal (Tabii) Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları ile İlgili İlke Kararı"nın 2. Maddesinin a bendinde; "Kullanıma açılacak bölgelerde geçici dönem yapılanma koşullarının ilgili kurumların görüşleri alınarak Koruma Kurullarınca belirlenmesine, bu belirlemede varsa çevre düzeni planı veya nazım plan kararları ile arazinin topoğrafya, peyzaj, silüet vb karakteristiklerinin gözönünde tutulmasına, ancak hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Planı kriterlerini etkileyebilecek nitelik ve yoğunluktaki uygulamalara Koruma Amaçlı İmar Planı yaptırılmadan izin verilemeyeceğine," denmektedir. Öneri proje ilke kararlarına uymamaktadır.

5- Öneri proje kapsamında ağaç ve bitki peyzajı konusunda ayrıntılı bir rapor hazırlanmasına ve peyzajdaki değişimlerin daha net biçimde tanımlanmasına ihtiyaç vardır. Özellikle parkı çevreleyen duvarların iç tarafındaki yeşil alanlarda 70 yıldır bir habitat oluşturan bitki ve canlı varlığı göz önüne alınmalıdır. Benzer bir irdeleme "modern mimarlık mirası" kapsamındaki kültürel miras yapıları için de gerçekleştirilmelidir.

6- Tasarım kararlarından kaynaklanan sebeplerle ağaç kesilmesi veya taşınması kabul edilemez. Tasarım, mevcut ağaçlara ve özgün peyzaja göre yapılmalıdır.

7- Yeşil alanlar ve peyzaj konusunda daha özenli olunmalı, müdahaleler incelikli ve sağlıklaştırıcı, ağaç sayısını artıran bir yaklaşımla geliştirilmelidir. Özellikle binaların çatılarında oluşturulması planlanan yeşil alanlar, iklimsel özellikler ve bakım zorlukları göz önüne alındığında inandırıcılıktan uzak görünmektedir. Bu gibi alanlar benzer örneklerde olduğu gibi bir süre sonra vazgeçilip tamamen sert zemine dönüştürülebilecekleri için yeşil alan olarak değerlendirilemez.

8- Mevcut durumda eski TRT ve TANSAŞ binalarının olduğu alan gibi, planlara göre yeşil alan olması gereken bir çok alan sert zemin olarak kullanılmaktadır. Bu projedeki çim alanların da aynı kaderi paylaşmayacağının garantisi yoktur. Dolayısıyla yeşil alan olarak tasarlanan alanların çim alan olarak değil sık ağaçlandırılmış alanlar olarak tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir.

Sonuç olarak, kentin en önemli tarihi, doğal, rekreatif değerlerinden biri olan Kültürpark'ta yapılacak değişikliklerin azami özen gösterilerek tasarlanması gerekmektedir. Bu bağlamda Kültürpark'ta yeni hiçbir yapı yapılmamalı, mevcut fuar binaları yıkılmalı, alandaki sert zeminler asgariye indirilerek mevcut sert zeminler doğal malzemeye dönüştürülmeli, hiçbir ağaç kesilmemeli / taşınmamalı, tam aksine yeşil miktarı çoğaltılmalı, ağaçların amenajman planları hazırlanmalı, koruma ve bakımları yapılıp sayıları arttırılmalıdır. Kültürpark'ın temiz bakımlı ve güvenli olarak kente sunulması en doğru karar olacaktır.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi olarak, yukarıda özetlemeye çalıştığımız görüş, öneri ve eleştirilerimiz doğrultusunda projenin tekrar ele alınmasını talep ettiğimizi yetkili kurumların ve kamuoyunun bilgisine sunarız. ◘

Halil İbrahim Alpaslan, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı

22 Haziran 2016

İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark İçin Bir Koruma Çerçevesi: Modern Miras, Kültürel Peyzaj ve Hafıza Temelli İrdelemeler

MAKALE, İZMİR ENTERNASYONAL FUARI VE KÜLTÜRPARK'IN KORUNMASIYLA YENİDEN TASARLANMASI ARASINDAKİ İNCE ÇİZGİYE ODAKLANMAKTADIR

Emel Kayın

ÜSTTE İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın eski hava fotoğrafı
("1943 İzmir Fuarı", Arkitekt, Sayı:143, 1943, s.241.)

SAĞ ÜSTTE Paraşüt Kulesi'nin eski bir görünümü
("Paraşüt Kulesi", Arkitekt, Sayı:86, 1938, s.40.)

Paraşüt Kulesi'nin güncel görünümü

SAĞ ALTTA İnhisarlar Pavyonu
(Tansu, Muammer, "1938 İzmir Fuarı", Arkitekt, Sayı:93, 1938, s.245)

Erken Cumhuriyet dönemi modernleşme ideallerini temsil edecek bir kentsel mekân olarak tasarlanan İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark, sosyo-ekonomik, kültürel, ideolojik, mekânsal vb. parametreler açısından İzmir kentinin yaşantısında önemli bir rol üstlenmiş ve üç çeyrek yüzyılı aşan varlığıyla korunması gereken bir modern miras, bir kültürel peyzaj, bir hafıza mekânı olarak günümüze ulaşmıştır. Ülkenin ve kentin yeniden yapılandırıldığı Erken Cumhuriyet döneminde, 1922 yangınıyla ortaya çıkan boşlukta bir kent parkının inşa edilebileceği ve burada bir fuar yaratılabileceği düşüncesiyle tesis edilen İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark, 1936 yılındaki açılışından itibaren kent ve ülke çapında bir hafıza mekânı haline gelmiştir. 20. yüzyılın ortasından sonra dönüşmeye başlayan kentsel mekân, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden 21. yüzyıla uzanan süreçte özgün karakterini zedeleyen bazı müdahalelere sahne olmuştur. Gaziemir'de yeni bir fuar alanının tesis edildiği günümüzde, kentsel mekânın geleceği, ciddi tartışmaların konusu haline gelmiştir. İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın Erken Cumhuriyet döneminde tasarlanmak suretiyle oluşturulmuş özgün modern karakterinin, kültürel peyzajının ve hafıza unsurlarının sağlıklaştırılarak korunduğu bir projenin geliştirilmesine ihtiyaç varken yeniden tasarlama tavrının ön planda olduğu bir projenin hazırlanması kent gündeminde tartışma konusu olmuş; alana yönelik çok sayıda talep ve arzu çeşitli odaklar tarafından dile getirilmeye başlanmıştır. Korumanın evrensel olarak kabul gördüğü durumuyla, arzunun tasarım aracılığıyla hakikat kılındığı bir eylemlilik hali değil, hafızanın hakikat kılındığı bir eylemlilik hali olduğuna inanan bu makale, İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın bir modern miras, bir kültürel peyzaj, bir hafıza mekânı olarak değerini irdelemeyi ve kentsel mekânın korunmasına yönelik öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Izmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın Kuruluşu, Yaşadığı Dönüşümler ve Mekânsal-Toplumsal Hafızasına İlişkin Tarihsel Çerçeve

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yangın enkâzının kaldırılması ve kentin sağlıklaştırılması konusunda çabalayan İzmir kenti, 1930'larda İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark örneğinde olduğu gibi Cumhuriyet yönetiminin modern-yeni ülke temsilini ortaya koyacak inşalara sahne olmuştur. Yangın alanları 1925 Danger-Prost planı çerçevesinde yeniden düzenlenirken, yerel yönetim Sovyet modellerini dikkate alan Kültürpark ile Yerli Malları Sergisi ve 9 Eylül Panayırlarının bir devamı olan Fuar işlevlerini bütünleştiren bir projenin adımlarını atmıştır. İlk etapta 360.000 m2 alan olarak düşünülüp 421.000 m2'ye genişletilen, 156.000 m2 yeşil doku yaratılması ve 6.000'den fazla ağaç dikilmesi planlanan İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark, sergi, kültür, eğlence, spor işlevli mekânlarıyla modern kentli bireyi ve sağlıklı nesilleri yaratabilecek bir halk

üniversitesi olarak düşünülmüştür (Seymen, 1992; Sönmezdağ, 1978; Uz, 2007). İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın ana kurgusu Montrö, Lozan, Kahramanlar, 26 Ağustos ve Basmane kapıları ile belirlenen ulaşım eksenleri ile kurgulanmış olup, Lozan Kapısı, havuzlu ana alleye yönlenmiştir. Lozan ve 9 Eylül Kapıları, Sergi Sarayı, Paraşüt Kulesi, Sağlık Müzesi ve İnkılap Müzesi (Kültür Pavyonu), Vakıflar, Kızılay, Devlet Demiryolları, Sümerbank, İnhisarlar, Trakya, Havagazı, Şaşal, Şeker, Cam Pavyonları, erken dönemin önemli temsil yapılarıdır. Suni göl, tenis kortları, atış poligonu, Lunapark, Hayvanat Bahçesi, suyu Agora'dan getirilen yapay gölle birlikte inşa edilen Ada ve Göl Gazinoları, Cumhuriyet dönemi modern ailesinin ilgi gösterdiği spor ve eğlence mekânlarıdır (Sönmezdağ, 1978; Tansu, 1937; Tansu, 1938). Kentsel mekân Erken Cumhuriyet döneminde şekillenen bu kurgu üzerinde gelişimini sürdürmüş; alandaki yeşil dokunun çoğaltılması önemli bir kaygıyı oluşturmuştur.

20. yüzyılın ortasından itibaren ülkede yaşanan sosyo-ekonomik, politik, kültürel dönüşümler, İzmir'e ve İzmir Enternasyonal Fuarı Kültürpark'a da yansımıştır. Alanda, 1951 yılında Arkeoloji Müzesi'nin, 1956 yılında Belediye Merkez Evlendirme Dairesi'nin tesis edilmesi, gündelik kullanımı arttırırken, Montrö Kapısı, Emlak Kredi, Arçelik, Çimentaş, BMC Pavyonları, modern-teknolojik arayışlarıyla dikkat çeker (Altun, 2013). Yabancı ülkelerin teknolojik ürünleriyle güçlerini sergilediği fuarlarda Amerika ve Rusya sergileri yoğun ilgi görmüştür. 1970'lerden sonra eğlence işlevinin kentsel mekândaki ağırlığı artmış, gazino kültürü özellikle fuar zamanlarında alana damgasını vurmuştur (Feyzioğlu, 2006; Feyzioğlu, 2011). Bu dönemde fuarın taşınmasıyla ilgili öneriler de gündeme gelmiş; ancak uygulanamamıştır (Bulguç, 1975). 1970'lerden itibaren Erken Cumhuriyet dönemi sosyo-ekonomik idealleri ve kitlelerin eğitimine yönelik etkinlikler geri planda kalmış; liberal yaklaşımlar ve popüler bir eğlence anlayışı alana egemen olmuş; "Kültürpark" karakteri

"İZMİR ENTERNASYONAL FUARI VE KÜLTÜRPARK AÇILIŞINDAN İTİBAREN KENT VE ÜLKE ÇAPINDA BİR HAFIZA MEKÂNI OLMUŞTUR"

ötelenerek "Fuar" karakteri ön plana çıkmıştır.

1980'li yılların başında gerçekleştirilen askeri darbe ve onu izleyen dönemde kentsel mekânın "fuar" işleviyle özdeşleştirilen "magazin" karakteri belirginleşmiş; bu popülerlik yerin "modern" ruhunu tüketici bir etki yaratmıştır. 1990'larda İzmir Fuarcılık Hizmetleri Kültür ve Sanat Etkinlikleri A.Ş. (İZFAŞ) kurulmuş ve ihtisas fuarcılığı kapsamında değişen fuarcılık anlayışı tartışılmaya başlanmıştır (Feyzioğlu, 2006). Mehtap Açıkhava Tiyatrosu'nun alanında İsmet İnönü Kültür Merkezi inşa edilirken kentsel mekânın düzenlenmesi için açılan yarışma, alanın karakterini zedeleyecek içeriği yüzünden tepkiyle karşılanmıştır (Kültürpark Üzerine, 1991). Bu kapsamdaki inşa ve tartışmalar günümüze kadar sürmüştür.

SOLDA İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın güncel hava fotoğrafı (https://earth.google.com)

İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark için hazırlanan yeni plan

SAĞ ALTTA Lozan Kapısı bağlantılı ana alle

2000'li yılların başında İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ta temalı fuarların düzenlenmesi, kültürel etkinliklerin çoğaltılması, aydınlatma, güvenlik vb. konularda iyileştirmeler yapılması gibi faaliyetlerin yanı sıra tartışmalı inşalar gündeme gelir. İzmir Sanat ile eski pavyonların tadil edilmesi ve ekler yapılmasıyla kurgulanan Tarih ve Sanat Müzesi gibi iri kütleli sergi hangarları da bu dönemin inşalarıdır. Bu inşaların fuarın yeni hedefi olarak belirlenen küreselleşme gerçeğinin ezici bir temsilini oluşturduğunu ve alanın mevcut değerleriyle uyum sağlamadığını saptamak mümkündür. Bir süre sonra kültürel etkinlikler azalmış; fuar karmaşık bir panayır yeri haline gelmiş; Hayvanat Bahçesi gibi bazı işlevler taşınırken kentlilerin hafıza ve aidiyet duygusu yıpranmıştır. Gaziemir'de yeni fuar alanının açıldığı günümüzde ise İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın dönüşümü bir kez daha tartışılmaya başlanmıştır (http://www.izmimod.org.tr/v2/haberler/552-kulturparkta-yapilasma-yogunlugu-arttirilmamali-acik-yesil-alan-olarakkorunmalidir). Alan için sağlıklaştırma amaçlı bir koruma projesine ihtiyaç varken, yerel yönetim tarafından sunulan proje, yıkılacak hangarların yerine inşa edilecek kültür merkezinin yanı sıra, Celal Atik Spor Salonu örneğinde olduğu gibi özgün dönem yapılarının yıkımı ve peyzajın algısını dönüştürel tepe, gölet vb. önerileriyle yeniden tasarlama konseptine odaklanması açısından modern miras, kültürel peyzaj ve hafıza bağlamında sorunlar içermektedir.

"İZMİR ENTERNASYONAL FUARI VE KÜLTÜRPARK MODERN MİRAS KAVRAMI ÇERÇEVESİNDE KORUNMALIDIR"

İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın Bir Modern Miras, Bir Kültürel Peyzaj, Bir Hafıza Mekânı Olarak Değerlendirilmesine Yönelik Kavramsal Çerçeve

İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark, özgün karakteri Erken Cumhuriyet evresinde modern yaklaşımlar doğrultusunda tasarlanmış bir mekân olduğundan "modern miras" kavramı ve bu kavramı çevreleyen ilkeler doğrultusunda korunmalıdır. Erken dönem modern mimarlık yapıtlarının ortadan kalkmaya başladığı 1970'li yıllarda gündeme gelen ve bu yapıtların dönemlerinin mimari, sosyo-ekonomik, kültürel, ideolojik, sanatsal, estetik, teknolojik, tasarıma dair vb. ifadesini yansıtan belgeler olarak korunması düşüncesine temellenen modern miras kavramı, kent, peyzaj, möble vb. ölçeklerdeki açılımlarıyla birlikte uluslararası örgütlenme, mevzuat ve koruma politikalarında yer bulmuştur. Riegl, bu bağlamda "modern anıt kültü" kavramından söz etmekte ve koruma değerini "yaş, tarihsellik, hafıza" gibi olgularla ilişkili "anımsatma değeri" ve "kullanım, sanat, yenilik, görece sanat" gibi kavramlarla ilişkili "güncel değer" üzerinden açıklamaktadır (Riegl, 2015). Documentation and Conservation of Modern Movement-DOCOMOMO (Modern Hareketin Korunması ve Belgelenmesi) örgütü ise, yapıtın teknolojik, estetik, sanatsal, sosyal değerleriyle kanonik-referans olma özelliğini değer olarak belirleyerek yapıtın modernizme katkısı ve ulusal-uluslararası mimarlık ortamındaki yeri, tasarımcının tanınırlığı, tasarımın özgünlük, sanat, estetik ve çevre kapsamındaki önemi, yapıtta yeni teknoloji-malzeme-detay kullanılması, yapıt aracılığıyla yeni yapı tipolojisi, yaşam biçimi, sosyo-ekonomik stratejiler yaratılması gibi kriterler üzerinde durmaktadır (http://www.docomomo.com). International Council on Monuments and Sites-ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) ise yapıtı var eden felsefe çerçevesinde tasarım, işlev, kullanım, form, doku ilişkileri, tarihsellik gibi kriterleri dikkate almaktadır (http://www.icomos.org). Avrupa Konseyi'nin 1991 tarihli ve "20. Yüzyıl Mimari Mirasının Korunması Hakkındaki Tavsiye Kararı„ başlıklı belgesi de bu konudaki önemli belgelerden biridir (Uluslararası Kültürel Miras Mevzuatı,

2007). İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark modernin evrensel tarihine yere özel dinamikleriyle eklemlenen bir tasarım olduğundan, koruma sürecinde uluslararası örgütlerin belirlediği ilkeler önemle dikkate alınmalıdır.

İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark, kültürel ve doğal boyutların bir arada bulunduğu bir mekân olduğu için, "kültürel peyzaj„ kavramı, koruma bağlamında önemli bir kavramdır. Doğa-kültür etkileşimi sonucunda ortaya çıkan özellikli alanları tanımlamak için üretilen bir kavram olan kültürel peyzaj, kırsal, kentsel, tarımsal, endüstriyel, rekreatif kapsamlarda sınıflandırılmaktadır. UNESCO Dünya Miras Listesi kapsamında kültürel peyzaj alanları "İnsan Tarafından Bilinçli Olarak Tasarlanan ve Yaratılan Peyzaj Alanları", "Organik Olarak Oluşmuş Peyzaj Alanları" ve "Birleşik Kültürel Peyzaj Alanları" olarak üçe ayrılmaktadır. Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) ise, "Açıkça Tanımlanabilen Peyzaj Alanları", "Organik Olarak Gelişmiş Peyzaj Alanları" ve "Yardımcı Kültürel Peyzaj Alanları"olmak üzere üç kategori belirlemekte; insan eliyle düzenlenen park ve bahçeleri ilk kategori içinde saymaktadır (Korumada Yeni Tanımlar, Kavramlar:Kültürel Peyzaj, 2009; http://vwww.iucn.org; http://www.unesco.org). İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın kültürel peyzaj kapsamındaki değeri, uluslararası örgütler tarafından belirlenen yönelimlerin yerel bağlamda değerlendirilmesi sonucunda tayin edilmelidir.

İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark, kentin ve ülkenin hafızasına dahil bir yer olduğundan hafıza kavramı da, koruma açısından önemlidir. Nora, tarihyazımsal, etnografik, psikolojik, siyasi vb. boyutlarla ele aldığı "hafıza mekânı" kavramı çerçevesinde mekânı maddi varlığından çıkarıp diğer boyutlara taşıyan bir yaklaşım kurmaktadır (Nora, 2006). Bergson ise, hafızanın hayal etme ve tekrarlama edimleriyle çalıştığına, bu işlem pratiğinin de tanımaya bağlı biçimde gerçekleştiğine işaret eder. Hafızada geçmişin deneyimi şimdiki eylem için kullanılırken şimdiki zaman da geçmişi yerinden etmektedir (Bergson, 2007). Barash ise, "hafıza" kavramının insan özdeşliği temasına ışık tutacak bir kaynak olarak ele alınmasını savunur (Barash, 2007). Hafızanın mekânın, mekânın ise hafızanın var edicisi olma hali İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark alanının korunmasında temel bir parametre olarak görülmeli; kentsel mekânda geçmişin zamanı yerinden etmesine direnebilmek ya da hafızanın hatırlamasını sağlayabilmek için "tanıma" edimini sağlayacak olgular yerin/hayatın içinde tutulmalı; bu yer uluslararası, ulusal ve yerel hafızasıyla insan özdeşliği temasının konu edilebileceği bir yer olarak ele alınmalıdır.

Izmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın Bir Modern Miras, Bir Kültürel Peyzaj, Bir Hafıza Mekânı Olarak Korunmasına Yönelik İrdelemeler

İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın geleceği, modern miras, kültürel peyzaj, hafıza mekânı olarak taşıdığı değerler üzerinde kurgulanmalı ve alanın geleceği yeniden tasarlama yerine sağlıklaştırma ilkesi çerçevesinde geliştirilecek bir koruma projesi sonucunda ortaya konulmalıdır. Kentsel mekânın korunmasına yönelik irdelemelerin sonucunda geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmaktadır:

Koruma Yaklaşımlarını Kurgulamaya Yönelik Temel Hususlar ve Yasal Statü: İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark, İzmir kentinin modernleşme serüveninin önemli bir parçasını teşkil eden bir modern miras, sözü edilen yaklaşım çerçevesinde tasarlanmış bir kültürel peyzaj, toplumun modernleşme sürecini sosyo-ekonomik, kültürel, ideolojik vb. parametreler doğrultusunda şekillendirmiş ve bu sürece tanık olmuş bir hafıza mekânı olarak tescil edilmeli ve alan mevcut doğal ve tarihsel sit karakterinin yanı sıra bu karakteriyle de yasal bir statüye kavuşturulmalıdır. Alanda Erken Cumhuriyet dönemi içerisinde kentsel, mimari, sanatsal ve peyzaja dair değerlerin bütünlüklü bir yaklaşımla tasarlanmasıyla ortaya çıkmış olan modern karakterin bir miras olarak yaşatılması, İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın korunmasındaki temel sorunu teşkil etmektedir.

İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'a yönelik koruma kararları, modern miras ve kültürel peyzajların korunması konusundaki evrensel ilkeler doğrultusunda şekillendirilmelidir. Riegl'in "anımsatma değeri" ve "güncel değer" olarak açıkladığı değer sistemi ile DOCOMOMO, ICOMOS gibi kuruluşlar tarafından belirlenen "yapıt aracılığıyla yeni yapı tipolojisi ve yaşam biçimi ile sosyo-ekonomik stratejiler yaratılması, yapıtın bulunduğu çevre açısından örnek oluşturması ve modernizm bağlamındaki konumu" vb. değerler, İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark için öngörülen modern miras statüsüne dayanak teşkil etmektedir (Riegl, 1982; http://www.docomomo.com; http://www.icomos.org). Farklı coğrafyalarda farklı modernliklerin olması dolayısıyla bu kriterler yerin özellikleri doğrultusunda detaylandırılmalıdır. Kentsel mekânın kültürel peyzaj değeri açısından ise UNESCO ve Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN)'nin insan eliyle tasarlanan peyzajlar kapsamında belirlediği ilkelere uyulması esastır. Sosyo-ekonomik, kültürel, ideolojik, mekânsal hafızanın yaşatılması konusunda da tedbirler alınması gerekmektedir (Kayın, 2015). Bu veriler dahilinde kent gündeminde

tartışılmakta olan ve alanın yeniden tasarlanmasını öngören yaklaşımlardan vazgeçilerek kentsel mekânın modern miras kapsamında koruma ve sağlıklaştırılmasını öngören bir planın hazırlanması, alan, mimari yapıt, peyzaj, möble, sanat yapıtı ölçeğinde gereken tescillerin yapılması gereklidir.

Plan Kurgusu ve Kültürel Peyzajın Korunması: İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın dış mekândaki meydanlar ve ana arterlerle ilişkili bir düzen içinde kurgulanan plan şeması, dönem karakteristiğini yansıtan tasarım tavrı zedelenmeden korunmalıdır. Alanın özelleşmiş aktiviteyi ve yeşil dokuyu dış mekândaki yoğunluk ve trafik akışından soyutlayan duvarlarla çevrilmesi, ana aksların kent meydanlarına ya da ulaşım akslarına bağlanan kapılarla ilişkilendirilmiş olması kadar kentsel mekânın düz bir alandaki güçlü arterler ve ona eklemlenen yan alanlar olarak şekillenmesi de, tasarımın temel kararlarıdır. Kentsel mekânın bu durumuyla 1925 tarihli Danger-Prost planının ruhuyla uyum içinde olduğu söylenebilir. Kent gündemindeki yenileme tartışmalarında ortaya konulan ve alanı kuşatan duvarların kaldırılması, yeni kapılar açılması, tepeler yapılması vb. içerikler taşıyan öneriler, özgün tasarımın dış mekândan kendisini soyutlama, dış mekânda ilişkileneceği meydan ve akslara vurgulu biçimde belirlemiş olma, içinde modern mimarlık yapıtlarının yer aldığı modern bir kültürel peyzajın boşluk-düzlük algısını yaratma gibi temel tavırlarıyla zıtlaşmaktadır. İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın kendi evresinin modern yaklaşımlarını yansıtan plan kurgusu, özgün tasarım kararları dahilinde korunmalıdır.

Alanın kültürel peyzajını oluşturan özgün gezi yolu, ağaç, bitki dokusu, gölet, havuz, kentsel möble vb. öğeler sağlıklaştırılarak korunmalı; altyapı iyileştirilmelidir. Mevcut ağaçların yerlerinin, türlerinin ve tarihçelerinin tespit edilmesi ve özgün peyzaj bozulmadan gereken sağlıklaştırmanın yapılması gerekmektedir. UNESCO ve Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN)'nin insan eliyle tasarlanan peyzajlar kapsamında belirlediği koruma ilkelerine uyulması esastır (http://vwww.iucn.org; http://www.unesco.org). Kültürel peyzaj içinde iri bir yapı olarak ayrıksılaşan ve 1990-2000'li yıllarda geçici bir yapı olarak inşa edilen sergi hangarları ortadan kaldırılmalı ve elde edilen alan yeşil dokuya dahil edilmelidir.Kentsel mekânı kuşatan duvarlar boyunca ve çeşitli bölgelerde karakteristik bir bitki olarak devam eden, zeminde yeşil bir derinlik yaratan ve yoğun dokularıyla çeşitli canlılara yuva olan yer sarmaşıkları, İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın karakteristik bir unsuru olarak korunmalıdır. Kent gündemindeki yenileme önerileri kapsamında çim bitkisine yoğun biçimde yer verilmek istenmesi, kültürel peyzajı dönüştürerek alana yönelik algının değişmesi riskini taşımaktadır. Benzer biçimde duvarların kaldırılıp her noktada alana basılmak istenmesi de bu yer bitkisi ve altında yaşayan canlıların yok olmasına yol açacak tartışmalı bir öneridir.

Mimari Yapıtlar ve Sanat Eserlerinin Korunması: İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın modern karakterini oluşturan yapılar için gereken onarım ve restorasyon uygulamaları gerçekleştirilmeli; bu yapılar özgün işlevleri ya da onlarla uyumlu işlevlerle kullanımlarını sürdürmelidir. Fuat Saylam tarafından tasarlanan 1937 tarihli Sağlık Müzesi, Bedri Tümay ve Algrandi'nin tasarımı olan 1937 tarihli Paraşüt Kulesi, 1938 tarihinde inşa edilen ve 1958 tarihinde Rıza Aşkan tarafından hazırlanan projeyle yenilenen Ada Gazinosu, 1938 tarihli Göl Gazinosu, 1939 tarihinde Bruno Taut tarafından yaptırılan ve İnkılap Müzesi olarak da anılan Kültür Pavyonu, Harbi Hotan ve Rıza Aşkan'ın 1954 yılında tasarladığı Evlendirme Dairesi, projesi 1953 yılında Rıza Aşkan tarafından hazırlanan Celal Atik Spor Salonu dönemlerinin modern mimari yaklaşımlarını yansıtan ve bu biçimde korunması gereken yapılar arasındadır. Sağlık Müzesi ve Paraşüt Kulesi, gerekli onarımlar yapıldıktan sonra özgün işlevlerini sürdürmelidir. Modern karakterleri çeşitli müdahalelerle zedelenen Göl Gazinosu ve Ada Gazinosu, bu eklerden arındırılarak özgün tasarımları çerçevesinde restore

"İZMİR ENTERNASYONAL FUARI VE KÜLTÜRPARK'I KORUMAK YA DA YENİDEN TASARIM YOLUYLA ALANA MÜDAHALE ETMEK ARASINDAKİ İNCE ÇİZGİ ANLAŞILMALIDIR"

SOLDA İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'taki karakteristik yer sarmaşıkları

Modern miras niteliğindeki Sağlık Müzesi

SAĞ ÜSTTE 2004 tarihli İzmir Tarih ve Sanat Müzesi ile kuşatılan modern miras niteliğindeki Kültür Pavyonu (İnkılap Müzesi)

edilmeli, geçmişe referans veren gazino, restoran, kafe vb. işlevlerle kullanılmalıdır. 2004 yılında inşa edilen Tarih ve Sanat Müzesi'nin seramik bölümü haline getirilirken bu yapı tarafından kuşatılarak algılanamaz hale gelen Kültür Pavyonu'nu kuşatan ekler ortadan kaldırılmalı ve bu yapı kültürel işlevle kullanımını sürdürmelidir. Kent gündemindeki yenileme önerilerinde yıkılmaları ya da dönüştürülmeleri konusu tartışılan Evlendirme Dairesi ve Celal Atik Spor Salonu, modern miras değerleri kadar kentlilerin hatıralarında taşıdıkları yer de göz önünde bulundurularak özgün mimarileri ve işlevleriyle restore edilmelidir. Harbi Hotan'ın tasarladığı ve Pakistan Pavyonu olarak da anılan 1937 tarihli Vakıflar Pavyonu, oryantalist, eklektik tutumuyla döneminin modern yaklaşımından farklılık göstermekle birlikte, kuruluş evresinin bir yapısı olması, mimari tarzı temsil ettiği kurumun ilgi alanını yansıtması ve alandaki simgesel bir yapı olması dolayısıyla miras değeri taşımakta olduğundan restore edilmeli ve kültürel işlevle korunmalıdır. Benzer bir uygulama geçmişteki pavyonların temsilcisi olarak yaşamını sürdüren pavyon yapıları için de gerçekleştirilmeli ve bu yapılar kültür-sergi işlevleri için kullanılmalıdır. İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın kapıları özgün mimarileri dahilinde restore edilmeli ve yeni eklerden arındırılmalı; yitik hale gelmiş sanat eserleri gerekli bakım ve onarımlardan geçirilerek ortaya çıkarılmalıdır. DOCOMOMO'nun modern miras kavramını tartışırken bir kırılma noktası olarak gördüğü 1970'lerden sonra alanda yer almış yapı ve sanat eserleri için, kentsel mekânın özgün karakteriyle uyum ya da uyumsuzlukları ile diğer nitelikleri göz önünde bulundurularak özel değerlendirmeler yapılmalıdır.

Yok olan Hafıza Unsurlarının Hatırlatılması: İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ta birisi "İzmir Enternasyonal Fuarı", diğeri de "Kültürpark" olmak üzere iki temel hafıza unsuru bulunmaktadır. Birinci unsur sadece kentin değil, ülkenin de hafızasına mal olmuş; ikincisi de kentliler tarafından güçlü bir biçimde benimsenmiş bir hafıza unsurudur. Nora, Bergson, Barash gibi araştırmacıların hafıza konusundaki saptamaları, hafızanın zamana karşı direnmesinin çaba gerektirdiğini ve hafıza-mekân ilişkisinin döngüsel bir yapısı olduğunu ortaya koymaktadır (Barash, 2007; Bergson, 2007, Nora, 2006) Bu kapsamda alandaki kültürpark kullanımı güçlendirilmeli, fuar işlevi ise yeniden yorumlanmalıdır. Yıkılacak hangarların yerinde ve kentsel mekânın çeşitli yerlerindeki barakaların ortadan kaldırılmasıyla elde edilecek alanda geliştirilecek yeşil-rekreatif doku kadar havuz ve gölet öğelerinin, gezi yollarının, kentsel möble ve altyapı unsurlarının bakımı da yapılarak Kültürpark'ın hafızası, alanın geleceğine dahil edilmelidir. İzmir kentinin en büyük hafıza unsurlarından olan İzmir Enternasyonal Fuarı'nın hafızası ise kitap fuarı gibi küçük ölçekli fuarların dışında, ihtisas fuarı olmayan, ancak kentin başka kentlerle kültürel ilişkilerini sağlayabilecek özel bir fuar konsepti yaratmanın yanı sıra mevcut pavyonların birini kentsel mekânın tarihinin ve hatıralarının yaşatılacağı bir müzeye dönüştürmek suretiyle yaşatılmalıdır. Özel fuar kullanımları için dünyanın birçok kentlerinde kullanılmakta olan çadır, konteyner vb. geçici ünitelerden yararlanılması söz konusu olabilecektir. Alana ortadan kalkmış bulunan yapı ve sanat yapıtlarını hatırlatacak bilgi panoları, işaretler vb. hatırlatıcı unsurların yerleştirilmesi de, alanın bir hafıza mekânı olarak yaşatılmasını sağlayacaktır.

Sonuç ve Öneriler

İnşa edildiği Erken Cumhuriyet döneminden bugüne kadar İzmir kentinin sosyo-ekonomik, kültürel, ideolojik, mekânsal hafızasının en önemli unsurlarından birini oluşturmakla kalmayıp ülkenin hafızasına da mal olan İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark, ciddi bir dönüşümün eşiğinde bulunmaktadır. Kentsel mekânı, modern miras, kültürel peyzaj, hafıza mekânı olarak sahip bulunduğu değerlerle sağlıklaştırarak korumak ya da yeniden tasarım, yabancılaştırma, yapılaştırma vb. yollarla alana müdahale etmek arasındaki ince çizginin evrensel koruma duyarlılığı çerçevesinde anlaşılması ve alan üzerindeki yıpratıcı taleplerin ivedilikle durdurulması gereklidir. ◘

Emel Kayın, Doç. Dr., DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

KAYNAKLAR

• Altun Akyol, Didem, "Kültür-Sanat Yapıları Mimarisi", İzmir Kent Ansiklopedisi, Ed. Emel Kayın, Feyzal Avcı Özkaban, Cilt: Mimarlık/2, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2013, s.173-174.
• Barash, Andrew.Jeffrey, "Belleğin Kaynakları", Çev. Şeyda Öztürk, Cogito 50 , 2007, s. 13-14.
• Bergson, Henri, Madde ve Bellek, Çev.Işık Ergüden, Dost Kitabevi, Ankara, 2007, s.59-62, 77.
• Bulguç, Hülagü, "İzmir Enternasyonal Fuarı'nın Sorunları ve Alınması Gerekli Tedbirler", Açık Oturum , İzmir: İzmir Ticaret Odası, 1975, s. 95.
• Feyzioğlu, Elvan, Büyük Bir Halk Okulu İzmir Fuarı, İzfaş Yayınları, İzmir, 2006
• Feyzioğlu, Elvan; Fuar Bizim Hayatımız, İzfaş Yayınları, İzmir, 2011.
• Kayın, Emel, "Anımsama ve Unutmanın Temsilleri: İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın Hafıza Katmanları"İzmir Kültürpark'ın Anımsa(ma)dıkları: Temsiller, Mekânlar, Aktörler, Der.Burkay Pasin, Kıvanç Kılınç, Ahenk Yılmaz, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 35-76.
• Korumada Yeni Tanımlar, Yeni Kavramlar: Kültürel Peyzaj, Ed. Emre Madran, Z.Ç.Uysal, Mimarlar Odası Yayınları, 2009, Ankara.
• "Kültürpark Üzerine„ Ege Mimarlık, Sayı: 2 , 1991, s.10.
• Nora, Pierre., Hafıza Mekânları, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.
• Riegl, Alois, Modern Anıt Kültü, Çev.Erdem Ceylan, Daimon Yayınları, İstanbul, 2015,
• Seymen, Baykan Ülker, "Tek Parti Dönemi Belediyeciliğinde Behçet Uz Örneği", Üç İzmir, Ed.Şahin Beygu, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1992, s.297-314.
• Umur Sönmezdağ, Atatürk Ormanı ve Kurtuluş Zafer Abidesi, İzmir Tarihinde Sergi, Panayır, Fuarlar ve Kültürpark, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1978, s. 51-53.
• Tansu, Muammer, "1937 İzmir Fuarı", Arkitekt 84, 1937, s.325-329.
• Tansu, Muammer, "1938 İzmir Fuarı", Arkitekt 93, s.1938, s.243-252.
• Uluslararası Kültürel Miras Mevzuatı, Ed.A.Kazım Öz, Saadet Güner, Cilt 2, KÜMİD Yayınları, İstanbul, 2007.
• Uz, Behçet, Atatürk'ün İzmiri:Bir Kentin Yeniden Doğuşu, Ed.İ. Ece Sakar, İş Bankası Yayınları, İstanbul, s.51-76.
• http://www.docomomo.com
• http://www.icomos.org.
• http://vwww.iucn.org.
• http://www.izmimod.org.tr/v2/haberler/552-kulturparkta-yapilasma-yogunlugu-arttirilmamali-acik-yesil-alan-olarak-korunmalidir
• http://www.unesco.org

Bornova Belediyesi Çocuk Dünyası Mimari Proje Yarışması

Danışman Jüri Üyeleri
Olgun ATİLA, Y. Mimar (Bornova Belediye Başkanı)
Zerrin GENÇTÜRK, Şehir Plancısı (Bornova Belediyesi Başkan Yardımcısı)
Deniz DAYANGAÇ, Y. Mimar (Bornova Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürü)
Eda Şeyda AKSEL, Psikolog (Prof. Dr.)
Ömer YILMAZ, Mimar

Asli Jüri Üyeleri
Hikmet GÖKMEN, Mimar (Doç. Dr.) Jüri Başkanı
Zehra AKDEMİR, Mimar (Doç. Dr.)
H. İbrahim ALPASLAN, Mimar (Yrd. Doç. Dr.), Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı
Semra UYGUR, Y. Mimar
Deniz ALKAN, Y. İnşaat Mühendisi

Yedek Jüri Üyeleri
Özgür BİNGÖL, Mimar (Yrd. Doç. Dr.)
İlker KAHRAMAN, Mimar (Yrd. Doç. Dr.)
Onur KUTLUKAYA, Y. İnşaat Mühendisi

Raportörler
Sevinç EGERCİOĞLU, Y. Mimar (Bornova Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü)
Halime TAMTÜRK, Mimar (Bornova Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü)
Mehmet YİĞİTSOY, Mimar (Bornova Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü)

Raportör Yardımcısı
Zerrin KAYRAK, Mimar (Bornova Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü)

1.ÖDÜL

Orkun ÖZÜER, (Dr. Y. Mimar) Ekip Başı Kerem ÇINAR, Mimar Rabia EVKAYA, Mimar

DANIŞMANLAR

Güven ÖZER, Y. İnşaat Mühendisi Ahmet AKÇAKAYA, Y. Makina Mühendisi Ramazan ZEYTÜN, Elektrik Mühendisi
Evrim KARAMAN, Peyzaj Mimarı

AMFİ BASAMAKLARI / SERGİ, BİLGİ, DENEYİM ALANLARI

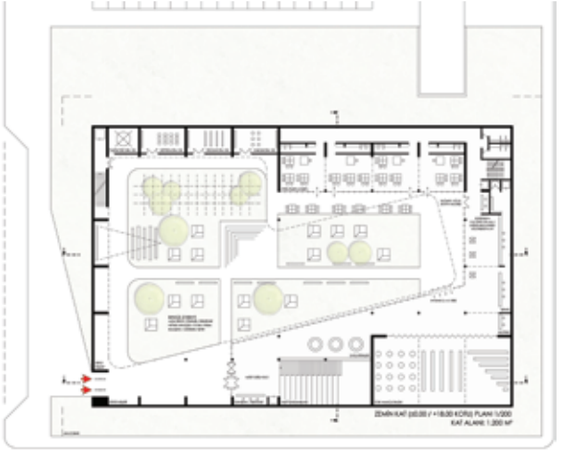

JÜRİ RAPORUNDAN Sakin, tevazu içinde yalın duruşu ile sunduğu ortam övgüye değer bulunmuştur.
Avlu ve yapı bütününün, kullanıcılara sunduğu güvenli ve özgür ortam, günümüz yapılaşmasına örnek oluşturacak niteliktedir.

Sakin duruşunun aksine avlu ve sergi mekanı süreç içinde farklı kullanımlar ile zenginleşecek niteliktedir.

İhtiyaç programının yorumu yeterli olgunluktadır.

Giriş holünden sergi mekanına inen amfinin taşıyıcı ile bağımlılığı ve eğimi eleştirilmiştir

İç bahçeye bakan cephe yüzeylerinin mimari dili sert bulunmuştur. Avlunun doğal hava dolaşımını kısıtlayan tasarım niteliği, bodrum kattaki sergi alanının doğal ışık ve doğal havadan – tepede açılan çatı ışıklıklarına rağmen- yeterince yararlanmıyor olması, ıslak hacimlerin yetersizliği ve sergi alanından yangın kaçışı ile ilgili önlemlerin alınmaması eleştirilmiştir.

1. Ödül için H. İbrahim ALPASLAN'ın Şerhi;

Yarışma şartnamesinde bulunan "programda yer alan 'bilgi deneyim alanları' içinde yer alan 'kalıcı deneyim alanları yarışmacının yorumuyla şekillenecektir" beklentisi karşılanmamaktadır.

Şartnamede "A3 Sergi, Bilgi, Deneyim Alanları" kalıcı ve geçici olarak 2 farklı bölümde tarif edilmiştir ancak projede bu bölümlenmenin nasıl yapılacağına dair herhangi bir karar bulunmamaktadır. Ayrıca sergi mekanının zemin kotuyla arasındaki fiziksel bağlantıları çok yetersiz ve değinilen bölümlenmenin gerçekleştirilmesini güçleştirecek niteliktedir.

Kapalı Sergi, bilgi, deneyim alanlarının tamamen -6.00 kotunda, açık alanlarla bağlantısız, kısıtlı gün ışığı ve doğal havalandırma koşullarında çözülmesi fiziksel ve kullanım kısıtlılığına yol açmakla birlikte bu mekanda uzun süre geçirecek çocuklar için psikolojik dezavantajlara neden olabileceği düşünülmektedir.

Geçici ve kalıcı serginin ihtiyaç duyacağı ve periyodik olarak değiştirileceği düşünülen hacimli veya ağır tefrişatın -6.00 kotundaki sergileme mekanlarına nasıl ulaştırılacağı düşünülmemiştir.

Projenin iç avlusuna bakan cepheleri yeterli nitelikte bulunmamıştır.

1. Ödül için Jüri Tavsiyeleri

Yapının bahçe mekanına bakan cephelerinin yeniden ele alınması, sergi mekanının doğal havalandırma ve doğal aydınlatma çözümünün geliştirilmesi / yeni öneriler oluşturulması, doğal ve mekanik iklimlendirme tesisat şemalarının fikir ölçeğinde hazırlanması, giriş holünden sergi mekanına inen merdivenin boyutlarının ve eğiminin yeniden değerlendirilmesi, sergileme kotunda yetersiz bulunan tuvalet gruplarının kapasitesinin artırılması, yetişkin / çocuk ayrımının yapılarak geliştirilmesi, bahçeye de hizmet edecek tuvalet gruplarının önerilmesi ve sergi katında yer alan depolama hacimlerine araçla erişimin sağlanması, yapının genel karakterini, iç-dış çeper anlayışını zedelemeksizin cephelerin yeniden gözden geçirilmesi beklenmektedir.

2.ÖDÜL

Ö. Emre ŞAVURAL, Mimar (Ekip Başı) Seden Cinasal AVCI, Mimar Ramazan AVCI, Mimar Fatih YAVUZ, Y. Mimar

DANIŞMANLAR

Zafer KINACI, İnşaat Mühendisi Kemal OVACIK, Elektrik Mühendisi Bahri TÜRKMEN, Makina Mühendisi
Mehmet ÇIKRIK, Peyzaj Mimarı Neslihan AVCI, Doç. Dr. Çocuk Gelişim Uzmanı

YARDIMCILAR

İbrahim YAVUZ, Mimar Yücel Hüseyin SALA, Baran EKİNCİ, Mimar Özlem KURTÇU, Mimarlık Öğrencisi
Zeynep DEMİRHAN, Mimarlık Öğrencisi Su SARIHAN, Mimarlık Öğrencisi

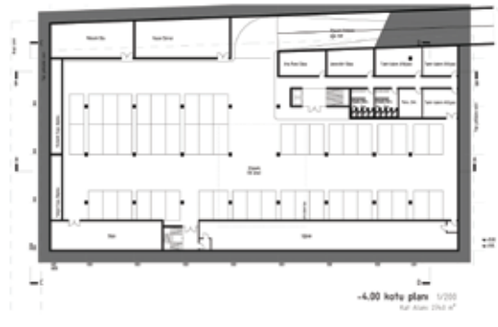

JÜRİ RAPORUNDAN İçinde bulunduğu çevrede masif bir kütle etkisi bırakmayan yapı tasarımı olumludur. Parkur olarak adlandırılan keşif, eğlence ve öğrenme araçlarını içeren döngüsel oyun kurgusunun mekansallaştırılması övgüye değer bulunmuştur. Yapının tamamının süreklilik içeren ve farklı seçenekler sunan bir oyun alanı olarak düzenlenmesi başarılı bulunmuştur. Önerilen mekânsal stratejinin hem iç mekanda hem de dış mekanda tutarlı bir şekilde projelendirilmiş olması olumludur. Hem iç hem de dış mekanda farklı dolaşım seçenekleri oluşturan kurgu olumludur. Farklı kotlarda birbirine eğimli yüzeylerle bağlanan parkur tasarımına rağmen, engellilerin de kullanımına yönelik önlemlerin alınmış olduğu görülmüştür.
Hem iç hem de dış mekanlarda sürekli farklılaşan boyutlar ile zengin bir mekânsal düzenleme önermektedir. Kalıcı sergileme alanları dışında kalan ve bu sergileme alanları ile üç boyutta sarılarak çevrelenmiş diğer tüm işlev gruplarına bağımsız olarak, rahatlıkla erişilmesi önemli bir artı olarak görülmüştür.

Önerilen taşıyıcı sistemin sorunları tartışılmıştır. Acil kaçışlarla ilgili önlemlerin eksikliği vurgulanmıştır. Sınırlı sayıda mekana (atölyeler) engelli erişiminin olmaması eleştirilmiştir.

3.ÖDÜL

Derya Ekim ÖZTEPE, Y. Mimar (Ekip Başı) Ozan ÖZTEPE, Y. Mimar

YARDIMCILAR

Zsofia TÖRÖK, Y. Mimar Umut SERT, Y. Mimar

DANIŞMANLAR

Can SIRLIBAŞ, Y. İnşaat Müh. Mukadder Gültekin, Makina Müh. Yılmaz OĞRALI, Elektrik Müh. Engin AKTAŞ, Peyzaj Mimarı

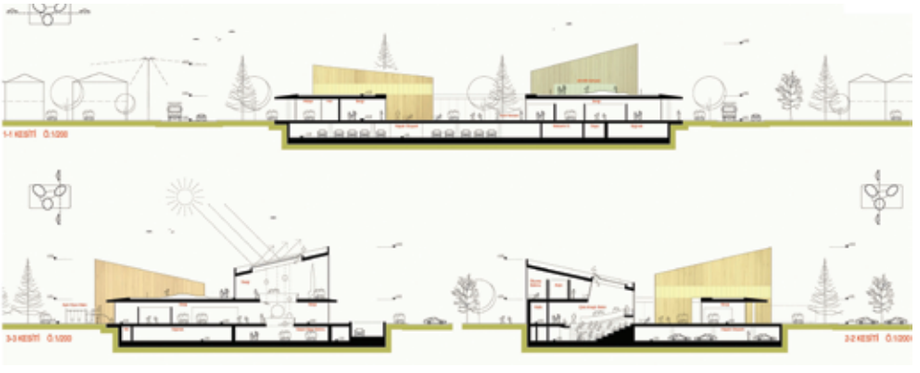

JÜRİ RAPORUNDAN Harekete bağlı mekan algısı fikri doğrultusunda önerilen radyal ve eliptik mekânsal düzenleme övgüye değer bulunmuştur. Yapının sergi alanının zemin kotunda yer alması, bir iç avlu ile zenginleşmesi ve çevresi ile kurduğu görsel ilişki olumlu değerlendirilmiştir.
Sergileme alanları ve çok amaçlı salon erişiminin ayrı yapılabilecek olması olumludur. Tek kat yüksekliğindeki geniş kütlenin çevreyle kurduğu ilişki olumludur. Sergi alanının sahip olduğu esneklik olumludur.
Açık alan kullanımının zayıflığı eleştirilmiştir. İdareye erişim sorunlu bulunmuştur. Geçici serginin konumu eleştirilmiştir. Çok amaçlı salonun amfi olarak düzenlenmesi nedeniyle işlev çeşitliliğine yanıt vermiyor olması eleştirilmiştir. Sergileme alanında önerilen düzenlemenin yönlendirmede karışıklığa yol açabileceği tartışılmıştır. Sergileme mekanının, önerilen büyüklükte tek kat yüksekliğinde tekdüze tasarımı eleştirilmiştir.

1. MANSİYON

Deniz DOKGÖZ, Dr., Mimar (Ekip Başı) Ferhat HACIALİBEYOĞLU, Dr., Mimar

DANIŞMAN

Orhan ERSAN, Y. Mimar

YARDIMCILAR

Bora ÖRGÜLÜ,Mimar Gülcan AFACAN, Mimar Ahsen DÜŞGÜN, Mimar Derya DOKGÖZ, Ela HACIALİBEYOĞLU

TEKNİK DANIŞMANLAR

Cemal COŞAK,Y. İnş. Müh. Uğur YILMAZ, Y. Mak. Müh Ali KILIÇ, Y. Elekt Müh. Harun KIRLIOĞLU, Peyzaj Mimarı

JÜRİ RAPORUNDAN Yapının topoğrafyayı yeniden şekillendiren ve yeşilin sürekliliğini tasarımın parçası haline getiren yalın dili olumlu bulunmuştur.
Sade ve yalın iç mekan kurgusu, basamaklı forum/açık fuaye alanından açık alana kavuşan çok amaçlı salonu nitelikli bir mekan önermekte ancak kapalı sergi ve deneyim alanlarının boyutları programın beklentisinin altında kalmaktadır. Yapının güçlü kurgusuyla birlikte kendini kısıtlayarak yarattığı sıkıştırılmışlık hissi; yapının çatısı ile atölyelere erişen 'oyun çayırı' nın günün her saati güneşe maruz kalması tartışılmıştır.

2. MANSİYON

C. Kumru ALPAYDIN ALTINKÖK, Mimar (Ekip Başı)

YARDIMCILAR

Şeyda Nur TURUNÇ GÜNEYSOY, Mimar Görsel GÜNEYSOY, Grafik Tasarımcı

DANIŞMANLAR

Sinan ALTINKÖK, İnşaat Müh. Güney YİĞİT, Makina Müh. Ali Ender AYDIN, Elektronik Müh.
Ruhiye ÇAYIR ÇETİNKAYA, Peyzaj Mimarı

JÜRİ RAPORUNDAN Projenin topoğrafyayı şekillendirerek oluşturduğu davetkar ve aynı zamanda kontrollü dış mekan çeşitliliği ve zenginliği olumlu bulunmuştur. Dış mekânı tarifleyen ve alanı kuzey-güney akslarında tutan iki ana kütle üzerinden şekillenen mekan kurgusu, akışkanlık ve bu mekanların farklı kotlardan, dış alanla kurduğu ilişkiler projenin niteliğini artırmaktadır.
Frobel Küplerinden yola çıkılarak geliştirilen, deneyim mekânlarının, yoğunluğu, dozu, iç ve dış mekana çocuk/oyun kovukları olarak katkı sağlayacağı ön görülen bu yapı elemanlarının, yapının tek tarafında toplanması eleştirilmiştir.

3. MANSİYON

Barış DEMİR, Mimar (Ekip Başı) Sıddık GÜVENDİ, Mimar Burak PELENK, Mimar

YARDIMCILAR

Soyer BAYRAKTAR, Mimar Dilara DEMİRALP, Mimar Damla İÇYER, Mimar

DANIŞMANLAR

Harun SÖNMEZ, İnşaat Müh. Orhan Murat GÜRSON, Makina Müh. Birkan YÜKSEK, Elektrik Müh.
Özge DOMINGUEZ PEREZ, Peyzaj Mimarı

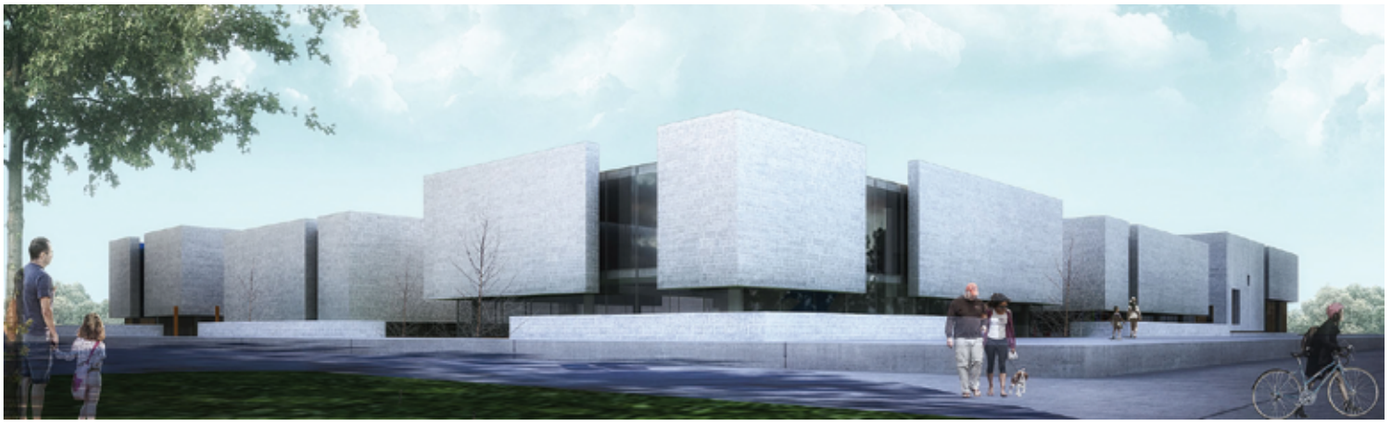

JÜRİ RAPORUNDAN Projenin çocuk dünyasını anlatan mimari dili ve sunum tarzı yenilikçi ve farklı bir yaklaşım önermesi açısından olumlu bulunmuştur; projenin temel kurgusu olan içe dönük ve kontrollü avlu fikrini yorumlamasında kullandığı ve çocukların üretimine olanak veren eko köy fikri toprak ve çocuk ilişkisini gündeme getirmesi açısından dikkat çekici bulunurken; avludaki düzenlemelerin yerellikle ilgisi tartışılmıştır. Mimarinin, iç mekandaki kalıcı sergi ve deneyim alanlarının dilinin, dış mekan yorumuyla oluşturduğu keskin tezatlık/ikircikli yaklaşım eleştirilmiştir.

4. MANSİYON

Emrah AKPINAR, Mimar (Ekip Başı) Ahmet ÜSTEKİDAĞ, Mimar Serkan KOCABAY, Y. Mimar

DANIŞMANLAR

Özgür SÜNBÜL, İnşaat Müh. Eren Gökhan GÖRÜR, Makina Müh. Barış SÜNBÜL, Elektrik Müh. Turhan Doğan, Peyzaj Mimarı

JÜRİ RAPORUNDAN Programın dış mekanla maksimum ilişkiyi mümkün kılan parçacı bir yaklaşımla yorumlanması; yapı dilinin ve önerilen pavyon kurgusunun çocuk ölçeğine yönelik olması; kütle ve cephe plastiğindeki olgunluk takdir edilmiştir. Projenin merkezinde oluşturulan ortak dış alan olumlu bulunmakla birlikte parçalar/birimler arasında kalan dış mekânların tanımının aynı düzeyde ele alınamadığı; parçacı yaklaşımın getirdiği birimler arasındaki zayıf ilişki ve bazı servis alanlarının çözümü eleştirilmiştir.

5. MANSİYON

Okan TURAN, Mimar (Ekip Başı) Emre GÜNAY, Mimar

YARDIMCILAR

Refia GÜNGÖR, Mimar Ferhat ODABAŞI, Elektrik Müh. Pelin BOSTANCI, Peyzaj Mimarı
Bünyamin ÜSTÜN, Görselleştirme Uzmanı İbrahim ODABAŞI, Öğrenci Gürkan MANAY, Öğrenci

DANIŞMANLAR

Nagehan DURAN KARABIÇAK, İnşaat Müh. Uygar ŞENTÜRK, Makina Müh. Mustafa Levent İZGİ, Elektrik Müh.
Sara DEMİR, Peyzaj Mimarı

JÜRİ RAPORUNDAN Kalıcı sergi ve deneyim alanlarının yapıyı sarmalayan, aynı zamanda üzerindeki topografyayı şekillendiren yaklaşımı; bulunduğu yere kattığı peyzaj yorumu ve cesareti olumlu bulunmuştur. Söz konusu topografyaya ve sergi mekanlarına engelli erişiminin güçlüğü ve projenin çocukların beceri alanlarını geliştirmeye yönelik senaryo oluşturma konusundaki önerilerinin yeterli olgunluğa erişmediği eleştirilmiştir.

Bornova Belediyesi Çocuk Dünyası Mimari Proje Yarışması Kolokyumu

28 MAYIS 2016 TARİHİNDE YEŞİLOVA HÖYÜĞÜ ZİYARETÇİ MERKEZİ'NDE GERÇEKLEŞEN BORNOVA ÇOCUK DÜNYASI MİMARİ PROJE YARIŞMASI'NIN KOLOKYUMUNU, KOLOKYUM TARTIŞMALARININ YARIŞMALARIN TAMAMLAYICI VE VAZGEÇİLMEZ BİR PARÇASI OLDUĞU DÜŞÜNCESİYLE YAYINLIYORUZ

YAYINA HAZIRLAYAN **H. İbrahim Alpaslan**

Dr. Öget Cöcen (Kolokyum Başkanı)
Bu önemli projenin elde edilmesinde yarışma yöntemini seçen Bornova Belediyesi'ne ve yarışma sürecinde emeği geçenlere, katılan tüm mimarlara teşekkür ediyorum. İlk sözü, yarışma sürecini özetlemesi için Sayın Hikmet Gökmen'e veriyorum.

Doç. Dr. Hikmet Gökmen (Jüri Başkanı)
Bornova Belediyesi'nin çocuklar için çok önemli olan bu projeyi yarışma yöntemi ile elde etmeye karar vermiş olması çok değerli. Dünya genelinde çocuklar için mimarlık adı altında ciddi çalışmalar var. Günlük yaşamda okul dışı alternatif mekanlar onlar için gerekli hale geliyor. Bu yapıların ebeveynler adına, toplum adına da çocuklar adına olduğu kadar katkıları var. Nitelikli mekanlarda geçirilen bir çocukluğun sonucu olarak bireyler tasarıma ve mekana daha olgun bir tavır geliştirebiliyorlar. Yani aslında sadece çocuklar için bir yapı yapmıyoruz.

Bu bağlamda Belediyenin ve jürinin yarışmadan beklentisi, 4-12 yaşındaki çocukların yaşamlarını zenginleştiren çocuklar, okullar ve aileler için merak, yaratıcılık ve öğrenmeyi destekleyen, katılımlı programlar ve sergiler sağlayan, kamusal kullanım alanları barındıran ve bu kullanımları açık ve yarıaçık mekanlarla destekleyen bir önerinin geliştirilmesiydi. Bu doğrultuda yarışmaya 58 proje teslim edildi, jüri olarak tüm aşamalarda projenin binanın kent ve yakın çevredeki binalarla kurduğu ilişki, kütle kompozisyonu ve iç mekan organizasyonları açısından değerlendirmeler yaptık. 58 tane gerçekten çok nitelikli projeyle yarışmaya katılanlara, emek sarf edenlere ve ayrıca jüri adına raportör arkadaşlara çok teşekkür ediyorum ve söz salonun diyorum.

Orhan Ersan (Katılımcı, 1. Mansiyon ekibinden)
Yarışma programını okuduğumuzda, bir müze programı ile karşılaşıyoruz aslında ama yarışmanın adı "Çocuk Dünyası". Çocuk Dünyası ile müze arasındaki kararsızlığı gelen projelere bakarak mı yönlendirmeye çalıştınız? Jürinin kafasında nasıl bir fikir vardı ya da bunu yarışmadan gelen projelerle mi şekillendirmek istediniz?

Doç. Dr. Hikmet Gökmen (Jüri Başkanı) Şartnamede müze sözcüğü hiç geçmiyordu. Buradaki amaç müzeden çok çocuklar için bir dünya yaratmaktı. Dünyada bunun ilk örneğinin 1800'lü yıllarda Amerika'da yapılan bir çocuk müzesi olmasına rağmen gün geçtikçe bu isimlerin değiştiği, okul dışı zamanlarda interaktif öğrenme ve eğlenme olanakları sunan şeylerin farklı isimlerle anıldığını görüyoruz. Biz de kalıplaşmış bir yaklaşım yerine çocuk dünyası kavramını ön plana çıkararak yarışmacıların çocuklar için nasıl bir dünya yaratacaklarını görmek istedik.

Ö. Emre Şavural (Katılımcı, 2. Ödül ekibinden)
Şartnamede "programda geçen 'bilgi ve deneyim alanları' içinde yer alan

‘kalıcı deneyim alanları’ yarışmacının yorumuyla şekillenecektir. Tasarlanacak mimari senaryo ile oyun aracılığıyla bilgilenme, deneyim ve eğlenme olanakları sunan mekan ve donatılar beklenmektedir” ibaresi var. Şeyda Hanım’ın raporundan 1. proje için “iç mekanlarda kalıcı ve geçici sergi önerilmemiş olması planlayıcılara esneklik sağlayacaktır” denmektedir. Hem yorum bekleniyor olması ki yarışmacıların %90’ı bu yönde, hem de 1. ödülde böyle bir öneri geliştirilmemiş olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Doç. Dr. Hikmet Gökmen (Jüri Başkanı)
Şartnamede aslında bütün bu senaryo ya da esnek mekanlar, kullanılabilir düşüncesi vardı. Kişisel görüşüm olarak, 2. projede çok dikte edici bir rota vardı. Birinci projedeki rahat mekan kullanımının, zaman içinde kendini yaratan sergi tasarımlarına, farklı alternatiflere olanak sağlayacak bir öneri olarak onu algıladık ve yorumladık. İstediğiniz zaman o projede çocuklar için alanlar, kentler, sokaklar yaratma olanağını gördüğümüz için olumlu değerlendirdik.

Semra Uygur (Jüri Üyesi)
Gelen seçenekleri değerlendirirken jürinin de ufkunu açacak, çıkış nedenine aykırı olmamak kaydıyla farklı yorumlamalar varsa onu es geçmeniz mümkün değil. 1. proje, sakinliği, tevazu içerisinde formu çözüyor olması, güvenlikli bir avlu etrafında ve kendini günümüz yapılaşmasında mimar erkinin ortaya çok fazla çıkmasına dayalı yapılaşma sürecinde, kendini özellikle geriye çekerek çocuklara sükûnet içerisinde kendi dünyalarını yaratma fırsatı vermesi benim açımdan çok değerliydi.

Eda Şeyda Aksel (Danışman Jüri Üyesi)
Neden müze değil de çocuk dünyası meselesine değinmek istiyorum. Artık dünyada çocuk müzesi olarak anılan mekanlar bile çocuk dünyası biçiminde düzenleniyor. 1. projenin mekanlarının bölünmemiş, düzenlenmemiş olmasını neden tercih ettiğimi de açıklamak gerekirse, bütün projelere bakarken içinde gezen çocukları düşündüm. Belki siz hepsini çocuk olarak düşünseniz de 4-12 yaş arası çocuklar birbirlerinden çok farklı çocuklar. Bir çok açıdan 4-8 ve 8-12 yaş arası çocuklar çok farklı. Özellikle çok bölünmüş mekanlarda engelli çocukların karşılaşacakları zorlukları düşündüm. Bu tip çocuklar için daha yalın, daha az uyarıcı olan mekanların daha doğru olacağını düşündüm.

Deniz Dokgöz (Katılımcı, 1. Mansiyon ekibinden)
Birincinin yalın, dingin, tevazu içinde ele alışı doğrudur. Ancak tartışma yaratan asıl konu iki kat bodrumda çocuk mekanlarının olması. Sergi mekanlarını 2 kat bodrumda oluşturduğunuz zaman tabi zemin kotunda bahsettiğiniz yalınlığı yakalamak daha kolay oluyor. Burada 1. projenin risk aldığını düşünüyorum. Risk alarak yaptığınız şey sizi 1. de yapılabilir, 1. elemede de götürebilir. Fakat 2 kat bodrumda, bir otopark katı gibi bırakılmış bir mekana bu kadar methiye düzülmesini çok anlamlı bulmuyorum. Saatlerce doğal ışıktan, havalandırmadan mahrum bu mekanlar çok doğru gelmiyor bana. Belki de jüri tavsiyeleri ile biraz daha doğal ışık alacak biçimde revize edilmesini gerekli görüyorum.

Zehra Akdemir (Jüri Üyesi)
Ben aslında Emre Bey’in sorusuna ilişkin bir şeyler söylemek istiyorum. Program geliştirme sürecinde mimarlık dili ve program arasında gitti geldi tartışmalar. Ben 1. projenin yanısıra 2. ve 3. projenin de yarışmaya çok büyük katkısı olduğunu söylemeliyim. 2. projede mekan o kadar fazla tanımlanmıştı ki ben de şiddetli biçimde savunucusu olmama rağmen çok fazla mekanla tanımlanmış bir program konusunda kendi kendimi sorguladım. 3. de böyle değil, onda program çok tanımlanmış ama mekan dönüşebilir. 1. ise tamamen yeniden üretilebilir. 3 tane farklı ürün var aslında önümüzde. Bu da tartışmaların çıkardığı bir sonuç. Baştan bir yola giriyorsunuz ama başka bir yerden çıkıyorsunuz, çünkü arada tartışmalar oluyor.

Murat Sönmez (Kolokyum katılımcısı)
Mekanın üretilmesine yönelik olarak bir değerlendirme yaptığımızda, sizin 1. de belirlediğiniz çok fonksiyonluluk ya da zaman içerisinde dönüşme fikrinin aslında çok eskidiğini görüyoruz. Bu fikirler, bir şeyin zaman içerisinde dönüşmesi, yenilenmesi fikri aslında çok zaman önce tükendi. Böyle bir tükenmişliği hem de programın aslında biraz da katı olması gereken böyle bir durumda gündemimize yeniden alıyoruz ve mimarlık ortamına şunu söylüyoruz; siz bir boşluğun bir şekilde mimarın kendini geri çekerek zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden örgütlenmesine izin verirseniz aslında iyi bir şey yapmış olursunuz. Bu da yaklaşık 20 yıl önce tükendi. Burada aslında çatışan 2 ideoloji var. Bir tanesi, kararı ne jüri ne de yarışmacı vererek riskin içerisine giriyor, diğerinde de ikinci kutupta yani, yarışmanın ihtiyaç programında ve genel amaçlarında belirtilen herşey bir evrenin mimar tarafından örgütlenme biçimi olarak tamamen mimarların inisiyatifinde ortaya konuluyor. Jürinin neden tasarımın risk aralığını herkesi geri çekecek boyuta indirgediğini kavrayamıyorum. Bu da doğrusu yarışmayı herhangi bir yarışma, sonucu da herhangi bir sonuç haline getiriyor.

Semra Uygur (Jüri Üyesi)
Burada geriye çekilmek ya da bir şeyleri gözardı etmek söz konusu değil. Burada yapının geneline, açık ve kapalı alanıyla bir yerlere getirdikten sonra süreç içerisinde başka tasarımcılarla oluşturulacak ortama yer açılıyor. Bu sizin söylediğiniz geri çekme fikrinden farklı bir şey. Bir de şu var, yerine baktığımızda burası 6.80 kotunda yapılarla çevrili bir alan. Yarışmaya gelen projelere sadece program bazında değil bağlam bazında da baktığımızda belki programı oluşturarak da bu sakinlik ve suskunluk içerisinde çözebilen olsaydı o taraftan da bakabilirdik. Ama bizim jürideki konsensüs içerisinde kalarak baktığımızda bağlamın da önemli olduğunu özellikle önemli olduğunu vurgulamak isterim. 1. ve 2. projenin yaklaşımı çok farklı. Birinde kullanıcıya daha fazla örgütlenme olanağı tanınırken diğer tarafta herşeyin vazedildiği, tarif edildiği ve tasarımcının kendisini ön planda tuttuğu 2 yaklaşımı tartışıyoruz. Biz tercihimizi daha çok kullanıcıya imkan tanıyan yönünde kullandık.

Doç. Dr. Hikmet Gökmen (Jüri Başkanı)
Aslında çocukların o merak, kuşkucu davranışlarıyla 1. proje ona cevap veriyor. Girdiklerinde herşeyle karşılaşmıyorlar. Ben bu açıdan düşündüğümde gerçekten onların merakını uyandıran, başka seçenekler sağlayan güçlü projelerin yapılması gerektiğine inanıyorum. Evet, sizin kafanızdaki endişeler bizim de kafamızda var ama bu her proje için geçerli.

H. İbrahim Alpaslan (Jüri Üyesi)
Ben açıkçası Murat Bey'in değerlendirmelerinin çok yerinde olduğunu düşünüyorum. Zaten raporu okuduysanız jürinin genelinden bir miktar farklı düşündüğümü görmüşsünüzdür. Her boşluk da esnek değildir. Tek bir asansörle indiğiniz 3000 metrekare büyüklüğündeki bir mekana esnek, bölümlenebilir derseniz çok güçlü olamayabileceğini düşünüyorum.

Emrah Akpınar (4. Mansiyon ekibinden)
Eğer 1. projeyi sadece kendi kütlesi içinde düşünürsek söylenenler doğru ancak buradaki görselde de bunu destekleyecek hiç bir imge, hiç bir dış düzenleme yok. Bu mekanın, yapı kütlesinin çocuğu çekme anlamında veya kamusal anlamda söylediği bir şey olmadığı için bu mekan tek başına orada kalmış gibi. Ayrıca çocuk dendiğinde son yıllarda site etrafını duvarlarla çevirme gibi bir güvenlik anlayışı oluştu. Korumak dediğimiz, kontrol dediğimiz şey böyle bir şey mi? Bu proje kentsel ölçekte ne söylüyor, ya da kentle ilgili durumu nedir? Eğer bu dış cidar bir şekilde işlevlendirildiyse veya bir nedeni varsa açıklarsanız sevinirim.

Semra Uygur (Jüri Üyesi)
Projenin seçilmesinin nedeni tam da sizin olumsuz olarak söylediğiniz durumlar. Burada fiziki yapısal olarak binanın çocuklara veya çevreye herhangi bir şey söylememesi daha anlamlı çünkü tüketilen bir yapı olmayacak. Bu yapının sakinliği hızla tüketilmeyen, akılda kendini silikleştiren ve iç mekanıyla, orada yapılacak aktivitelerle kendini zenginleştirecek bir yapı olduğu düşüncesiyle zaten bu proje öne çıktı. Daha önce de söylediğim gibi bence, kendini çok ortaya çıkartan bir yapının orada olması, bulunduğu ortam ve ölçek açısından da anlamlı gelmediğini söylemek isterim. Çünkü yapıların hemen algılanan, hemen akılda kalan biçimlerde yapılmaları bence tüketilmelerine ve merak uyandırma duygularını geri plana itmelerine neden oluyor. Tam da sizin olumsuz bulduğunuz nokta, bizim için olumlu olarak değerlendirildi.

Devrim Çimen (Kolokyum Katılımcısı)
Ön plana çıkan 2 temel konu var. Birincisi Deniz'in sözettiği tektonik, yani yarışmaların muğlak bıraktığı alana dair, tektonik kararlarda risk alınabilir. İkincisi ise, belki bu yarışmaya özel olan şey, mimarlığın dışında, en az onun kadar ağırlığı olan bir içerik tasarlama meselesi ki bu dolaylı yoldan mimariye bağlı, ama belirli anlamıyla da özerk bir alan. Şartnameye kabaca baktığımda, jüri bu muğlak alanı biraz geniş tutmuş olabilir. Jüri hem esneklik konusuna vurgu yapıyor ama bir yanıyla da belli kurgular da geliştirilebilir diyor. Yani mimarlık alanının bir anlamda dışına çıkan alanlara dair de söz söylenebilir gibi bir ifade var. Bu her ne kadar küçük bir yarışma gibi görünse de aslında aslında mimarlığın yanısıra başka bir çok disiplini de içinde barındıran bir konu. Bir diğer konu da aslında 1. proje ile 2. projenin yaklaşımına baktığımızda jürinin tarif ettiği muğlak alanın biri bir ucuna, diğeri diğer ucuna düşüyor. 2. de aslında potansiyel 1.'dir. Belli şartlarda 1. proje ile anlaşılamazsa 2. proje de hayata geçirilebilir. Bu anlamda bakıldığında jüri birbiriyle gerçekten ayrışan 2 projeyi olası birinci seçmiştir aslında. Acaba bu durumun mu masaya yatırılması iyi olur? Hakikatten bu serginin kürasyonunu kim yapacak, içeriği kim tasarlayacak, onun tasarlanma şekli mimari ile ne anlamda örtüşecek ya da örtüşmeyecek? Jüri mesela bunları nasıl değerlendirdi? 2. proje özelinde konuşursak, her anlamıyla tutarlı bir şekilde, belki de fazlaca tanımlamış olmasından kaynaklı durum nedeniyle mi 2.'likte kaldı?

Semra Uygur (Jüri Üyesi)
Devrim Bey'in sorduğu sorunun arkasında yatan tespitler doğru. Bu projelerin ikisi de, sadece bu konu iki gün tartışıldı. Dolayısıyla burada da bunları konuşuyor olmamız doğal. Ancak sonuç olarak bir tanesi daha öne geçmek zorundaydı. Daha önce de söylediğim gibi, ikisinin de birbirinden mimari değer açısından farkı yok ama bakış açısına baktığımız zaman birinci biraz daha öne geçiyor.

Zehra Akdemir (Jüri Üyesi)
Ben Devrim Bey'in tespitini çok yerine buluyorum ama bir tek, mimarlığın dışında olanı içine almak gibi bir terim kullandınız. İçeriğin tasarlanması, tamamen katılıyorum, aslında o da zaten bence mimarlık olmalıydı. Kişisel

olarak farklı olarak şunu söyleyebilirim, ben tüm 8 projenin, yani ödül alanların düşünülmesi gerektiğini düşünüyorum. Esasında bu yarışma beklentileri üretmeye de yönelik bir yarışma. 1. ve 2. arasında giden bir tartışmanın, ötesinde yeni bir şeyi, yeni bir programı deneyip içerik geliştirmeye yönelik de bir çalışmaydı. Ben kişisel olarak 8 projeyi aslında çok büyük katkıları olan ve hepsinin de farklı bir söz söylediği farklı kulvarlarda olduğunu söyleyebilirim.

C. Kumru Alpaydın (2. Mansiyon ekibinden)
Biz Ankara'da sıklıkla maruz kalıyoruz tematik oyuncaklara ama bunların 1. projenin esnek mekanlarında yinelenmeyeceğinin bir garantisi var mı? Herhangi bir küratör gelip orada Disney temaları, yüzlerce, binlerce tekrarı olan sergiler yapmayacağının bir garantisi var mı?

Doç. Dr. Hikmet Gökmen (Jüri Başkanı)
Birinci projenin açık mekanlarında çocukların toprakla uğraşmalarına izin verecek tarım alanları var, tırmanma strüktürleri var. O masal kahramanları 6 aylık geçici biçimde yer alabilir. Bu tip yapıların örneklerine baktığımızda bir kalıcı sergi var, zaman zaman çeşitli temalar üzerinden gerçekleşebiliyor. Bunun yanında daha sık değişen 3 aylık, 6 aylık sergiler oluyor. Dünyada da ülkemizde de örnekleri var. Tabii ki her şey iyi küratörlerle, bu işe önem veren insanlarla çalışmak gerekiyor. Bu bağlamda Belediyeye, jüriye, bizlere iş düşüyor.

Semra Uygur (Jüri Üyesi)
Toplumun kendi kesiti ne ise burada da olacak olan o. Biz yapıyı bu kadar "basitlikte" yaptıktan sonra o serginin içinde yer alacak şeyler belediyenin, küratörün, burada yaşayan çocukların istekleri ve o güne yönelik olarak onlara öğretilmek istenen şeylerle de şekillenecektir. Biz bugünden onun içerisinde hangi görsel ve estetik nitelikte şeylerin yer alacağını vazetmemiz, bir binanın kendini vazetmesi kadar yanlıştır. Dolayısıyla bunun nasıl olacağı toplumun onun yapıldığı dönemdeki kesitiyle ilgili bir durum.

Devrim Çimen (Kolokyum Katılımcısı)
Ben, ödül alıp sonra belgesi eksik çıktığı için iptal edilmek durumunda kalınan projenin müelliflerini kutluyorum. Yapının belirli bir aşamadan sonra çocuklarla birlikte nasıl yapılabileceğine dair çok iyi ipuçları içinde barındırdığını, mekanın çocuklarla birlikte yeniden tasarlanması, yeniden biçimlenmesine yönelik çok iyi fikirleri öne sürmüş bir projeydi. Keşke belgeleri tam olsaydı, bu arkadaşlar ödül almış olsalardı, hatta 3. mansiyon değil daha iyi bir sırada da olabilirdi. Ben jürinin bu proje hakkındaki düşüncelerini merak ediyorum.

Zehra Akdemir (Jüri Üyesi)
Aslında ben çok öyle değerlendirmedim. Prezantasyon olarak, emek olarak öyle ama esasında geriye dönüp bakınca siz de öğreniyorsunuz, görüşleriniz değişiyor. İsimler açıklandığında da sevindim aslında, teşvik edilmesi gereken bir ekip fakat orada öyle bir üretilme durumu pek de yok.

H. İbrahim Alpaslan (Jüri Üyesi)
Ben o projeyi çok heyecan verici buldum ve takdir ettim. Çocukları inşa etkinliğinin içine katmaya meyilli bir durumu var, tabi çocukların üretime nasıl, ne ölçüde katılacakları ayrı bir tartışma konusu ama o yönde çok gelişebileceğini düşünüyorum. Oyunu inşaya, inşayı oyuna döndürmesi çok değerliydi. İkincisi de sunum tekniği beni çok heyecanlandırdı. Eleştirilebilir, çok karikatürize bulunabilir ama belki de o kadar doydum ki bu "render"-plan-kesit-görünüşlere. Birden onla karşılaşınca başka şeyler olabiliyormuş dedirtti ve kendi açımdan oldukça başarılı buldum sunumu. Ama şanssız durum ortaya çıkınca herhalde en az yarışmacılar kadar üzüldüm.

Semra Uygur (Jüri Üyesi)
Ben İbrahim ve Zehra gibi düşünmüyorum. Bu kolokyum ortamından da anlayabileceğiniz gibi bolca tartışmalı, her projeyi zamanı yeterince kullanan bir değerlendirme süreci oldu. Kimse burada hiç bir tartışmadan sakınmadı. Bu proje aslında benim 3. projemdi. Projenin beni cezbeden yanı bugün günümüzde yerel mimari, alıntılar, Selçuklu, Osmanlı, kitsch'e varan yapılaşma biçimlerinden farklı, Anadolu'dan, yerelden gelen yapı geleneklerini günümüze yansıtan hiç bir çalışmanın olmadığı durumda böylesi bir çalışmanın beni heyecanlandırması nedeniyle öne çıkarılması gerektiğini düşünüyorum. Burada tabi yarışmacı arkadaşlara da bir eleştiri yapmak gerekiyor. O kadar emek verip, günlerini harcayıp, o kadar masraf yaptıktan sonra 10 dakikada alabilecekleri bir belge yüzünden bundan vazgeçmek çok anlaşılacak bir şey değil. Bunları kontrol etmek zorundayız, yönetmeliklerde yazan, uyulması gereken kurallar. Jürinin yapabileceği hiç bir şey yok.

Doç. Dr. Hikmet Gökmen (Jüri Başkanı)
Benim o proje ile ilgili görüşüm, evet, hepimizi çok etkiledi. Malzeme üzerinden yerellik söz konusu ama uygulattığı ve yaptığı yapılar İzmir'in ve Ege'nin örnekleri değil, başka yörelere daha yakın. O noktada son aşamada tavrım farklı noktada. Bununla birlikte benim kişisel görüşüm yarışmanın kendi ciddiyeti içinde her pafta o kadar karikatürize edilmeli miydi diye sorularım var.

Dr. Öget Cöcen (Kolokyum Başkanı)
Başka söz isteyen yoksa 1. ekipten katkı yapmak isteyen, son sözü söylemek isteyen kimse var mı?

Orkun Özüer (1. Ödül ekibinden)
Ortaya koymuş olduğumuz fikirlerin, değerlerin jüri üyeleri tarafından takdir edilmesi bizi çok mutlu etti, onore etti. Bunu söylemek istiyorum.

Dr. Öget Cöcen (Kolokyum Başkanı)
Herkese katılımlarından dolayı çok teşekkür ediyoruz. ☐

H. İbrahim Alpaslan, Yrd. Doç. Dr., DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Buca Tarihi Konut Stoku ve Kültürel Değerlerinin Sürekliliği

18. YÜZYILIN SONLARINDAN İTİBAREN TARİHİ ANITLARIN VE SİTLERİN ÜZERİNE ODAKLANAN KORUMA KAVRAMININ GÜNÜMÜZDE KABUL GÖREN TANIMI 20. YÜZYILDA ŞEKİLLENMİŞTİR. KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINA YÖNELİK ÇALIŞMALAR SONUCUNDA, KORUMA KAVRAMI TEKİLDEN BÜTÜNE, NESNELDEN SOMUT VE SOMUT OLMAYAN DEĞERLERİN BİR ARADA ELE ALINDIĞI BİR TANIMA KAVUŞMUŞTUR

Mert Çelik, Hümeyra Birol Akkurt

ÜSTTE Buca kentsel sit alanı (Şekil 1)

SAĞ ÜSTTE 2016 Tarihinde varlığını sürdüren yapılar (Şekil 2)

Tarihi konut yapılarının günümüz işlevleri (Şekil 3)

Son çeyrek asırda süregelen tartışmalar, üretilen söylem ve belgelerle gelişen ''Kültür Mirası'' kavramı, kültürel değerleri üzerinden belirlenen bir tanıma sahip olmuştur. Kültürel değerleri oluşturan somut/ somut olmayan değerler ve yerin ruhu kavramı koruma alanında önemle yer bulmuş ve bu değerlerin sürekliliği koruma uygulamalarındaki başarı ölçütleri arasında yer almıştır. Bu bağlamda, sunulan çalışma Buca tarihi konut alanı odağında kültürel değerlerin tanımı ve sürekliliğini sorgulamaktadır. İzmir kentinin günümüze ulaşabilmiş önemli tarihi dokularından biri olan Buca tarihi konut alanı, korunmuş dokusu, farklı ölçek ve tipolojilere sahip konutları bir arada barındırması ve oluşumundan günümüze çok kültürlü bir yapılanma özelliği göstermesi nedeniyle çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Yapılan çalışmada Buca tarihi dokusunun fiziksel, demografik, mimari özellikleri ve değişimleri vurgulanmıştır. Bununla birlikte, meydana gelen değişimlerin alanın sahip olduğu somut ve somut olmayan değerleri, yerin ruhunu nasıl etkilediği ve bu değerlerin sürekliliğinin sağlanıp sağlanamadığı tartışılmıştır.

Giriş

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren koruma disiplininde önemle yer bulan kültürel miras ve kültürel değer kavramları, mimari ve kentsel koruma alanlarında neyi, neden koruyoruz tartışmalarının çerçevesini belirlemiştir. UNESCO ve ICOMOS gibi uluslararası kurumlar tarafından yayımlanan belgeler, bildirgeler ve akademik ortamda süren tartışmalar neticesinde kültürel miras, kültür varlığı ve kültürel değerler üzerine bir dizi tanım ortaya konmuş, bu değerlerin korunması ve sürdürülmesine dair gereklilikler ifade edilmiştir. Tartışmalar doğrultusunda anlamı, kapsamı yeniden belirlenen ve "neyi koruyoruz" sorusuna yanıt veren kültürel miras kavramı; anıtlar, geleneksel mimari, endüstriyel miras, tarihsel bahçeler, modern miras, kültürel peyzajlar ve somut olmayan miras gibi farklı ölçek ve niteliğe sahip yapıt ve oluşumları içermektedir (Madran ve Özgönül, 2005, Binan ve Cantimur, 2010). Koruma eyleminde "neden" sorusuna yanıt veren kültürel değer kavramı ise, tarihi yapı ve alanların korunmasını gerekli kılan mimari ve kentsel niteliklerin, ekonomik, işlevsel ve eğitsel özelliklerin yanısıra anı, temsiliyet, mit, gelenek gibi olguları da içermektedir. Biri yada birden fazlası bir araya gelerek kültür varlığına miras niteliği kazandıran bu değerler, somut ve somut olmayan kültürel değerler tanımı altında derlenmektedir.

Kültürel mirasın önemli bir bileşeni olan tarihi yapı ve alanların mimari, sanat, ustalık, belge, enderlik, kullanım ve ekonomik değer gibi ölçülebilir nitelikleri somut olan değerler olarak tanımlanmaktadır. Mimari mirasın temsiliyet, etkisellik, aidiyet, sembolizm, anı, bellek, gelenek, mit değeri ve mekanın ruhu gibi algısal nitelikler içeren unsurları ise somut olmayan değerler olarak ifade edilmektedir. 1975'ten itibaren koruma disiplininin önemli kavramlarından olan kültürel değerlerin deşifresi, korunması ve sürekliliğinin sağlanması, kültürel

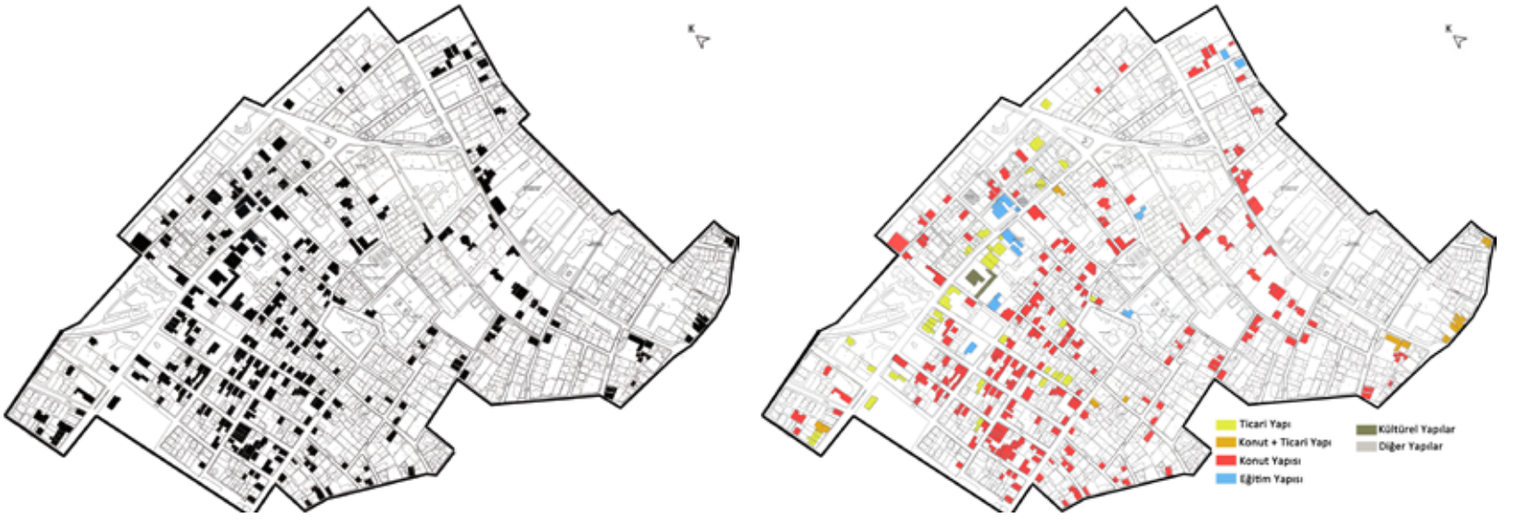

varlığının korunması hedefinin bir parçasıdır[1].

Bu çalışmada, koruma disiplininin önemli bir çalışma başlığı olan somut ve somut olmayan değerler ve bu değerlerin sürekliliği sorgusu, Buca tarihi konut alanı odağında gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanı olarak Buca tarihi konut alanının seçilmesindeki nedenler; alanın tarihi doku niteliğini günümüzde sürdürmesi, farklı ölçek ve tipolojilere sahip konutları bir arada barındırması ve oluşumundan günümüze çok kültürlü bir yapılanma özelliği göstermesidir.

Buca Tarihi Konut Alanının Oluşum ve Gelişimi

Antik dönemden itibaren iskan alanı niteliğini sürdüren Buca, Osmanlı İmparatorluğu döneminde bağcılık ve hayvancılığın yapıldığı, yoğunlukla Rum tebaanın yaşadığı bir köy görünümündedir. Buca'nın ad kökenine dair öne sürülen Kohi, Bovios, Boutza ve Vuza isimleri anlam ve referansları ile yerleşimin kırsal niteliğinin bir göstergesidir (Atay, 1978; Kararas, 1962; Erpi, 1985; Tül, 2015). Yerleşimin İzmir kentinin önemli bir konut alanı haline gelmesi 17.yüzyılda başlamış, 18.yüzyılda kazandığı 'sayfiye alanı' niteliği ile hızlanmış ve 19.yüzyılın kentsel ve toplumsal dinamikleri kapsamında gelişmiştir (Akkurt, 2015)[2].

Buca'nın İzmir kentinin önemli perifer yerleşimlerinden biri olarak gelişimindeki temel etkenler; dönemin ulaşım stratejileri kapsamında demiryolu ile merkeze bağlanması ve yerleşimin ticari yaşamının önemli aktörlerinden olan Levantenlerin ikincil konut alanlarından biri olarak gelişmesidir. Bununla birlikte, 1867 yılında yabancılara Osmanlı topraklarında mülk edinme hakkının verilmesi Buca yapılı çevresinin batılı bir üslupla gelişmesinde etkin rol oynamıştır (Akkurt, 2004, s:72). 19. Yüzyılın sonuna gelindiğinde yerleşimin güneyinde yer alan Aşağı Mahallede Rum topluluk ve Levantenler (İngiliz, Fransız, İtalyan, v.d.), kuzeyde konumlanan Yukarı Mahallede ise Türk topluluk yaşamaktadır (Erpi, 1985).

Yerleşim tarihindeki bir diğer önemli kırılma, Kurtuluş Savaşı ve devamında gerçekleşen toplumsal gelişmelerdir. 1922 yılında kentin Yunan işgalinden kurtulmasının ardından Yunan ordusuna destek veren İngiliz ailelerin büyük bölümü yerleşimden ayrılmış, 1923-24 tarihli Mübadele kapsamında Rum topluluk yerleşimden ayrılmış ve boşalan alanlara Müslüman Mübadiller yerleştirilmiştir. Böylece, yerleşimin toplumsal yapısı ve özellikle Aşağı Mahallenin kullanıcı topluluğu büyük ölçüde değişmiştir.

1940-50 döneminin ekonomi politikaları çerçevesinde yabancılara verilmiş olan ayrıcalıkların ve imtiyazların kaldırılması sonucu Levanten topluluğun büyük bölümü yerleşimden ayrılmıştır. Bu topluluğun arazilerinin büyük bölümü kamunun farklı birimlerine tahsis edilmiş, bir bölümü ise 1965-70 döneminde el değiştirerek kentsel ve mimari anlamda yeniden şekillenmiştir (Akkurt ve Özkaban, 2010). Öte yandan, 1950-1980 döneminde köyden kente göçlerin başlaması ile Buca'nın fiziksel ve demografik değişimi hızlanmış, 1982'de üniversitenin açılması ile İzmir'in yüksek nüfuslu merkez ilçelerinden biri haline gelmiştir (Erpi,1985,s:17).

Buca tarihi dokusuna dair tespit ve tescil işlemleri 1978'de başlamış, 1983 yılında Kentsel Sit alanı olarak tanımlanmıştır. Bu süreçte yerleşimde bulunan dini, eğitim, ticaret ve konut gibi işlevlere sahip 109 tarihi yapı tescillenmiştir. Ancak 1986'da, Türkiye genelinde koruma politikalarındaki değişim kapsamında Buca Kentsel Sit sınırları daraltılmış, sit statüsünden çıkarılan alanlardaki tarihi yapıların birçoğu yıkılarak dokuya uyumsuz yapılar inşa edilmiştir. 2001 yılında çıkarılan yeni bir kararla Buca Kentsel Sit Alanı tekrar genişletilmiş ve günümüzdeki sınırlarına ulaşmıştır (Şekil 1).

19. yüzyılın ikinci yarısında gelişen Buca tarihi konut alanı, gridal düzende oluşturulmuş benzer büyüklükte yapı parsellerinden oluşmakta ve bu örüntünün çevresinde varlıklı Levanten ailelere ait büyük parseller yer almaktadır. Yerleşimin özgün arterleri olan İstasyon (Uğur Mumcu) Caddesi ve Sanayi (Erdem) Caddesi etkin varlığını sürdürürken, Barış Manço Kültür Sokağı, Yanık Kahveler, ve Kasaplar Meydanı günümüzün öncelikli kullanım alanlarıdır.

Buca Kentsel Sit Alanı içinde yer alan yapıların büyük çoğunluğunu tarihi konutlar oluşturmaktadır (Şekil 2). Bununla birlikte, Kentsel Sit'in 1986 ve 2001 sınırları arasında kalan bölge, 90ların toplumsal, ekonomik ve mimari girdileri ile şekillenmiş yapılarını içermektedir. Bu bölgede gözlenen dokuya uyumsuz yapılaşmalar ve tarihi

“BUCA TARİHİ KONUTLARININ FİZİKSEL KORUNMUŞLUK DURUMLARI VE KONUTLARIN SAHİP OLDUĞU KÜLTÜREL DEĞERLER GÜNÜMÜZ KÜLTÜREL MİRAS KAVRAMI İÇİN ÖENMLİ BİR ÖRNEK OLUŞTURMAKTADIR”

ÜSTTE Buca konutları (Resim 1)

ALTTA Alanda yer alan sokak dokusu (Resim 2)

Yapı-bahçe ilişkisi (Resim 3)

SAĞ ÜSTTE Buca Evi (Resim 4)

SAĞ ALTTA Tarihi konutların cephe elemanlarından örnekler (Resim 5)

dokuyu saran niteliksiz, yüksek gabarili apartmanlara rağmen, özgün doku büyük ölçüde korunmuş ve alanı sahiplenen kullanıcı grubu varlığını sürdürmüştür.

Tarihi konut alanı, kütle kurgusu ve mimari karakter üzerinden farklılaşan konut tipleri içermektedir (Resim1). Alanın günümüz kullanımlarına bakıldığında konutun yanı sıra eğitim, konaklama ve gastronomi işlevlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Tarihi konutların büyük bir kısmı konut kullanımını sürdürmekte, bir kısmı ise eğitim, konaklama, kafe-restoran gibi ticari kullanımlara hizmet vermektedir (Şekil 3).

Buca Tarihi Konutları ve Kültürel Değerleri

Buca Kentsel Sit alanı içinde konumlanan tarihi konutlar, sahip oldukları somut ve somut olmayan kültürel değerleri ile korunması gerekli kültür varlıkları olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu konutların kültürel değerlerini ortaya koymayı hedefleyen bu çalışmada görsel analiz, yapısal tespit, sözel tarih araştırması ve kişisel görüşmeler üzerinden veri elde edilmiştir. Kişisel görüşmeler kapsamında, alanda uzun süredir yaşamış olan ve alanın tarihi-günümüz dinamiklerine hakim olduğu belirlenen on yedi kişi ile görüşülmüştür[3].

Yapılan incelemelerle Buca tarihi konutlarının sahip olduğu somut kültürel değerler: mimari, belge, sanat/zanaat, çokluk, kullanım ve ekonomik değer, somut olmayan kültürel değerler ise anı, aidiyet, etki, mit ve temsiliyet değeri olarak belirlenmiştir.

Buca tarihi konut alanı, İzmir kentinin tarihi niteliğini doku bütününde sürdürebilen birkaç bölgesinden biridir. Konut alanı, kuzey ve doğusunda konumlanan niteliksiz kentsel alanlara rağmen, parsel düzenleri, kütle oranları, gabari ve yapı-sokak ilişkisi ile özgün kentsel niteliğini büyük ölçüde koruyabilmiştir. Alanda bulunan tarihi konutlar özgün mimarilerinin yanı sıra, gerçekleşen onarım ve ekler ile farklı dönemlerin mimari anlayışı, bilgisi ve teknolojisine ilişkin veri sunmaktadır. Bu unsurlar alana ve tarihi konutlara belge değeri yüklemekte ve bu değerin günümüzde sürdüğünü göstermektedir.

Konut yapıları, parsel içi konumlanışları, kütle formları, boyutları, yapım sistemleri, malzeme ve işçilik özellikleri, sokak ve bahçeleri ile kurdukları ilişki ile dönemlerinin mimari anlayışını, bilgi ve teknolojisini günümüze taşımaktadır (Resim 2, 3). Alanın ilk kullanıcıları olan Rum tebaa ve Levanten topluluğun konuttan beklentileri, yaşam kültürleri, mekansal kullanım derinlikleri gibi kriterler bu yapıların planimetrisinin ve cephe organizasyonunun ana belirleyicisi olmuştur. Yoğunlukla gözlenen yan hollü plan şeması, sokak cephelerinde maksimum görsel geçirgenliği sağlayan açıklık düzeni ve söve, cumba, silme gibi cephe elemanları bu konutların temel mimari karakterini oluşturmaktadır. Alanın öznel karakterinin önemli bir unsuru, literatürde Buca Evi olarak adlandırılan konutlardır (Resim 4). Derin giriş nişleri, yan hollü plan şeması ve yükseltilmiş giriş katları ile diğer tiplerden ayrışan bu konut tipi, söve ile çevrelenmiş niş hacimleri ile dikkat çekicidir. Buca tarihi konutlarının sahip olduğu bu özellikler mimari değeri oluşturmakta, mimari karakterin büyük ölçüde korunmuş olması bu değerin sürekliliğinin sağlandığını ortaya koymaktadır.

Buca kentsel sit alanında konumlanan tarihi konutlar, cephe elemanları ve iç mekân elemanları ile de dikkat çekicidir. Konutların cephe kurgusunda sıklıkla kullanılan niş, cumba, söve, kepenk, silme gibi elemanların form, malzeme ve işçilik açısından benzerlikler içermesi, dokunun bütüncül algısında etkin rol oynamaktadır (Resim 5). Konutların iç mekânları, kullanıcılarının yaşam kültürü ve mekân kullanım pratikleri doğrultusunda biçimlenmiştir. Konutlarda gerçekleştirilen gözlemlerde, ana yaşam mekânlarının gösterişli detaylar ile zenginleştirildiği, özel kullanım alanları olarak yatak odaları ve hizmet mekânlarının olabildiğince yalın biçimde düzenlendiği belirlenmiştir. Ana

Tarihi konutlarda gözlenen iç mekan elemanları (Resim 6)

yaşam mekânlarında kullanılan elemanlar tavan bezemeleri, plasterler ve dolap, raf düzenlemeleridir (Resim6). Gerek cephe gerekse iç mekân elemanlarında gözlenen nitelikli işçilik, detaylar ve malzeme kullanımı, sanat ve zanaat değerini oluşturmaktadır. Yapılara ait detaylı işçilik ve malzeme kullanımını içeren, yapıldığı dönemin sanat akımlarından ve yerel beğenilerinden oluşan sanat ve zanaat değeri, günümüzde de süreklilik teşkil etmektedir.

Buca tarihi konutlarının oluşturdukları doku bir bütün olarak algılanmakla birlikte, farklı tiplerden oluşmaktadır. Konutlar, tekrarlanan mimari dili ve eleman kullanımı ile çokluk değeri içermektedir. Öte yandan, belli bir kentsel örüntü içinde varlığını sürdüren farklı ölçek ve kurgudaki konutlar alanın kültürel çeşitliliğini oluşturmaktadır. Ayrıca, konut alanın kentsel konumu, içerdiği yapı stokunun niteliği ve mekânsal kapasitesi tarihi yapıların kullanım ve ekonomi değerlerini oluşturmakta, alanın doku özelliğini koruyarak korunması bu değerleri güçlendirmektedir.

Kültürel mirasın önemli bileşenleri olan tarihi yapı ve alanlar, kullanıcılarının yer ile ilişkisinin, kentsel kimliğinin kurumu ve sürekliliğinde önemli bir etkiye sahiptir. Fiziksel çevre üzerinden kullanıcının geçmiş ile bağını kuran, birey ve toplulukların yer ile ilişkisini güçlendiren unsurlar somut olmayan kültürel değerler çerçevesinde ele alınmaktadır. Buca tarihi konut alanında gerçekleştirilen gözlemler ve kişisel görüşmelerden elde edilen veriler, somut olmayan kültürel değerler kapsamında anı, aidiyet, etki, mit ve temsiliyet değerlerinin öne çıktığını, mekânın ruhuna katkı sağlayan unsurların kısmen varlığını sürdürdüğünü ortaya koymuştur.

Buca tarihi yerleşimini konu alan, yaşamın/ yapıların/ kişilerin konu edildiği basılı eserler ve geçmişte var olan ancak günümüzde gerçekleşmeyen faaliyetlerin yeniden yaşatılmaya çalışılması, anı değerini güçlendiren eylemlerdir. Alan kullanıcısının ortak geçmişi canlandırmak adına yürüttüğü çalışmalar, kullanıcılarının sahiplenme ve aidiyet hissini işaret eden önemli bir bulgudur. Tarihi konutlar ailelerin kutlama ve yaslarına tanıklık etmesi ile özel bir anlam taşımakta, mekân oldukları yaşamlar üzerinden anı değerini sürdürmektedir. Kullanıcıların alanda var olduğunu düşündükleri olumsuz koşullara rağmen konutlarında yaşamayı istemeleri ve kısıtlı bütçelerine rağmen konutların bakım onarımını sürdürmeleri, tarihi konutları sahiplendiklerini ve aidiyet geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Kullanıcının yer ile kurduğu bu olumlu ilişkide, alanı kuran Rum topluluk ile alanı sahiplenen Balkan göçmenlerinin benzer kültüre sahip olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir.

Alanda öne çıkan bir diğer olgu, fiziksel, görsel, duyusal unsurların bir aradalığının yarattığı algı olarak tanımlayabileceğimiz etki değeridir. Bu kapsamda, Buca tarihi konut alanın tarihsel niteliğini doku ölçeğinde koruması, özgün kentsel atmosferi günümüze taşıması ve sahip olduğu mimari çeşitlilik dikkat çekicidir. Buna karşın, sokakların özgün kaplamalarının değiştirilmesi, sokaklarda bulunan dut ağaçlarının kesilmesi, tren istasyonunun kullanımının sonlanması ve konutların ticari faaliyetlere hizmet vermesi ile mahalle hissinin zayıflaması etki değerini azaltan unsurlardır. Alanın geçmişine dair etki ve anı değerini oluşturan bir diğer unsur, DOM Kilisesi'nin çan sesleridir. Kişisel görüşmelerin büyük çoğunluğunda çan seslerin geçmiş yaşamın önemli bir unsuru olduğu belirtilmiş, bu uygulamanın sonlanmasının önemli bir yitim olduğu ifade edilmiştir. Bu tespitler, alanın kentsel ve mimari nitelikleri ile etki değerini sürdürmesine rağmen duyular ve hisler üzerinden oluşan etkinin zayıfladığını göstermektedir.

Buca tarihi yerleşimi, dönemin 'büyük patronları' olarak tanımlanan varlıklı Levanten ailelerin yaşam alanlarından biri olması nedeniyle temsiliyet değerine sahiptir. Alanda konumlanan Levanten köşkleri, kullanıcılarının kültürel, sosyal ve ekonomik duruşunun mimari temsilleridir. Öte yandan, kullanım sürecinde yerleşimin toplumsal yapısında etkin olan bazı kullanıcılar ikamet ettikleri yapıya temsiliyet değeri yüklemiştir. Ayrıca, günümüze ulaşamamış olan Rahip Misafirhanesi (Akgün Evi) ile Rahibeler Okulu'nun (Çakabey Ortaokulu) yer altı geçiti ile bağlandığı iddiasının Bucalılar tarafından benimsenerek aktarımı, alanın mit değerini oluşturmaktadır.

Tarihi yapı ve alanların birey ve toplulukların geçmiş ile bağını güçlendirmelerinde etken olan bir diğer olgu, literatürde yerin anlamı olarak da tanımlanan "mekânın ruhu" kavramdır. Buca tarihi konut alanı ve çevresinde niteliksiz imar ve şehircilik faaliyetlerinin gerçekleşmesi, alan için öncelikli alanların (İstasyon, Kilise, v.b.) etkisini yitirmesi ve ritüellerin yok olması, dokunun özgün atmosferinin, anlamının ve dolayısıyla mekânın ruhunun zayıflamasına neden olmuştur. Öte yandan, alanın Rumlar ve Levantenlerin yerleşimden ayrılmasının ardından benzer kültüre sahip bir topluluk tarafından sahiplenilmesi, yapıların çoğunun konut kullanımını sürdürerek özgün atmosferlerini koruması sebebiyle yapı ölçeğinde mekânın ruhunun sürdüğünü söylemek mümkündür.

Değerlendirme ve Sonuç

Buca tarihi konut alanı 1950'lere kadar fiziksel yapısını korumuş, 1970'lerden itibaren nüfus artışı,

üniversitenin kurulması, kentleşme ve imar çalışmaları ile hızlı bir değişim yaşamıştır. Alanda gerçekleşen tespit-tescil çalışmaları ve kentsel sitin ilanı dokunun korunmasına büyük katkı sağlasa da, koruma alanı sınırındaki değişimler ve niteliksiz imar faaliyetleri dokuda yitimlere neden olmuştur. 1920'ler ve 1940'larda alanın ilk kullanıcılarının yerleşimden ayrılması, Mübadele kapsamında alana yerleştirilen yeni kullanıcı grubu, 90'lardan itibaren alan kullanımlarının değişmesi ve alan kullanıcısının bir bölümünün alandan ayrılması, toplumsal anlamda gerçekleşen değişimlerdir. Tüm bu değişimler tarihi konutların büyük bir bölümünün el değiştirmesine ve/veya kiralanmasına, farklı ve yoğunlukla ticari işlevler ile yenilenmesine yol açmıştır.

Tarihi konut alanında yer alan yapıların birçoğunun tescilli olması, tarihi konutların yanısıra parsel ve mülkiyet örüntüsünün de korunmasını sağlamıştır. Yapıların büyük çoğunluğu düzenli onarım neticesinde iyi durumda iken, büyük ölçekli yapıların bir bölümü kullanım dışı kalması ve/veya kullanıcının onarım giderini karşılayamaması nedeniyle bakımsız durumdadır. Günümüzde özgün konut işlevini sürdüren yapılar mekânsal kurgularını büyük oranda sürdürmekle birlikte iç mekânlarda bazı müdahaleler görülmüştür. Konutlarda yoğunlukla gözlenen müdahaleler, ıslak mekânların oluşturulması veya yeniden düzenlenmesi ve alt yapının iyileştirilmesidir.

Gerçekleştirilen araştırmada, tarihi konutların sahip olduğu somut ve somut olmayan değerlerin büyük bir kısmının doku bütününde de algılandığını görülmüştür. Dokuyu oluşturan konutlar farklı tipolojilere sahip olmakla birlikte mimari repertuar, malzeme kültürü ve kütle formları ile homojenlik-çokluk değeri içermektedir Konutlarda gözlenen belge, mimari, sanat ve ustalık değerleri dikkat çekicidir ve dokunun çevre etki değerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, geçmiş yaşamın zenginliklerinin, bunu yaratan toplumsal çeşitliliğin ve ritüellerin sürdürülememesi, alanın etki değerinde yitimlere neden olmuştur. Bu yitimler mekânın ruhuna da yansımış, dokunun kentsel atmosferinde ve anlamında önemli farklılaşmalar meydana gelmiştir. Bununla birlikte, kentsel ve mimari niteliği ile dikkat çeken alanın temsiliyet, anı ve bellek değerlerine sahip olduğu gözlenmektedir. Mübadele kapsamında Buca'ya yerleştirilen kullanıcı grubun büyük ölçüde alandaki varlığını sürdürmesi, konut ve doku ölçeğinde sahiplenme/aidiyet değerlerini oluşturmakta ve sürekli kılmaktadır.

Kullanım sürecinde oluşan olumsuz gelişmeler ve kayıplara rağmen Buca tarihi konut alanı miras niteliğini sürdürmektedir. Alan, içerdiği nitelikli konut dokusu ve sahip olduğu kültürel değerleri ile "yer" özelliğini sürdürmekte, günümüz ve hatta geçmiş dönem kullanıcıları için yer kimliği yaratmaktadır. Bununla birlikte, alanda sürmekte olan işlevlendirme çalışmalarının ticari beklenti öncelikli olması, dokunun konut kimliğinin geleceğini belirsiz kılmaktadır. Oysa bu doku özelinde ortaya çıkan anlam, kullanıcının yer ile kurduğu ilişki üzerinden oluşmuştur. Alanın mevcut anlamını ve değerlerini sürdürebilmek için kullanıcının yerden beklentilerinin hassasiyetle belirlenmesi ve alan kullanım kararlarının bu doğrultuda oluşturulması gereklidir. Öte yandan, koruma ilke ve mevzuatları gereği alan içinde oluşturulacak yeni yapı ve restorasyon uygulamalarının denetimi öncelikle ele alınmalıdır. Tarihi yapıyı kopyalayan ve/veya kütle oranları, gabarisi ile dokuya uyumsuz olan uygulamalar, dokunun belge, mimari ve etki değerlerini olumsuz etkilemektedir. Bu noktada, Buca Belediyesi tarafından yürütülmekte olan Buca Kentsel Siti Koruma Amaçlı İmar Planı revizyon çalışmaları önemli bir fırsattır. Yerel idarenin koruma etikleri çerçevesinde oluşturulacak detaylı ve uygulanabilir bir planı üretmesi, dokunun bu plan kapsamında iyileştirilmesi için gerekli destek ve denetimleri gerçekleştirmesi, dokunun kimliğini güçlendirmek üzere sonlanmış gelenek ve ritüelleri canlandırması Buca tarihi konut dokusunun korunmasında önemli adımlar olacaktır.

Mert Çelik, Mimar, DEÜ Mimarlık Fakültesi

Hümeyra Birol Akkurt, Doç. Dr., DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

DİPNOTLAR

1 1975- ICOMOS Amsterdam Tüzüğü, 1979- ICOMOS Burra Tüzüğü, 1989- UNESCO Popüler ve Geleneksel Kültür'ün Korunması Tavsiye Kararı', 1992- UNESCO Dünya Mirası Komitesi tarafından "Kültürel Peyzaj" tanımının oluşturulması, 1994- ICOMOS Nara Özgünlük Belgesi, 1997- UNESCO "İnsanlığın Somut Olmayan ve Sözel Kültürel Mirasının Başyapıtları İlanı Programı", 2003- UNESCO "Somut Olmayan Kültür Mirasının Korunması Sözleşmesi", 2003- ICOMOS Kimberley Bildirgesi, 2005- ICOMOS Xi'an Bildirgesi, 2005- ICOMOS 'Kültürel Anlatımların Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi', 2008-ICOMOS Quebec Bildirgesi, 2013- ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi

2 Atay, Kararas, Erpi ve Tül tarafından dile getirilen bu isimler ve anlamları şöyledir; Kohi: dipte, çukurda bulunan, Bovios: kenarda bulunan köy, Boutza: boğalar, Vuza: Bizanslı toprak sahibinin adı.

3 Akgün,T., Bıyık,S., Caporal,F., Corsini,M., Çiçek,A., Deyer,E., Dramalı,F., Göçmenoğlu,T., Harmanlı,Özlem., Missir,J., Özpoyraz,F., Peder,M., Sponza, M., Suner,T., Tezcan,H., Türker,N., Yurdanur,E.

KAYNAKLAR

• Birol Akkurt, Hümeyra (2004),19. Yüzyıl Batılılaşma Kesitinde Bornova ve Buca Levanten Köşkleri Mekansal Kimliğinin İrdelenmesi, Doktora Tezi İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Ens.
• Birol Akkurt, Hümeyra ve Özbakan, Feyzal (2010), "Modernist Konut Üretiminin Merkez Dışı Yayılımı: İzmir - Buca Örneği", Mimarlık, sayı:353, s:71-76.
• Birol Akkurt, Hümeyra, "Geçmişten Günümüze Buca Konut Dokusu", Üzüm Kokan Semt Dergisi, sayı:3, s:10-15.
• Binan, Demet ve Cantimur, Burcu (2010), "Koruma Alanında Somut ve Somut Olmayan Boyutlarıyla Miras Kavramının Gelişimi ve Yerin Ruhu", içinde Mimari Korumada Güncel Konular, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s:175-191.
• Buca İlçesinin Ekoturizm ve Kültür Turizmi Sektör Analizi: Buca'yı Turizme Açıyoruz (2012), Buca Belediyesi Yayını.
• Erpi, Feyyaz, (1985). Buca'da Konut Mimarisi (1938-1934), Doktora Tezi Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Ens.
• Goffman, Daniel, (2000). İzmir ve Levanten Dünya (1550-1650), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
• Kararas, Nikos, (1962). Budjahs, Atina: Ekdoseis Enoseos Smyrnaion.
• Madran, Emre, Özgönül, Nimet, (2005). Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, Ankara: Mimarlar Odası Yayınları.
• Pınar, İlhan (2001). Hacılar, Seyyahlar, Misyonerler ve İzmir, Yabancıların Gözüyle Osmanlı Döneminde İzmir 1608-1918, İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı Yayınları.
• Pınar, İlhan (çeviri), (2001). İzmir 1873, (yazar:Von Scherzer,Karl) İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı Yayınları.
• Şenocak, Bülent (2003). Levant'ın Yıldızı İzmir, Levantenler, Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler, İzmir: Şenocak Kültür Yayınları.
• Tül, Şükrü, (2015). "Bous, Boutza, Buca, Buca Adı Üzerinde Denemeler", Üzüm Kokan Semt Dergisi, sayı:1, s: 4-5.
• Tümer, Gürhan, (çeviri),(2000). 19.Yüzyılda Fransız Gezginlerin Gözüyle İzmir (yazar;Yaranga,Olaf), İzmir:İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı Yayınları.
• http://www.korumakurullari.gov.tr/Eklenti/30617,002-1.pdf?0,Erişim Tarihi,Aralık,2015.
• http://www.izka.org.tr/files/planlama/3_ilce_calismalari/2014_2023/buca/2014_2023_ilce_ozet_raporu_buca.pdf, Aralık,2015.

Terk Edilmekte Olan Köyler Üzerine Bir Araştırma: Ödemiş Lübbey Köyü

BU ARAŞTIRMADA, TÜRKİYE'DE ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE TERK EDİLEN TARİHİ, DOĞAL VE KÜLTÜREL DEĞERİ OLAN KIRSAL ALANLARIN VE YERLEŞMELERİN KORUNMASI GEREKTİĞİ VURGULANMAKTADIR. BİR ZAMANLAR EFELERİN SIĞINDIĞI VE ANTİK YOLLARA YAKIN, ÖZGÜN KIRSAL DOKUSU İLE DİKKAT ÇEKEN LÜBBEY KÖYÜ BİR ÖRNEK OLARAK KARŞIMIZA ÇIKMAKTADIR

Esra Kut, Neriman Yörür

ÜSTTE Lübbey / Çamyayla Yerleşimlerinin Konumu (Resim 1)

SAĞ ÜSTTE Lübbey Köy Sakinleri (Resim 2, 3)

SAĞ ALTTA Lübbey Genel Görünüm (Resim 4)

Lübbey Sokaklarından Görünüm (Resim 5)

Giriş

Doğayı, çevreyi, doğal varlıkları, tarihi yapılı çevreyi koruma sorunsalı Türkiye'de her zaman gündemde yer almıştır. Bununla birlikte neyi, ne için, ne zamana kadar, nasıl ve ne ile koruyacağımız sorularına verilen yanıtlar sürekli değişmiştir. Doğal varlıkların korunması kadar özellikle sivil mimari örnekleri taşıyan yapılı çevrenin de korunması ve çıkarılan derslerin örnek olması gereklidir. Tarihi yapılı çevre bize çoğunlukla birbirlerine saygı duyan bir yapılaşma biçiminin nasıl olması gerektiğini ve doğayla uyum içinde bir yerleşimin nasıl planlanması gerektiğini öğretmektedir. Kimi öğretiler sadece anlatmakla değil görmekle, gösterilmekle anlaşılır ve öğrenilirler. Gözün gördüğü hafızaya kazınır ve iyiyi, güzeli gören göz sürekli onu arar ve gerçekleştirmeye çalışır. Geçmişten öğrenilen bilgi sadece sözcüklerle sınırlı kalmayıp, görsel bir şölenle aktarıldığında (ki var olanı korumak çoğu zaman yeterlidir) daha fazla öğretici olur. Geçmişten günümüze kalan tarihi mirasın geleceğe aktarılması noktasında sorumluluğumuz vardır. Bu sorumlulukla koruma kavramını ve korunacak varlıkların sürdürülebilirliğini sağlamak görevimiz olmalıdır. Koruma kimi zaman terk edilmeyen ancak korunamayan yerleşimlerin sorunu olurken kimi zaman da terk edilmiş ve içinde sadece 3-5 hanenin yaşadığı yerleşimlerin sorunu olmaktadır. Terk edilen yerleşimlerdeki korumanın sorunsallığı da; aynı zamanda yerleşimde yaşamaktan ve korumaktan vazgeçmiş yerel halkın vazgeçme nedenleri ortadan kaldırıldığında yeniden burada yaşamaya ve korumaya teşvik ettirilip ettirilemeyeceğini içerir. Özellikle toplumların mekândaki kültürel birikim süreçlerini temsil eden sadece kentteki tarihsel yapıların ve dokunun değil aynı zamanda terk edilmiş kırsal yerleşmelerin tespit edilmesi ve bir an önce koruma stratejilerinin geliştirilmesi gereklidir.

Doğal, tarihsel ve mimari değerleri olan yerleşimlerin korunması ve yaşatılması adına mimarlık, şehir planlama disiplinleri tarafından terk edilen köy yerleşimlerine dikkat çekilmesi gerekmektedir. Bu araştırmada da terk edilmiş tarihi köy örneklerinden biri olan İzmir Ödemiş İlçesi'ne bağlı Lübbey yerleşiminin özellikleri ve bu köyün korunarak yaşatılması için neler yapılması gerektiği tartışılacaktır. Bu bağlamda, her köyün farklı potansiyel ve özellikleri içermekte olduğu ve her bir ayrı yerleşme için farklı önerilerde bulunmak gerekliliği gözden kaçırılmamalıdır. Çalışma terk edilmiş köylerin akademik camiada da terk edilmemesi gerektiğini ve bunun önemini göstermeyi amaçlamaktadır.

Türkiye'de Terk Edilmiş Köyler Üzerine

Türkiye'de birçok bölgede sosyal imkânlar, ekonomik sebepler, doğal afetler, baraj yapımı ile su altında kalma riski, mübadele, yerleşimlerin boşaltılması ile zorunlu göç gibi sebeplerle yerel halkın yerlerinden ayrılmak zorunda kalması ile birlikte bazı köy yerleşimleri yok olmakta, geleneksel yaşam ve özgün mimari yapı ve dokular kaybolmaktadır.

Terk edilmiş köyler ve bunların korunması gerekliliği üzerine yapılmış çalışmalar zorla köy boşaltmaları araştırmaları dışında Türkiye'de birkaç köy ile sınırlı kalmıştır. Yerleşmelerin kaybolması problemi ile ilgili bir çalışmanın yapılmamış olması saptamasından yola çıkarak köylerin derinlemesine araştırılması hedeflenmiş ve 'Türkiye'nin İskân Tarihinde Önemli Bir Problem: Kaybolan Yerleşmeler' isimli proje önerilmiştir. 2014'de başlayan ve devam etmekte olan TÜBİTAK Projesi'nde Konya, Manisa ve Sivas illerinde kaybolan yerleşmeler incelenmiştir. XV-XVI yy. 'dan XX yy. ortalarına kadar olan dönemi ele almaktadır (Url1). Prof. Dr. Osman Gümüşçü ve proje ekibi, özellikle Türkiye'de böyle bir problemin varlığını ilk ifade eden araştırmacı Suraiya Faroqhi'nin 1976 yılında sunduğu 'Anadolu İskânı ile Terk Edilmiş Köyler Sorunu" başlıklı bildirisi (Faroghi, 1976) olduğunu ifade etmektedir (Url 1).

Terk edilen ve boşaltılmış köylerle ilgili olarak özellikle Muğla Kayaköy ile yapılmış araştırmalar ve koruma eylem biçimleri literatürde fazlaca yer almaktadır (Bozyiğit ve Tapur, 2010; Karaege, 2003; Saraç, 2001). Ancak Ege Bölgesi'nde terk edilmiş ve yok olmaya yüz tutmuş onlarca köy bulunmaktadır. Kültürü, doğası, özgün dokusu ile halen var olma mücadelesi veren tüm köy yerleşimlerine dikkat çekilmesi ve köylerin konumu, tarihi, coğrafyası, sosyo-ekonomik durumu, geleneksel özgün mimari dokusu, doğal ve kültürel değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğini sağlayarak geleceğe taşınması noktasında neler yapılabileceğinin tartışılması gereklidir. Yerleşimlerde çok az sayıda kalan kişiler yer alsa bile onların sosyo-ekonomik şartlarının iyileştirilmesi, yok olmaya başlayan kültürün, özgün köy dokularının korunması adına köylerin terk edilmelerine dikkat çekmek önemli görülmektedir. Bu köylerden biri de İzmir'in Ödemiş ilçesinde bulunan Lübbey yerleşimidir.

Terk Edilen Köy: Efeler Yatağı Lübbey Köyü

Lübbey, Bozdağlar Platosu üzerinde bulunan kuzey güney yönlü oluk şekilli çukurluklardan Subatan ve Ayvacık Yaylalarının batısında, Rahmanlar

deresi vadisinde yer almaktadır. Küçük Menderes Havzası'nda yer alan ve 1982 yılına kadar sakinleriyle yaşayan bu köy, bir kışlak olarak adlandırılırken, yaşamını kışın köyde yazın köye 8 km. mesafedeki yaylada (Resim 1) sürdüren köylüler göç edip mevsimlik olarak yerleşirken, daha sonraları Lübbey Mahallesi'ni terk ederek yaylada (Çamyayla) devamlı bir yerleşim oluşturmuşlardır (Başaranbilek, 2015, s. 7). Göç nedenleri olarak yaylaya 1983'de elektiriğin geldiğini, orada yapılan konutların daha konforlu olduğunu ve tarlalarının orada bulunduğunu gazete röportajlarında ifade etmekte olanlar dışında, birkaç hanesinde son kalan yöre sakinleri (Resim 2-3) yaşam mücadelelerini sürdürmektedir (Url 2). Eski adı Lübbey olan Çamyayla Köyü'de Ödemiş'te ismi değiştirilmiş köylerden biri olmuştur. Köy isimleri ve köylerin bağlı bulundukları idari bölümleri gösteren çalışmalara Türkiye'de 1928 yılında başlanmış, 7267 Sayılı Kanun kapsamında yaklaşık olarak 12.000 köy ismi İç İşleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan "Yabancı Adları Değiştirme Komisyonu" tarafından incelenerek Türkçe isimlerle değiştirilmiştir (T.C. İç İşleri Bakanlığı, 1968, s. 129). Birbirlerine 8 km. uzaklıkta bulunan bu iki yerleşim yeri Çamyayla olarak geçse de eski yerleşim yeri yerel halk arasında halen Lübbey olarak anılmaktadır.

Yerleşimde yapıların çoğu terk edilmiş ve yıkılmak üzere olmasına rağmen topografyaya uyumlu lineer yerleşimi, doğasıyla uyumlu özgün dokusu ilgi çekmektedir (Resim 4, 5). Lübbey, basında "Terk Edilmiş Kartal Yuvası", "Efe ve Zeybeklerin Korunağı", "Osmanlı Döneminde Eşkıya Sığınağı", "Satılık Köy", "Hayalet Köy" gibi isimlerle anılmaktadır. Ayrıca 2012 yılında Ödemiş yerel basınında 'Bir Köyün Yaprak Dökümü' olarak nitelendirilip yerleşim üzerinde çalışmalar yapılması gerektiği önerisi ile de dikkatleri çekmiştir (Görgün, 2012). Terk edilmişlik damgası ile anılmasının yanında eşkıya sığınağı, efe zeybeklerin korunak yeri olması vurgusu tarihte efelerin, eşkıyaların sığınma yeri olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda hazırlanan yönetmenliğini Özer Kesemen'in yaptığı "Lübbey'i Bekleyenler" belgesel filmi İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen "Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri" kapsamında Tarihi

Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Dalında Katkı Kategorisi ödül almıştır (Url 3). Lübbey yerleşiminin tarihi ile ilgili kesin ve yazılı kaynaklara ulaşılamamakta olsa da geçmişinin Helenistik Döneme kadar dayandığına dair bazı önemli bulgular söz konusudur. Emekli tarihi öğretmeni Behiç Galip Yavuz köyün tarihi ile ilgili olarak şunu aktarmıştır: "Lübbey yaylasında Helenistik dönemden kalma kalıntılar bulundu. 1894'de yaylaya gelen araştırmacı Karl Buresch, yörede yapılacak arkeolojik bir araştırma ve kazının önemli bulguları gün yüzüne çıkaracağını, Lübbey'in antik dönemde bir yerleşim birimi olduğunu vurgulayan en önemli kanıtlar antik mezarlar ve yörede tarım çalışmaları sırasında rastlantıyla bulunan seramik kaplar, taş yazıtlar, madeni sikkeler diğer kanıtlardır.

Bozdağ'ın eteğindeki Üzümlü Köyü'nden Lübbey yaylasına çıkarken 'Manastır' denilen bir yer bulunur. Bu ören yerinin Bizans döneminden kalma olduğunu söyleyebiliriz" (Url 4). Ayrıca, Sardeis ve Efes arasındaki erişim yolu üzerinde, Tmolos dağlarının güney etekleri üzerinde kurulu bulunan Hypaipa Lübbey yerleşiminin çok yakınında yer almaktadır (Resim 6). Kalkan (2014) "Ephesos-Hypaipa-Sardeis yolu üzerine yeni gözlemler ve Pers Kral Yolu" adlı çalışmasında C. Foss' un (1978) Sardeis'ten çıkıp kuzeyden güneye, Küçük Menderes ovasına uzanan dağ yollarını ayrıntılı olarak incelediğini ve Foss'un biri batıda, Lübbey Yaylası, biri de doğuda Subatan Yaylası üzerinden iki yolun indiğini belirlediğini ifade etmektedir (Kalkan, 2014). "Lübbey'in Restorasyonu ve Korunması Üzerine" doktora tezi çalışmasına devam eden yüksek mimar Koray Güler'in araştırmasına göre, köyde bazısından geriye yalnızca temel duvarların kaldığı, toplam 131 adet yapı bulunmakta, sadece 20'si yapısal olarak iyi durumda, 41'i orta, 16'sı kötü durumda, kalanlarsa yıkıntı durumunda olduğunu ifade etmektedir(Url 5). Koruma Varlıklarını Koruma Kurulu'ndan alınan bilgilere göre Lübbey tescilleme çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmalar Lübbey tarihini aydınlatmaya yeterli olmamakla birlikte, özgün dokusu üzerinde çalışmaların başlanmış olması ümit vericidir.

"ÇOCUKLARIN ESKİ KÖY OKULUNUN DUVARINA ÇİZDİĞİ RESİMLER VAR OLMA MÜCADELESİNE BİR UMUT OLABİLİR Mİ? YIKIK VE TERK EDİLMİŞ LÜBBEY'DE..."

Lübbey' de, köy okulu harabe halinde yeniden canlanmayı beklemekte (Resim 7) ve köyün şu an tek tescilli yapısı camisidir (Resim 8). Yapılan inceleme gezisinde dikkat çeken husus coğrafyayla bütünleşmiş özgün mimari dokudur. Genellikle tek veya iki katlı olan yapılar dar ve eğimli taş sokak dokusuna uyumlu olarak konumlanmış, herhangi büyük bir taşıtın girmesine imkân vermemesi aynı zamanda köyün doğallığını kaybetmemesini sağlamaktadır. (Resim 9, 10) Harabeye dönüşen evlerdeki terk edilmişlik hissi mekan ve duygular arasında bir bağ yansıtmaktadır.

Genel Değerlendirme ve Öneriler

Tarihi-kültürel varlıkların korunması tartışması Lübbey gibi terk edilen köyler içinde yapılmalı, kaderlerine terk edilip yok olmasına sebep olunmamalıdır. Kültürel varlıklar korunurken aynı zamanda toplumsal olarak var olan kesimin de ihtiyaçlarının sağlanması, ekonomik, sosyal faydanın da göz önünde bulundurulması korumanın gerçekleşebilirliğini arttıracaktır. Yani koruma aynı zamanda sürdürülebilir kullanım ile mümkündür.
Doğal ve kültürel değerlere sahip, özgün dokudaki köylerin kaybolmaması ve köylerde halen yaşamakta olanların sosyo-ekonomik şartlarının iyileştirilmesi adına şehir planlama, arkeoloji ve mimarlık gibi disiplinlerden oluşan bir ekip ile köy tasarım rehberleri oluşturulmalıdır. İmar kanununa ek madde ile 2013 yılında 'Yerleşme ve yapılaşma özellikleri, mimari doku ve karakteri, gelişme düzey ve potansiyeli açısından önem arz eden köylerde bu özellikleri

SOL ÜSTTE Hypaipa Antik Kenti ve Yol Bağlantıları (Resim 6)

SOLDA Eski köy okulu (Resim 7)

Lübbey Köyü Cami (Resim 8)

korumak, geliştirmek ve yaşatmak amacıyla muhtarlık katılımı ile ilgili idarelerce köy tasarım rehberleri hazırlanabilir' ibaresi yer almaktadır. (Url6).

Lübbey köyünün potansiyelleri, Çamyayla ile bağlantısı göz önünde bulundurulduğunda köy tasarım rehberi uygulaması ile göç edenlerin yeniden yıkık evlerini canlandırmalarına umut olacağı düşünülmektedir. Ödemiş Belediyesi tarafından sürdürülebilir kentleşme için imar uygulamalarını etkin bir şekilde sürdürmek amacıyla stratejik hedeflerinden biri olarak ve kentsel gelişmenin sağlanması ve yaşam kalitesinin artırılması, Lübbey'de kentsel sit sınırlarının belirlenerek koruma amaçlı imar planı hazırlatılmasını ve tamamlanmasını sağlamak (İBB işbirliği) gibi hedefleri 2015-2019 faaliyet dönemi kapsamına alınmıştır (Ödemiş Belediyesi, 2014). Bu olumlu bir gelişme olarak görülebilir, ancak bu sürecin bir an önce hızlandırılması ve daha fazla yapının yıkılmaması için acilen önlemlerin alınması gereklidir (Resim 11). Lübbey özelinde tescillenme çalışmalarının bitirilip restorasyonların başlatılması, restore edilen bazı yapıların sanat, zanaat atölyelerine dönüşmesi, doğa yürüyüşleri için dinlenme noktası olarak oturup yeme-içme gibi temel ihtiyaçlarını giderebileceği yerler oluşturulması gereklidir. Lübbey yerleşiminde bulunan yıkık köy okulu sanat okuluna dönüştürülerek yeniden canlanabileceği düşünülmektedir. Lübbey'in antik yollarda yerinin olabileceği bilgilerinden yol çıkılarak derinlemesine bir araştırma yapılması, Sardes- Efes arasında bir keşif güzergahı oluşturularak Lübbey'in bu destinasyonlara dahil edilmesiyle fotoğraf gezileri ve doğa yürüyüşleri için önemli bir nokta haline getirilmesi önerilebilecek faaliyetlerden biridir. Son olarak; terk edilen köylerle ilgili uygulanacak koruma eyleminin gerçekleşmesi için aşağıdaki sorular yanıtlanmalı ve buna göre bir strateji izlenmelidir:

- Köyün tarihsel, kültürel, sosyal ve ekonomik değerler açısından önemi nedir?
- Köyün yeniden yaşatılabilmesi için çevresi ve bölgesi içerisindeki konumunun önemi nedir?
- Köyün var olan/yıkılmış/yıkılmakta olan yapılarıyla birlikte bütünlüğü ne derece bozulmuştur?
- Köyün sit alanı ilan edilmesine ihtiyaç var mıdır?
- Yapıların ve köyün dokusunun korunması için hangi koruma müdahalelerine ihtiyaç duyulmaktadır?
- Köyü terk edenlerin terk ediş sebepleri ve olası geri dönüş niyetleri nedir? Köyün mevcut mülkiyet sahiplerinin yeniden köye dönebilmesi için yapılabilecek teşvikler nelerdir?
- Köyün yapılarının dokusuyla birlikte korunarak sürdürülebilirliğini sağlayacak kırsal mirası canlandıracak doğal, sosyo kültürel aktiviteler ve fonksiyonlar önerilebilir?
- Mevcut dokunun sürdürülebilirliğini tehdit eden doğal afet koşulları nelerdir ve ne tür önlemler alınabilir?
- Köyün korunması için hangi sivil toplum, yerel yönetim, vakıf, dernek, eğitim ve yayın kurum ve kuruluşları destek verebilir? Fon desteği nereden sağlanabilir?
- Kamu-üniversite işbirliği ile köy tasarım rehberi oluşturulabilir ve uygulaması yapılabilir mi? ◘

Esra Kut, Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Neriman Yörür, Yrd. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

KAYNAKLAR

• Başaranbilek, Emin (2015), Lübbey Kışlağı ve Lübbey Camisi, Mas Matbaacılık, İstanbul.
• Bozyiğit, Recep ve Tapur, Tahsin (2010), 'Güneybatı Anadolu'da Terkedilen Bir Yerleşim Merkezi: Kayaköy (Fethiye), Marmara Coğrafya Dergisi Sayı:22, İstanbul.
• Faroghi, Suraiya (1976), Anadolu İskanı İle Terk Edilmiş Köyler Sorunu (The Settlement of Anatolia and the Problem of Deserted Villages), 289, Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar Ve Yöntemler Seminer'de Sunulan Bildiriler ve İngilizce Özetleri, ODTÜ 17-19 Aralık 1976, Ankara, Derleyenler; Seyfi Karabaş, Yaşar Yeşilçay.
Foss, Clive (1978), "Explorations in Mount Tmolus", California Studies in Classical Antiquity II, 21-60.
• Görgün, Erdal (2012), "Bir Köyün Yaprak Dökümü", Ödemiş Cephe Gazetesi.
• Kalkan, Hatice (2014), 'Ephesos-Hypaipa-Sardeis Yolu Üzerine Yeni Gözlemler ve Pers Kral Yolu' International Journal of Human Sciences, 11.
• Karaege, Deniz (2003), 'Kaya Köyü'nün (Levissi) Tarihi ve Kentsel Doku Bağlamında İncelenmesi ve Koruma-Onarım Modeli' Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Restorasyon Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
• Ödemiş Belediyesi (2014), 2015-2019 Dönemi Stratejik Planı, İzmir, www. odemis.bel.tr
• Saraç, Hakan (2001), Conservationand Restoration Problems of Kaya Köyu (Levissi) Houses, ODTÜ Fen Bilimleri Enstitusu Mimarlık-Koruma Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
• T.C. İç İşleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü (1968). Köylerimiz, 1 Mart 1968 gününe kadar, Başbakanlık Basımevi D.S.İ., Ankara.

• Url1: http://www.kayipkoy.com/anasayfa-1.1.1.html
• Url 2: http://dergi.aljazeera.com.tr/2014/05/01/orada-bir-koy-var-uzakta/
• Url 3: http://www.haberler.com/tarihe-saygi-yerel-koruma-odulleri-sonuclandi-6431661-haberi/
• Url 4: http://www.haberler.com/profesorden-lubbey-koyu-uyarisi-3317226-haberi/
• Url 5: http://dergi.aljazeera.com.tr/2014/05/01/orada-bir-koy-var-uzakta/
• Url 6: http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/08/20130802-1.htm

• Fotoğrafların çekimi Esra Kut ve Neriman Yörür'e aittir.

ÜSTTE Lübbey Sokaklarından Görünümler (Resim 9, 10)

ALTTA Yıkık ve Terk Edilmiş Bir Evden (Resim 11)

Çağdaş Bir Yerellik Arayışı

DOĞAL ÇEVRE İLE YAPILI ÇEVRE ARASINDA SÜREGELEN GERİLİME BİR YANIT OLARAK **T-EVİ**, ÜZERİNDE BULUNDUĞU DOĞAL EGE PEYZAJINI EZMEDEN, UYUM VE DUYARLILIK İÇİNDE ONA EKLEMLENİRKEN, YAPININ YEREL YAPIM PRATİĞİ İÇİNDE VE ÇAĞDAŞ BİR MİMARİ DİL İLE GERÇEKLEŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN BİR ÇABANIN ÜRÜNÜ OLARAK DA ÖNE ÇIKIYOR

Didem Özdel

YAPI ADI **T-Evi**
MİMAR **Onur Teke**
PROJE GRUBU **Didem Özdel, İlker Özdel [diStudio]**
İŞVEREN **Ali Teke**
DANIŞMANLAR **diStudio, Hüseyin Kocaman, Emre Gönlügür**
YAPIMCI **Ünal İnşaat**
STATİK **Onur Kutlukaya**
MEKANİK **Alternatif Isı**
ELEKTRİK **İbrahim Küçükkaraağaç**
İÇ MEKAN TASARIMI **Onur Teke**
PEYZAJ TASARIMI **Anonim İstanbul**
İNŞAAT ALANI **192 m^2**
PROJE TARİHİ **2009**
YAPIM TARİHİ **2013**
FOTOĞRAFLAR **Onur Teke, diStudio, Yerçekim Architectural Photography**

Ege'nin kentsel yerleşime yakın tüm sahil kasabalarında olduğu gibi Mordoğan'da da yapılı çevre ağırlıklı olarak ikincil konutlarla biçimlenmiş durumda. Yine birçok sahil kasabasında olduğu gibi burada da Mordoğan'a özgü herhangi bir ortak karakter, ya da mimari dilden sözetmek mümkün değil. Yapılaşmanın başlıca belirleyicileri parsel büyüklükleri, TAKS/KAKS değerleri gibi imar mevzuatı tarafından şekillenen inşa pratikleri haline geldiği zaman; yönelim, topoğrafya, iklim, bitki örtüsü gibi "yer"e ilişkin veriler çok zaman ikinci planda kalıyor.

T-Evi, tipik bir Ege sahil kasabası olan Mordoğan'ın yaslandığı yamaçlar üzerinde inşa edilmiş bir evdir. Yapının varlık nedeni, bu eşsiz doğa parçası üzerinde kendine yeten kırsal bir yaşam kuran, emekliliklerini küçük ölçekli bir çiftlik hayatı içinde geçirmeyi amaçlamış olan kullanıcılarıdır. T-Evi'nin tasarımı, doğal çevre ile yapılı çevre arasında süregelen gerilime karşı bir meydan okuma içerir. Vaziyet planı kararlarından en küçük detaya kadar tüm tasarım süreci ; Ege peyzajının eşsiz güzellikteki bu parçası üzerine, onu ezmeden uyum ve duyarlılıkla nasıl yerleşilebileceğine ve bunun çağdaş bir mimari dil ile nasıl hayata geçirilebileceğine dair bir araştırmanın ürünüdür. Zeytinliğin düzenli ızgara yerleşimi içine titizlikle yerleşen yapı, hafif açık çatı strüktürünün de katkısıyla doğal çevre içinde adeta kaybolur, görünmez hale gelir.

Ev, sürdürülebilir bir yaşamın parçası haline gelmek ve pasif enerji sistemlerinden maksimum düzeyde yararlanmak üzere tasarlanmıştır. Her detayın yerel malzeme ve işçilik kaynakları ile gerçekleştirilebilecek biçimde kurgulanması da bu sürdürülebilirlik yaklaşımının bir uzantısıdır. Proje ve uygulama süreçlerinin her aşaması; yapının standart malzemeler ve bunların kolayca biraraya gelmelerini sağlayan basit ancak akılcı detay çözümleri ile gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar ile yürütülmüştür.

diStudio'nun projeye "yerel mimari ofis" olarak katılması, yapıya ilişkin bu tercih ve düşüncelerin yapının kullanıcıları ve Mimar Onur Teke tarafından somutlaşmaya başladığı döneme denk gelir. Mimarın meslek yaşamını İtalya'da, Renzo Piano Building Workshop'ta sürdürüyor olması ve yapının yapılacağı dönemde RPBW'nin gerçekleştirdiği Kimbell

Sanat Müzesi ek binasının yapımından dolayı sıklıkla ABD'de bulunması nedeniyle diStudio, projelendirme ve resmi onay süreçlerine destek vermek ve uygulama kontrollüğünü yürütmek amacıyla proje sürecine katıldı. Tasarımın, öngörülen "yer"e ait olma durumunu ve ruhunu yitirmeden hayata geçirilebilmesi için benimsenmesi gereken en temel tavır, Türkiye'de, özellikle de Mordoğan gibi yapılı çevresi ikincil konutlarla biçimlenmiş sahil kasabalarında yerleşmiş projelendirme ve yapım konvansiyonlarına teslim olmadan sürecin sınırlarını kontrollü bir gerçekçilik içinde zorlamak oldu. Bu yönüyle tüm süreç, diStudio için de zorlu, keyifli ve eşsiz bir deneyim haline geldi.

Batıda sarp yamaçlara sırtını dayarken doğuda denize yönlenen zeytinlik arazi içinde, yine Onur Teke tarafından yenilenerek kullanılır hale getirilmiş 40 m2'lik küçücük bir taş yapıda yaşamlarını sürdürmekte olan ev sahipleri için, bu "yer"e çatışmadan eklemlenecek yeni bir yaşam alanının hayata geçirilmesine ilişkin fikrin ilk ifadesi, mimarın bugün tekrar baktıkça ilk karşılaşmadaki kadar etkileyici olduğunu düşündüğümüz bir eskizidir. Mevcut sekiz olgun zeytin ağacının tanımladığı ızgara düzenin adeta içine sızan, arasına birbirine dik olarak yerleşen iki lineer kütle ile bu kütlelerin kuzeydoğu kesişiminde şeffaf cephesiyle gündelik ana yaşam alanı olan mutfak ve yemek bölümünü de içeren bir "hayat". İki kütle, ortak bir biçimsel tasarım diline sahiptir: Beşik çatılı lineer kütlelerin kısa kenarları mümkün olduğunca şeffaf bir biçimde ele alınırken, uzun kenarlar üzerinde küçük açıklıklar bulunan sağır brüt beton perde duvarlar olarak tasarlanmıştır. Bu yaklaşım, kullanıcıların kütlelerinin içinden diğer tarafı görebildikleri bir geçirgenlik sağlarken, ana çıkış noktası olan iç ve dış mekanlar arasındaki süreklilik ve akışkanlığı da destekler.

Projelendirme sürecinden başlayarak lineer kütlelerin uzun kenarlarını oluşturan bu brüt beton duvarların kendi başına ayakta duran karakterinin korunması ana problemlerden birini oluşturuyordu. Lineer taşıyıcı duvarlara yapısal bir çerçeve kurmak amacıyla kısa kenarlarda eklenecek kirişler, oluşturulmak istenen geçirgenlik etkisini zayıflatabilirdi. İnşaat mühendisi Onur Kutlukaya ile paylaştığımız bu kaygılar sonucunda yapısal sistem, zemin üzerinde tek başına duran dört brüt beton duvar olarak gerçekleştirilebildi. Çerçeve sistemin gerektirdiği strüktürel bağlantıyı zemin altında devam eden perde duvarlar sağladı. Bu temel duvarları arasında toprağa gömülü, yaz ve kış aylarında doğal olarak havalanan ve iklimlenen bir bodrum oluştu. Yapının yaşam alanlarının yer aldığı platformu zeminden koparan, altında yaz kış devam eden bir hava sirkülasyonu sağlayarak pasif iklimlendirmeye katkıda bulunan bu boşluk; zeytin ve zeytinyağı işleyip depolayan;

“YAPININ STANDART MALZEMELER VE BUNLARIN KOLAYCA BİRARAYA GELMELERİNİ SAĞLAYAN BASİT ANCAK AKILCI DETAY ÇÖZÜMLERİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR, BENİMSENEN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMININ BİR UZANTISIDIR”

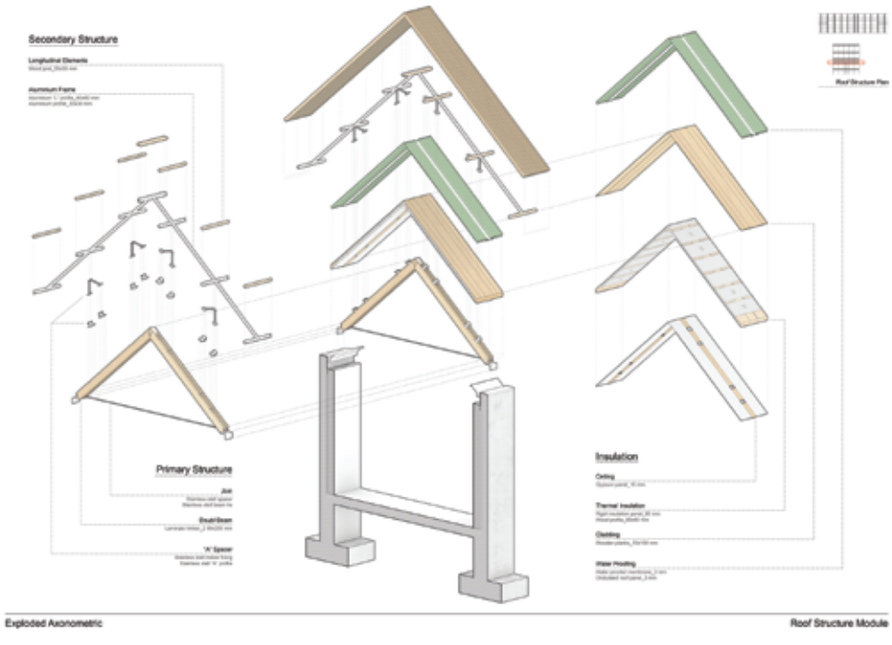

Exploded Axonometric — Roof Structure Module

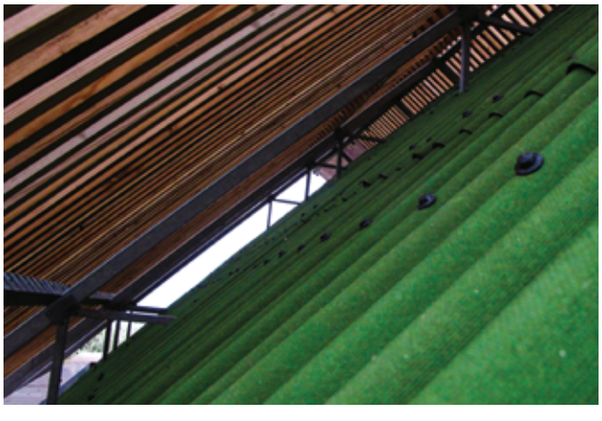

salça, reçel, pekmez, pestil gibi kendi ürettikleri ürünleri saklayan ev sahipleri için mükemmel bir alan sağladı ve bugün çok etkin biçimde kullanılıyor. İleride hayata geçirilecek yağmur suyu toplama ve kullanma sistemleri için de yeterli bir alan sağlıyor.

Bu şekilde detaylanan yapısal sistemi, Mordoğan'da yerleşik bir müteahhit firma hayata geçirdi. Burada onların alışageldiği konvansiyonel sisteme ilişkin deneyimler ile taleplerimiz (3,5 metre yüksekliği aşan perde duvarların tek seferde dökülmesi, tij bağlantılarının tasarımcı tarafından ölçüleri belirlenen bir düzende yapılması vb.) arasında dengeli bir uzlaşma sağlandı. Yapının bitirme yüzeylerinin, bu ilk gerçekleştirilen perde duvarlar olacağını; kısmi tamir, sıva, boya ve kaplama yapılmayacağını kalıp/beton ekibine anlatmak, bu uzlaşmadaki önemli aşamalardan biriydi. Neyse ki toprak altında kalacak imalatlar tamamlanmadan ekip de işçilik konusunda yüksek bir duyarlılık kazanmıştı. Bir kalıp/beton ekibi için de ilk kez bitirme yüzeyi olarak kalacak perde duvarlar inşa edecek olmanın heyecanı onların motivasyonunu da yükseltmişti.

Brüt beton duvarların dokusu da yapı için önemli ayrıntılardan biri oldu. Pastel rengiyle, kayalık topoğrafyayla bütünleşmesi amaçlanan perde duvarların yüzeyi için mimar tarafından kalıpların ahşap yüzey dokusunu taşıyacak bir uygulama önerilmişti. Ev

sahiplerinin de yakından tanıdıkları, Mordoğan'da yerel bir ahşap ustası olan Hüseyin Kocaman ile ilk karşılaşmamız bu noktada oldu. Kalıplarda kullanılmak üzere yumuşak dokulu köknar ağacı satın alındı, yüzeyleri yakılarak ağacın damar ve budaklarının rölyef şeklinde ortaya çıkması sağlandı. Duvar boyutlarına uygun bir modülasyonda kalıplar hazırlandı. Bugün yapının sarp topoğrafya içinde kaybolmasına katkıda bulunan brüt beton üzerindeki güçlü ahşap dokusu bu şekilde elde edilmiş oldu. Yapının dış yüzeylerini oluşturan bu birbirine paralel duvarlarda ısı yalıtımı, iç yüzeydeki yalıtım katmanı ve bu katmanın da iç tarafına örülen tuğla duvarlar ile sağlandı. Bu iç tuğla duvar yüzeyi, aynı zamanda su ve elektrik tesisatına ilişkin altyapıyı da barındırıyor.

Yapının ana çizgilerini tanımlayan brüt beton duvarların tamamlanması sonrasında uygulamaya geçen en önemli yapı elemanı, kütlelerin lineer algısını da destekleyen 40 derece eğimli ve çift katmanlı beşik çatı oldu. Altta, paralel beton duvarlar arasındaki açıklığı geçen lamine ahşap kirişlerin taşıdığı yalıtım katmanları ile oluşturulmuş ve ondüle çatı levhaları ile bitirilmiş konvansiyonel bir çatı uygulaması gerçekleştirildi. Bu yüzeye paralel olarak, yaklaşık 50 cm. üzerinde ise boşluklu, geçirgen bir ahşap konstrüksiyon örtü katmanı uygulandı. İki çatı katmanı arasındaki hava boşluğu, alt çatının gün boyu gölgelenmesini ve üst yüzeyin havalanmasını sağlayarak yapının pasif iklimlendirme sistemine katkıda bulunuyor. Aynı zamanda yüksek eğimi ile, suyun ısıtılmasında kullanılan

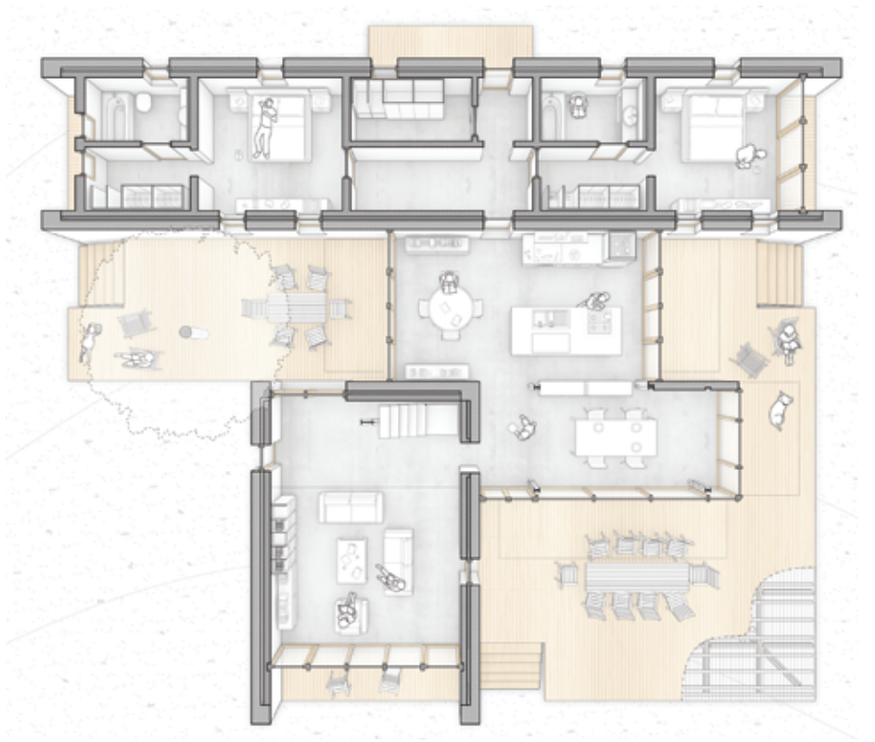

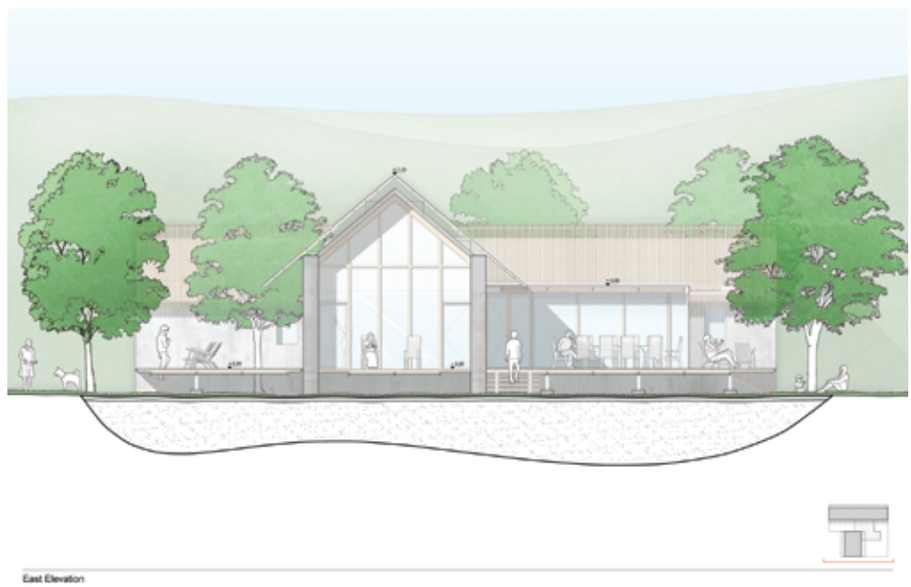

East Elevation

“ONUR TEKE’NİN, BÜYÜK ÖLÇEKLİ PROJELERDE EDİNMİŞ OLDUĞU TASARIMI DETAYLANDIRMA / DETAYLARI TASARLAMA ALIŞKANLIĞI; BİR YAPININ TASARIM ÖZÜNÜ KAYBETMEDEN UYGULAMAYA GEÇMESİNİN NE KADAR ÇOK EMEK İSTEDİĞİNİ HATIRLATAN BİR DERS NİTELİĞİNDE...”

güneş panellerinin ve elektrik üreten fotovoltaik panellerin entegre biçimde monte edilebileceği uygun bir yüzey sağlıyor.

Bu detayın uygulamasındaki en kritik konulardan biri su yalıtımı sağlayan alt çatının üzerine üst çatının taşıyıcılarının monte edilmesine ilişkin detayın doğru çözülmesi ve yapıdan kopuk duran üst çatının stabilitesinin sağlanması oldu. Bu detayda doğru kararın verilebilmesi için, 1/2 ölçeğe varan detay çizimlerinin yanısıra, 1/1 kısmi bir maket de yapılarak uygulama öncesinde tüm detayların doğru biçimde çözülmesi sağlandı. Bu süreçteki tüm çalışmalarda Hüseyin Kocaman da tasarım ekibinin bir parçası haline geldi.

Aslında “kaba inşaat” olarak nitelendirilebilecek bu aşama, T-Evi için kritik önemdeydi. Uygulayan ekipler için birçok “ilk” içeren bir sürecin minimum düzeyde hata ve sorunla tamamlanması ve yapının büyük ölçüde tasarlandığı biçimde hayata geçebilmiş olması, proje ve uygulama süreçlerinde benimsenmiş tasarım yaklaşımı sayesinde mümkün oldu.

Yapının ilk eskizinden itibaren öngörülen, mevcut zeytin agaçlarını referans alarak konumlanan birer metrelik akslardan oluşan modülasyon sayesinde yapım süreci kolaylaştı ve çözülmesi gereken detay çeşitliliği asgari düzeyde tutulabildi. Yapısal sistemin aynı zamanda bitirme yüzeylerini oluşturuyor olması hem gereksiz detay çözümlerinden kaçınma konusunda önemli katkı sağladı, hem de bitirme / kaplama malzemesi kullanımına duyulan gereksinimi ortadan kaldırdı. Yapının sürdürülebilirliğine yönelik bu tercih ve kararlar, konvansiyonel uygulamaların dışında bir tasarımın, oldukça düşük bir maliyetle uygulamaya geçebilmesini sağladı.

Çevremizdeki birçok yapının 1/50 ölçekli projeler ile uygulamaya geçtiği bir mimarlık / yapım ortamında; bir yapıyı gerçek anlamda projelendirmenin nasıl bir süreç olduğunu T-Evi projelendirme ve yapım sürecinde deneyimlemiş olduk. Onur Teke’nin çok kez tekrarladığı gibi; mimarın çizdiği her detay, aslında hem tasarım, hem de uygulama süreci üzerinde daha yüksek bir kontrol sağlamasını mümkün kılıyor.

Çevremizde karşılaştığımız birçok yapı; müteahhit veya yapı malzemesi uygulamacısı firmaların çözümlerine bırakılan onlarca detay içeriyor. Mimarlar çok zaman projelerinin tasarlandığı biçimde uygulamaya geçmemesinden yakınır. Mimarın Peter Eisenman ve Renzo Piano Building Workshop deneyimlerinde çok daha büyük ölçekli projelerde edinmiş olduğu tasarımı detaylandırma / detayları tasarlama alışkanlığı; bir yapının tasarım özünü kaybetmeden uygulamaya geçmesinin ne kadar çok emek istediğini hatırlatan bir ders niteliğinde. Detay çeşitliliğini kontrol altında tutan bir tasarım yaklaşımı ve tüm detayların 1/1 ölçek duyarlılığında tasarımcı tarafından geliştirildiği bir uygulama sürecinin; iyi bir tasarımın iyi bir yapı olarak hayata geçebilmesi için kaçınılmaz olduğunu hatırlatan bir örnek olarak da önemli olduğuna inanıyoruz.

Didem Özdel, Y. Mimar, diStudio

İzmir Mimarlık Sergisi ve Ödülleri 2014 Kataloğu

YAYINEVİ **Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları**
YAYINA HAZIRLAYAN **Nilüfer Çınarlı Mutlu**
YAYIN TARİHİ **Haziran 2016**
ISBN **978-605-01-0682-4**

Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin, etkinlik alanı olan Aydın, Manisa, İzmir ve Uşak kentlerinde mimarlık eyleminin tanıtılması, özendirilmesi, ödüllendirilmesi; mimarlığın kamuoyu gündemine taşınması, mimarlık ürünlerinin belgelenmesi ve Şube-üye ilişkilerinin güçlendirilmesi amacıyla 2010 yılında başlattığı, İzmir Mimarlık Sergisi ve Ödülleri programının üçüncüsü tamamlanmıştır. 2014 İzmir Mimarlık Sergisi ve Ödülleri'ne başvuran 17 eser arasından; 2 eser yalnızca sergi için başvuruda bulunmuş olup, 15 eser ödül programına alınmaya hak kazanmıştır. Başvuran eserler, işlevleri açısından; konut ve yaşam çevresi (6), yönetim yapısı (1), fabrika ve idari yapı (2), ofis (1), otel ve çevre düzenlemesi (2), eğitim yapıları ve çevresi (2), cami (1), müze (2) olmak üzere çeşitlilik göstermektedir.

Nazım Hikmet'in Mimarlığa Bakışı

YAYINEVİ **YEM Yayın**
YAZAR **Cengiz Bektaş**
YAYIN TARİHİ **Haziran 2016**
ISBN **9786054793556**

Hem yazın hem de mimarlık ve tasarım alanındaki kişilerin özellikle ilgisini çekecek olan Nâzım Hikmet'in Mimarlığa Bakışı'nda Cengiz Bektaş, mimarlığı "mevcut sanayi-i nefisenin en mütekâmili" olarak tanımlayan Nâzım'a, bir mimar ve bir ozan gözüyle bakmayı deniyor...
Nâzım Hikmet'in farklı yayınlarda, bambaşka koşul, coğrafya ve dönemlerdeki ifadelerini mercek altına alarak mimarlığa ilişkin düşüncelerini ortaya koymayı amaçlayan Bektaş, sonuçta ulaştığı bulguları şöyle özetliyor: "Nâzım Hikmet'in hem yazın hem de mimarlık üzerine yazdıklarında temelde çelişirlik olmaması doğaldır. Her iki alandaki kişilerin bundan öğretiler çıkarmaları olasıdır. Ama çalışmamın sonucunda, iç erinciyle, Nâzım Hikmet'in bir bütün, her yanıyla tutarlı bir sanat adamı olduğu söylenebilir... Bütün sanat dallarına olduğu gibi, mimarlığa da doğru, içtenlikli, insana yararlılığı açısından baktığı da...
Nâzım Hikmet, bütün gerçek sanatçılar gibi geleceğe hep inandı. Hep aydınlanma için savaştı. İnsanlığından, yaşama coşkusundan hiç ödün vermeden... Tekil sevgiyi topluma yöneltti... Söylediğiyle ettiği birdi. Sanatıyla yaşamı tam çakışıyordu. Yunus gibi, Pir Sultan gibi inandığının kavgasını verdi tüm yaşamında, içeride de dışarıda da..."

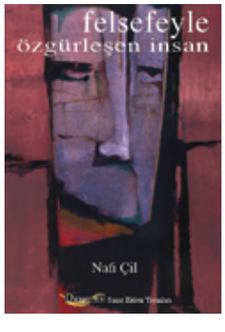

Felsefeyle Özgürleşen İnsan

YAYINEVİ **Demeter Sanat Kültür Yayınları**
YAZAR **Nafi Çil**
YAYIN TARİHİ **Temmuz 2016**
ISBN **9786059676397**

Türkiyemin aydın yaratıcı, düşünür, yazar, sanat ve bilim alanındaki çok yakından tanıdığım ve tanıyamadığım değerli dostlarıma.
Son yıllarda büyük bir kaosun içinde olan Ülkemiz bunalımla baş etmek amacıyla, aklını ve düşünebilme yetisini kullanmak, çağdaşlıkla ve yeryüzüyle ilgili gelişmelere açık olmak zorundadır.
Bu nedenle felsefeye, insan aklına ve sanata saygı duyan; FELSEFEYLE ÖZGÜRLEŞEN İNSAN adlı kitabım Demeter Sanat Kültür Yayınları tarafından basıldı ve bütün kitapçılara dağıtıldı.
Çağdaş mimarinin varlığında yüzyıllar boyu süzülmüş, arınmış estetik değerlerin, çağımızın değerleriyle buluşması ve Plastik Sanatların bir bütün içinde yapı sanatında tinselleşmesi, yaratma etkinliğimin amacı oldu.
Mimarlık sanatında, estetik alanda, Resim, Heykel, Mimari iç içedir ve bir bütündür. Son on yıllarda mimarinin güçlü ve yüce etkisi unutuldu,Mimarlar Odası itibarsızlaştırıldı. Mimarlık genelde iş olarak ele alındı. Bu mimarinin değersizleştirilmesine tepki gösteren Mimarlar Odasının mimariye hak ettiği saygınlığı kazandırmak için verdiği mücadeleyi destekliyorum.
Evrensel bir değer olan mimarlık sanatının Plastik Sanatların içkin varlığında bütünselliğini gerçekleştirme sanatı olduğunu bilmeliyiz. Mimarın da estetik ilkelerle yaratma etkinliği içinde ölümsüz eserler gerçekleştiren bir yaratıcı insan olduğu hatırlanmalıdır. FELSEFEYLE ÖZGÜRLEŞEN İNSAN kitabım, çağdaş varoluş felsefesinin etkinliğinde mimar olmak istiyen öğrencilere ve yaratıcı insan yetiştiren üniversitelere düşün, sanat ve bilim alanlarında ilham kaynağı olacak yaratıcı bir kitaptır.